

Riskhantering i planläggning, del 4 – Riskhantering i planprocessen

Vägledning från PBL kunskapsbanken

Titel: Riskhantering i planläggning, del 4 – Riskhantering i planprocessen
– Vägledning från PBL kunskapsbanken
Utgivare: Boverket, november, 2025

Om vägledningens aktualitet

Denna vägledning togs fram för att underlätta för framför allt kommuner när de har att hantera risker i samband med att de ska ta fram översiktsplaner och detaljplaner.

Vägledningen var publicerad på PBL kunskapsbanken mellan mars 2023-november 2025.

Vägledningen publiceras som pdf på PBL kunskapsbanken november 2025.

Då vägledningen inte längre uppdateras kan den innehålla inaktuell information.

I bilagan finns utdrag ur de författningar som vägledningen hänvisar till när den publicerades som pdf.

Innehållsförteckning

Om vägledningens aktualitet.....	3
Sammanfattning.....	6
Om vägledningen.....	7
Process för riskhantering vid planläggning	8
1 Kommunicera och samverka	11
Inledande information om att kommunicera och samverka	11
Kommunicera och samverka i planläggning	12
Kommunicera och samverka – fokus Sevesoverksamhet	13
Kommunicera och samverka – fokus på farligt gods	14
2 Planera och organisera.....	17
Inledande information om att planera och organisera arbetet	17
Planera och organisera i planläggning.....	18
Planera och organisera – fokus Sevesoverksamhet.....	19
Planera och organisera – fokus farligt gods.....	21
3 Kartlägg risker	27
Kartlägg risker i planläggning	29
Kartlägg risker – fokus Sevesoverksamhet.....	42
Kartlägg risker – fokus farligt gods.....	51
4 Analysera risker	58
Inledande information om att analysera risker	58
Analysera risker i planläggning	58
Analysera risker – fokus Sevesoverksamhet	63
Analysera risker – fokus farligt gods	67
5 Värdera risker	70
Värdering av risker och val av åtgärder utgår från strategi för riskhantering	70
Kommunens samhällsberedskap och insatsförmåga har betydelse	70
Värdera risker – fokus farligt gods	71
6 Ta fram åtgärder	74
Inledande information om att ta fram åtgärder	74
Ta fram åtgärder för att hantera risker i planläggning	78
Ta fram åtgärder – fokus Sevesoverksamhet	103
Ta fram åtgärder – fokus farligt gods	110
7 Ta fram planhandlingar	112
Resultaten från riskkartläggning, riskanalys och riskvärdering bör ingå i planbeskrivningen.....	112
Grundförutsättningar för att riskfrågor har tagits om hand i planförslaget.....	113
Regionen ska redovisa hur de har tagit hänsyn till de allmänna intressena	113
Kommunen ska redovisa hur de ser på vissa risker	114
Det ska finnas en planbeskrivning till detaljplanen	115
Innehåll i planhandlingar	118
8 Samråd och granskning	120
Håll samråd och genomför granskning i planläggning	120
Samråd och granskning – fokus Sevesoverksamhet.....	124
Samråd och granskning – fokus farligt gods	127
9 Ta fram beslutsunderlag	128

Arbeta in resultat i underlag till beslut i planläggning	128
10 Ta beslut.....	129
Om länsstyrelsen överprövar kan det bli omtag.....	129
Ta beslut att anta plan.....	129
11 Genomför plan.....	133
Genomför plan.....	133
12 Följ upp.....	138
Inledande information om att följa upp arbetet med riskhantering	138
Följ upp strategi och åtgärder för att hantera risker i planläggning	140
Bilaga 1 – Utdrag ur författningar	146
Utdrag ur plan- och bygglagen (2010:900)	146
Utdrag ur Boverkets föreskrifter (BFS 2020:5) om detaljplan	160
Utdrag ur Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2020:8) om planbeskrivning	162
Utdrag ur miljöbalken (1998:808).....	164
Utdrag ur förvaltningslagen (2017:900)	165
Utdrag ur lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.....	165
Utdrag ur lagen (2003:778) om skydd mot olyckor	167
Utdrag ur lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster	167
Utdrag ur förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd	167

Sammanfattning

Process för riskhantering vid planläggning eller beredning är ett systematiskt sätt att arbeta med riskhantering i samband med att regionen eller kommunen ska ta fram en regionplan, översiktsplan, detaljplan eller områdesbestämmelser. Det handlar om att reda ut hur och varför något kan ske, det vill säga kartlägga och analysera riskerna för att sedan värdera dem. När det är gjort gör ni en bedömning om riskerna behöver begränsas på något sätt. Det vill säga om åtgärder behöver vidtas för att minska sannolikheten för att något ska inträffa, eller för att mildra konsekvenser om något trots allt skulle inträffa.

I vägledningen presenterar Boverket en metodik i tolv steg för riskhantering i samband med planläggning. Process för riskhantering är ett systematiskt sätt att arbeta med riskhantering. Det handlar om att reda ut hur och varför något kan ske: att kartlägga och analysera riskerna för att sedan kunna värdera dem. När det är gjort görs en bedömning om riskerna behöver begränsas på något sätt. Det vill säga om åtgärder behöver vidtas för att minska sannolikheten för att en skadlig händelse skulle inträffa, eller för att mildra konsekvenserna om något trots allt skulle inträffa.

Boverket har kompletterat vissa steg med information som särskilt fokuserar på risker kopplade till Sevesoverksamhet i planläggning respektive transport av farligt gods.

Om vägledningen

Boverkets vägledning om riskhantering är framtagen för att underlätta för framför allt kommuner när de har att hantera risker i samband med att de ska ta fram översiktsplaner och detaljplaner.

Vägledningen publicerades ursprungligen på PBL kunskapsbanken i sin helhet i mars 2023. I samband med omarbetning till PDF har de delar av vägledningen som fokuserade på bygglov, byggprocess, förvaltning och tillsyn tagits bort. Den kvarvarande vägledningen delades upp i fyra delar:

- Del 1: Riskhantering i planläggning: Här hittar du information om varför det är viktigt att arbeta med riskhantering, de allmänna intressena hälsa, säkerhet och risk för olyckor i lagstiftningen, riskhantering från regionplan till detaljplan, riskfrågor i strategisk miljöbedömning samt roller och ansvar kopplade till riskhantering. I denna del finns också en ordlista med begrepp relaterade till planläggning och risker.
- Del 2: Sevesoverksamhet i planläggning: Vägledningen är avsedd att vara till hjälp för planmyndigheterna i deras arbete att säkerställa att det blir tillräckliga avstånd mellan Sevesoverksamhet och bostadsområden, byggnader och områden som används av allmänheten, rekreationsområden och så långt det är möjligt, större trafikleder samt vid behov naturområden som är av särskilt intresse eller är särskilt ömtåliga och som ligger nära Sevesoverksamheter. Vägledningen Sevesoverksamhet och riskhantering fokuserar i huvudsak på riskhantering vid planläggning av Sevesoverksamhet eller ändrad markanvändning i närheten av sådan verksamhet.
- Del 3: Strategi för riskhantering: Boverket föreslår att regioner och kommuner tar fram en strategi för riskhantering inför planläggning. En sådan strategi ger ett generellt stöd för arbetet med riskhantering i samband med att regionen tar fram en regionplan eller kommunen tar fram översiktsplan eller detaljplan.
- Del 4: Riskhantering i planprocessen (*den del du läser nu*): I vägledningen presenterar Boverket även en metodik i tolv steg för riskhantering i samband med planläggning. Process för riskhantering är ett systematiskt sätt att arbeta med riskhantering. Det handlar om att reda ut hur och varför något kan ske: att kartlägga och analysera riskerna för att sedan kunna värdera dem. När det är gjort görs en bedömning om riskerna behöver begränsas på något sätt. Det vill säga om åtgärder behöver vidtas för att minska sannolikheten för att en skadlig händelse skulle inträffa, eller för att mildra konsekvenserna

om något trots allt skulle inträffa. Boverket har kompletterat vissa steg med information som särskilt fokuserar på risker kopplade till Sevesoverksamhet i planläggning respektive transport av farligt gods.

Process för riskhantering vid planläggning

Process för riskhantering vid planläggning eller beredning är ett systematiskt sätt att arbeta med riskhantering i samband med att regionen eller kommunen ska ta fram en regionplan, översiktsplan, detaljplan eller områdesbestämmelser. Det handlar om att reda ut hur och varför något kan ske, det vill säga kartlägga och analysera riskerna för att sedan värdera dem. När det är gjort gör ni en bedömning om riskerna behöver begränsas på något sätt. Det vill säga om åtgärder behöver vidtas för att minska sannolikheten för att något ska inträffa, eller för att mildra konsekvenser om något trots allt skulle inträffa.

Process för riskhantering i 12 steg

Figur 1: Process för riskhantering vid planläggning. Illustration: Boverket

Processen för riskhantering vid planläggning består av följande steg:

1. Kommunicera och samverka, vilket sker kontinuerligt genom processen för riskhantering.
2. Planera och organisera, som handlar om hur arbetet med riskhantering ska genomföras och organiseras.
3. Kartlägg risker, som innebär att identifiera tänkbara riskkällor, riskobjekt och riskområden inom det aktuella området och att kartlägga var inom det aktuella området som såväl riskkällorna, riskobjekten eller riskområdena finns.
4. Analysera risker, som handlar om att analysera riskerna utifrån dels sannolikheten för att en olycka ska inträffa, dels vilka konsekvenser som en sådan olycka skulle kunna få.
5. Värdera risker, som innebär att dels ta ställning till bedömd konsekvens och sannolikhet, dels bedöma underlagen och osäkerheterna i analyseringen av risker för att bedöma om riskerna är hanterbara eller

om det krävs åtgärder för att hantera riskerna eller om risken måste förhindras helt.

6. Ta fram åtgärder, som handlar om att vid behov ta fram åtgärder för att hantera risker.
7. Ta fram planhandlingar, som handlar om att arbeta in resultatet från arbetet med riskhantering i planhandlingar.
8. Samråd och granskning, som handlar om att resultaten från arbetet med riskhantering lyfts i de samråd- och granskningsprocesser som finns i planläggning.
9. Ta fram beslutsunderlag, som handlar om att arbeta in resultatet från arbetet med riskhantering i underlag till beslut.
10. Ta beslut, som handlar om riskhantering kopplad till att regionen respektive kommunen tar beslut att anta plan. Detta är egentligen inte en del av processen för riskhantering.
11. Genomför plan eller beslut, som handlar om riskhantering i samband med att en plan ska genomföras och därmed åtgärder för att hantera risker.
12. Följ upp, som handlar om att följa upp åtgärder i plan samt att återkoppla om hur det gick att utgå från strategin för riskhantering i arbetet med riskhantering.

Av punkterna ovan kan man få uppfattningen att riskhantering är en stegvis process men så är det inte alltid i verkligheten. Det kan hela tiden finnas behov av att backa till föregående steg för att komplettera eller ändra något.

Du kan läsa mer om de olika processtegen i de följande kapitlen.

I vägledningen Riskhantering i planläggning. Del 3 Strategi för riskhantering kan du läsa mer om vad strategin kan innehålla för att stötta arbetet med riskhantering.

Riskbedömning - ett samlingsnamn för att kartlägga, analysera och värdera risker

Att kartlägga, analysera och värdera riskerna (riskkartläggning, riskanalys och riskvärdering) förs ibland ihop under begreppet ”riskbedömning”. Riskbedömningen ska ge en samlad bild av riskerna och ett underlag för det fortsatta arbetet med att ta fram åtgärder för att hantera risken.

Det är viktigt att tänka på att all riskbedömning är förenad med osäkerheter. Det är bra om det tydligt framgår i beslutsunderlaget vilka dessa är.

Vägledning för att hantera specifika risker i process för riskhantering

Den process för riskhantering som denna vägledning beskriver är generell och ni som ska ta fram en plan kan utgå från den oavsett vilken eller vilka risker ni står inför. Till vissa processsteg har vi kompletterat grundinformationen med information som särskilt fokuserar på risker kopplade till farligt gods eller Sevesoverksamhet i planläggning.

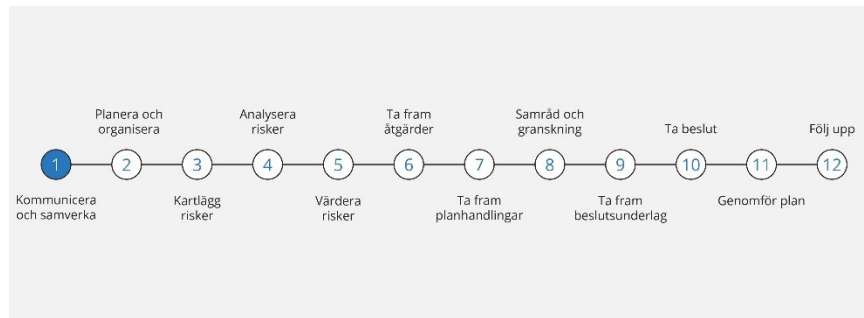
För mer information om farligt gods i planläggning respektive Sevesoverksamhet hänvisar vi till:

- Riskhantering i planläggning, del 2 – Sevesoverksamhet i planläggning som är Boverkets vägledning för planläggning för eller i närheten av Sevesoverksamhet. Den beskriver vad Sevesoverksamheter är och regelverken kring planläggning kopplat till dem.
- Farligt gods i planläggning som är Boverkets vägledning om farligt gods i planläggning. Den tar sikte på den planläggning som sker intill vägar och järnvägar där farligt gods kan transporteras. Vägledningen fokuserar på regionplanen, översiktsplanen och detaljplanen och processerna kring dessa.

Du hittar dessa vägledningar som PDF:er på Boverkets webbplats.

Riskhantering i planläggning, del 2 – Sevesoverksamhet i planläggning
Farligt gods i planläggning.

1 Kommunicera och samverka

Figur 2: Första processteget för riskhantering vid planläggning är kommunicera och samverka. Illustration: Boverket

Målet med processteget Kommunicera och samverka är att öka förståelsen för risker och att alla berörda parter får komma till tals och att de får möjlighet att bidra med den kunskap och kompetens de har. Processteget är inget steg i egentlig mening. Kommunikation och samverkan sker kontinuerligt genom processen för riskhantering vid planläggning.

Inledande information om att kommunicera och samverka

Att arbeta med riskhantering är inget ensamarbete

Att arbeta med riskhantering är inget ensamarbete och det är ofta nödvändigt att samarbeta över förvaltnings- och myndighetsgränser. Samarbete underlättar riskhanteringsprocessen. För att genomföra en bra riskhanteringsprocess är det därför bra att nyttja regionens eller kommunens samlade kompetens inom en rad olika områden. Ni behöver engagera flera olika ansvarsområden och få dem att bidra med sin kunskap. Det är bra att redan på ett tidigt stadium skapa förståelse för vilken slags samverkan som behöver ske genom hela riskhanteringsprocessen.

Kommunikation och samverkan kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning. Del 3 Strategi för riskhantering.

Kommunicera brett

En förutsättning för att lyckas med riskhantering är att förståelsen och medvetenheten om risker ökar i samhället. En mycket viktig del i riskhanteringsarbetet är därför att kommunicera och förmedla riskerna inom den egna organisationen, till allmänhet, näringsliv och organisationer med flera. Resultatet av riskhanteringen förbättras av en god kommunikation och samverkan där alla berörda parter får komma till tals. Det är viktigt att tidigt ta reda på vilka externa och interna intressenter som kan

vara aktuella och hur de berörs av risksituationen. Interna intressenter är viktiga så att alla berörda ansvarsområden får möjlighet att lämna synpunkter.

Det är lämpligt att kommunikation och samverkan sker fortlöpande genom hela riskhanteringsprocessen, inte minst inför arbetet med att kartlägga riskerna.

Kommunicera och samverka i planläggning

De samråd som är reglerade i plan- och bygglagen (2010:900), PBL, är goda verktyg i kommunikation och samverkan för att kommunicera om riskhanteringsprocessen och inhämta kunskap och synpunkter. Det är också viktigt att inhämta länsstyrelsens synpunkter tidigt i planarbetet.

Utnyttja samråd under planprocessen

De samråd som är reglerade i PBL är goda verktyg i kommunikation och samverkan för att kommunicera om riskhanteringsprocessen och inhämta kunskap och synpunkter. Det är viktigt att riskhanteringen sker i en transparent process där risker kan alla kan diskutera vilka risker som behöver identifieras och kriterier för värdering av risk i öppen dialog. Under samrådet får de parter som berörs tillfälle att studera planförslaget och ge synpunkter. På så sätt får alla som vill insyn i och kan påverka det som slås fast i planen.

En tydlig redovisning av hur ni värderar och avser att hantera risker visar vad invånare, övriga exploatörer och myndigheter har att förvänta sig i kommande prövning och tillsyn. Resultatet från arbetet med riskhantering redovisas sedan i planbeskrivningen.

Det är också viktigt att inhämta länsstyrelsens synpunkter tidigt i planarbetet.

Boverket har tagit fram en vägledning om hur kommuner kan använda sig av medborgardialog i planarbetet.

Att hantera resultat av riskhantering under samråd och granskning kan du läsa mer om i kapitlet Samråd och granskning.

Samarbete över länsgränser, kommungränser och med andra myndigheter

När ni tar fram en regionplan eller översiktsplan kan det krävas en hel del samarbete över länsgränser respektive kommungränserna för att hitta bra helhetslösningar för hanteringen av riskfrågor som sträcker sig över dessa gränser. Ett nära samarbete och samordning med grannlän respektive grannkommunerna är därför att rekommendera för att hitta bra långsiktiga lösningar som tar hänsyn till olika riskfrågor. Detta gäller inte minst

risker som relaterar till större länsövergripande eller kommunövergripande infrastrukturprojekt och lokalisering av trafikleder för farligt gods.

Kommunikation och samverkan kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, Del 3 Strategi för riskhantering.

Roller och ansvar inom riskhantering kopplat till planläggning kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 1 i kapitlet Roller och ansvar.

Kommunicera och samverka – fokus Sevesoverksamhet

När det gäller kommunikation om Sevesoverksamhet är det viktigt att inte dölja att det rör sig om en Sevesoverksamhet. Använd inte omskrivningen miljöfarlig verksamhet. Det finns såväl risker som skyldigheter kopplade till att det är en Sevesoverksamhet och det är viktigt att de som är berörda förstår att det är en sådan verksamhet det rör sig om och att den är tydligt klassificerad. När det gäller samarbete och samverkan är det framför allt länsstyrelsen som är operativ tillsynsmyndighet som ni bör samarbeta med när ni tar fram en plan.

Samverka med länsstyrelsen som har det operativa tillsynsansvaret

När det gäller Sevesoverksamhet har länsstyrelsen det operativa tillsynsansvaret enligt lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, Sevesolagen.

Lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor 15 §

Varje länsstyrelse har därför tillgång till en handläggare med ansvar för Sevesoverksamhet. Det är bra att engagera handläggaren och får med dennes sakkunskap i arbetet med riskhantering. Det gäller exempelvis i samband med att ni ska planlägga för Sevesoverksamhet i närheten av en sådan verksamhet, eller om tillsyn enligt PBL är eller blir aktuell för en Sevesoverksamhet.

Länsstyrelsens tillsynsansvar för Sevesoverksamhet kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 2 – Sevesoverksamhet i planläggning

Tillsyn enligt Sevesolagen kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 2 – Sevesoverksamhet i planläggning i kapitlet Sevesodirektivet och Sevesoverksamhet i svensk lag.

Länsstyrelsens roll kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 1 i kapitlet Roller och ansvar.

Kommunikation och samverkan kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning. Del 3 Strategi för riskhantering.

Räddningsinsatser och evakuering kan kräva samverkan

Räddningsinsatser och behov av tillräcklig kapacitet för evakuering av såväl tätorter som bebyggelse på landsbygden, kan kräva samverkan mellan flera kommuner.

Utöver detta kan ett olycksscenario vid utflöde av större volymer med farliga ämnen dessutom innebära att det behövs en gemensam ledningsfunktion för räddningstjänsten som tillsätts av länsstyrelsen.

Kommunal räddningstjänst och industribrandkårer måste både planera för, och öva, samverkan och materielhållning som kan komma till nytta vid en Sevesoolycka.

Skadebilden för människor kan ibland begränsas men erfarenheten har visat att såväl ambulanstransporter som akutsjukvård snabbt når ett kritiskt läge på grund av antalet skadefall. Här måste kommuner och regioner kunna samplanera för insats av förstärkningsresurser över förvaltningsgränserna för att förebygga, begränsa och bemästra en större skadebild också för hälso- och sjukvården.

Samarbete med länsstyrelsen vid tillsyn enligt PBL

Om byggnadsnämnden har anledning att i något avseende utöva tillsyn över en Sevesoverksamhet är det lämpligt att samarbeta med länsstyrelsen eftersom den har det operativa tillsynsansvaret.

Länsstyrelsens tillsynsansvar för Sevesoverksamhet kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 2 – Sevesoverksamhet i planläggning

Tillsyn enligt Sevesolagen kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 2 – Sevesoverksamhet i planläggning i kapitlet Sevesodirektivet och Sevesoverksamhet i svensk lag.

Kommunicera och samverka – fokus på farligt gods

Upprätta en tidig och kontinuerlig dialog

Aktörer som kan behöva involveras i planarbetet när det handlar om farligt gods är, förutom länsstyrelsen som är en självklar samrådspart:

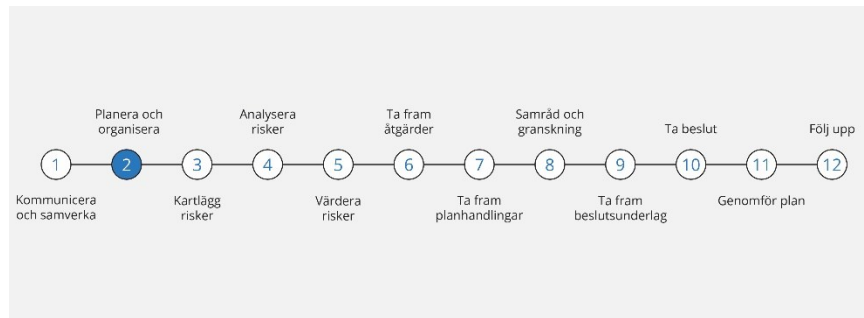
- Den egna regionen eller kommunen och dess förvaltningar, till exempel ansvariga för miljö, mark och exploatering, teknisk försörjning och den interna krisorganisationen.
- Den kommunala räddningstjänsten som har lednings- och samordningsansvar vid olyckor och överhängande fara för olyckor för att hindra och begränsa skador på människor, egendom och miljö. Det kan till exempel gälla brandbekämpning, trafikolyckor, dykolyckor, storskalig oljebrandsläckning, släckning av skogsbrand och insatser vid kemikalieolyckor. Den kommunala räddningstjänsten har också ansvar för räddningstjänst till sjöss när det gäller hamnar, kanaler och strandlinjer.
- Transportörer och verksamhetsutövare som kan vara avsändare eller mottagare av farligt gods. Det är till stor del de som har kunskapen om vad som transporteras, vilken väg godset transporteras på, vägar- nas standarder etc. Transportnäringen har därmed stora möjligheter att bidra till ökad säkerhet. Vissa större företag har till exempel tillbudsrapportering av olycksincidenter, vilket kan hjälpa till att identifiera svaga länkar i transportkedjan. Transportörer som järnvägsföretag och järnvägsinfrastrukturförvaltare som är involverade i farligt gods-transporter har inom järnvägstrafiken kunskapen om vilket farligt gods som förekommer på järnvägsnätet samt i vilken omfattning.
- Polismyndigheten som är tillsynsmyndighet för vägtransporter av farligt gods. Polismyndigheten är behörig myndighet när det gäller tillstånd för lastning och lossning på offentlig plats inom tätbebyggt område, underrättelse om lastning och lossning på offentlig plats utanför tätbebyggt område och medgivande för längre färduppehåll nära bebodd plats eller samlingsplats vid transport av vissa slag av farligt gods.
- Transportstyrelsen som är ansvarig för tillsynen över järnvägstransporter, men även över transport av farligt gods på sjö och i luft.
- Kustbevakningen som är tillsynsmyndighet för farligt gods i hamnars landområden och kan också på Transportstyrelsens begäran utföra tillsyn över transport av farligt gods på sjön.
- Tullverket som har rätt att ingripa mot införsel och utförsel av brandfarliga eller explosiva varor enligt klassificeringen i lag om brandfarliga och explosiva varor.
- Strålsäkerhetsmyndigheten som ansvarar för tillsyn av radioaktiva ämnen, oavsett om det gäller väg, järnväg, sjö eller flyg.
- Myndigheten för civilt försvar, MCF, som har tillsyn över bestämmelser om säkerhetsrådgivare, transportskydd och

utbildningsanordnare för transport av farligt gods, samt marknads-
kontroll över transportabla tryckbärande anordningar.

Aktörerna inom godstransportområdet kan du läsa mer om i vägledningen
om Godstransporter i fysisk planering.

Roller och ansvar inom riskhantering kopplat till planläggning kan du
läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 1 i kapitlet
Roller och ansvar.

2 Planera och organisera

Figur 3: Andra processteget för riskhantering vid planläggning är planera och organisera. Illustration: Boverket

Processteget Planera och organisera handlar om att planera och organisera arbetet med riskhantering. Målet med processteget är att klargöra hur arbetet med riskhantering ska genomföras och organiseras. I det inledande skedet behöver ni som arbetar med planläggning klargöra arbetet med riskhantering vad gäller exempelvis organisation, tidplan, budget och avgränsning, men även hur den interna och externa dialogen ska ske. Efter processteget Planera och organisera kommer steget Kartlägg risker.

Inledande information om att planera och organisera arbetet

Klargör ramarna för riskhanteringen

Arbetet med riskhantering underlättas om alla aktörer i processen är överens om ramarna för riskhanteringen, exempelvis

- vilka ansvarsområden som ska engageras
- hur organisationen för arbetet ska se ut
- mål, omfattning och avgränsning
- tidplan
- om det finns en budget att förhålla sig till samt tillgänglig personal som kan delta i arbetet.

Kommunikation och samverkan kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning. Del 3 Strategi för riskhantering.

Att planera arbetet med riskhantering kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 3 – Strategi för riskhantering i kapitlet Planering och organisation.

Roller och ansvar inom riskhantering kopplat till planläggning kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 1 i kapitlet Roller och ansvar.

Intern riskhanteringsgrupp

Att ha en intern riskhanteringsgrupp underlättar diskussionen om riskhanteringsfrågorna framför allt i planläggning och för att underlätta samråden vid planläggning. Gruppen kan bland annat diskutera och belysa behov av en regional eller kommunal policy kring riskvärdering och krav på beslutsunderlag, särskilt när det råder stora osäkerheter. Det är dock lämpligt att strategin för riskhanteringen är politiskt förankrad.

En intern riskhanteringsgrupp kan bestå av både förtroendevalda och tjänstepersoner med representanter från olika ansvars- och förvaltningsområden, som exempelvis fysisk planering, miljö, vård, skola, omsorg, näringsliv, markanskaffning och exploatering, teknisk försörjning, räddningstjänst, den interna krisorganisationen, klimatsamordnare, säkerhets-samordnare eller motsvarande.

Beskrivning om att bygga upp en intern riskhanteringsgrupp kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 3 – Strategi för riskhantering i kapitlet Planering och organisation.

Planera och organisera i planläggning

Den riskhantering som ni som planlägger gör skiljer sig från den som verksamhetsutövare gör. Syftet med riskhanteringen påverkar planeringen av och avgränsningen för arbetet med riskhantering.

Två utgångspunkter för riskhantering

Ni som planlägger går igenom en riskhanteringsprocess vid planläggningen (riskhantering i planläggning). När ni gör det kan ni inte förlita er på den riskutredning som en verksamhetsutövare gör i samband med nyetablering av en viss verksamhet eller ändring av befintlig verksamhet (riskhantering för specifik verksamhet). Det beror på att det är olika syften med riskhanteringsprocesserna.

Exempelvis kommer riskanalysen för verksamheten sannolikt att fokusera på den specifika åtgärden och vara utförd efter initiativtagarens, vilket ofta är verksamhetsutövarens, mål och syften.

Det kan innebära att den samlade riskbild som ni behöver vid planläggning inte kommer fram. Det är därför av vikt att ni som planlägger gör en egen bedömning av exempelvis vilka omgivningsfaktorer som bör vara med i riskkartläggningen.

Avgränsning av riskhantering kan ha koppling till avgränsningssamrådet

I de fall det är aktuellt att göra en bedömning om regionplan, översiktsplan eller detaljplan medför betydande miljöpåverkan ska enligt plan- och bygglagen (2010:900), PBL, kommunen eller regionen samråda om avgränsningen av omfattningen och detaljeringsgraden i en miljökonsekvensbeskrivning i ett så kallat avgränsningssamråd.

Plan- och bygglag (2010:900) 3 kap. 9 a §

Plan- och bygglag (2010:900) 5 kap. 11 b §

Avgränsningssamrådet ska ske med de kommuner, länsstyrelser och andra myndigheter som på grund av sitt särskilda miljöansvar kan antas bli berörda av planen.

Miljöbalk (1998:808) 6 kap. 10 §

Resultatet från detta samråd kan mycket väl ha bäring på avgränsningen av, och för, riskhanteringsprocessen för den aktuella planen. Ni som planlägger kan underlätta arbetet med riskhantering i samband med att ni tar fram planförslaget. Det gör ni genom att ni beskriver kopplingen mellan avgränsningen av arbetet med riskhantering och avgränsning av eventuell miljökonsekvensbeskrivning.

Avgränsning i samband med strategisk miljöbedömning kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 1, i kapitlet Riskfrågor i strategisk miljöbedömning.

Roller och ansvar inom riskhantering kopplat till planläggning kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 1 i kapitlet Roller och ansvar.

Att planera arbetet med riskhantering kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 3 – Strategi för riskhantering i kapitlet Planering och organisation.

Planera och organisera – fokus Sevesoverksamhet

När det gäller samarbete och samverkan är det framför allt länsstyrelsen som är operativ tillsynsmyndighet som ni bör samarbeta med när ni tar fram en plan.

Planera och organisera i vägledning om riskhantering i planläggning och byggande

Samverka med länsstyrelsen som har det operativa tillsynsansvaret

När det gäller Sevesoverksamhet har länsstyrelsen det operativa tillsynsansvaret enligt lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, Sevesolagen.

Lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor 15 §

Varje länsstyrelse har därför tillgång till en handläggare med ansvar för Sevesoverksamhet. Det är bra att engagera handläggaren och får med dennes sakkunskap i arbetet med riskhantering. Det gäller exempelvis i samband med att ni ska planlägga för Sevesoverksamhet i närheten av en sådan verksamhet, eller om tillsyn enligt PBL är eller blir aktuell för en Sevesoverksamhet.

Länsstyrelsens tillsynsansvar för Sevesoverksamhet kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 2 – Sevesoverksamhet i planläggning

Tillsyn enligt Sevesolagen kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 2 – Sevesoverksamhet i planläggning i kapitlet Sevesodirektivet och Sevesoverksamhet i svensk lag.

Länsstyrelsens roll kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 1 i kapitlet Roller och ansvar.

Kommunikation och samverkan kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning. Del 3 Strategi för riskhantering.

Räddningsinsatser och evakuering kan kräva samverkan

Räddningsinsatser och behov av tillräcklig kapacitet för evakuering av såväl tätorter som bebyggelse på landsbygden, kan kräva samverkan mellan flera kommuner.

Utöver detta kan ett olycksscenario vid utflöde av större volymer med farliga ämnen dessutom innebära att det behövs en gemensam ledningsfunktion för räddningstjänsten som tillsätts av länsstyrelsen.

Kommunal räddningstjänst och industribrandkårer måste både planera för, och öva, samverkan och materielhållning som kan komma till nytta vid en Sevesoolycka.

Skadebilden för människor kan ibland begränsas men erfarenheten har visat att såväl ambulanstransporter som akutsjukvård snabbt når ett kritiskt läge på grund av antalet skadefall. Här måste kommuner och regioner kunna samplanera för insats av förstärkningsresurser över förvaltningsgränserna för att förebygga, begränsa och bemästra en större skadebild också för hälso- och sjukvården.

Samarbete med länsstyrelsen vid tillsyn enligt PBL

Om byggnadsnämnden har anledning att i något avseende utöva tillsyn över en Sevesoverksamhet är det lämpligt att samarbeta med länsstyrelsen eftersom den har det operativa tillsynsansvaret.

Länsstyrelsens tillsynsansvar för Sevesoverksamhet kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 2 – Sevesoverksamhet i planläggning

Tillsyn enligt Sevesolagen kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 2 – Sevesoverksamhet i planläggning i kapitlet Sevesodirektivet och Sevesoverksamhet i svensk lag.

Planera och organisera – fokus farligt gods

Regionen respektive kommunen avgör om det behövs en riskbedömning

PBL förutsätter att regioner respektive kommuner beaktar frågor om hälsa, säkerhet, och risken för olyckor genom hela regionplan-, översiktsplan- och detaljplanprocessen.

Om området som ska planläggas ligger i anslutning till eller i närheten av väg eller järnväg som används för transporter av farligt gods behöver regionen respektive kommunen göra en bedömning av riskerna då detta aktualiseras inom myndigheternas ansvarsområden. Det vill säga kartlägga, analysera och värdera riskerna kopplade till transporterna. Ett sätt att göra det är att gå igenom en riskhanteringsprocess.

Flera faktorer påverkar den bedömning regionen respektive kommunen har att göra, framför allt vilken den tänkta mark- eller vattenanvändningen är och hur nära vägen eller järnvägen den nya bebyggelsen är tänkt att komma.

Det är lämpligt att det framgår av regionplanen om det finns vissa områden eller väg- eller järnvägssträckor där regionen anser att kommunen särskilt behöver beakta osäkerheter för att möjliggöra en framtida utveckling med bibehållen hanterbar risknivå. Likaså är lämpligt att det i översiktsplanen framgår inom vilka områden i närheten av transportleder

som kommunen bedömer att de behöver göra en vidare riskbedömning vid detaljplaneläggning.

Den planerade användningen avgör nivå på riskbedömningen

Hur störningskänslig den planerade mark- eller vattenanvändningen intill transportleden för farligt gods är, är en viktig utgångspunkt för att avgöra lämplig nivå på riskbedömningen. Planläggning av områden som innefattar störningskänslig användning i närhet eller i anslutning till transportled för farligt gods medför ett ökat behov av detaljeringsgrad och omfattning av riskbedömningen.

Även riskbilden i det aktuella planområdet och dess omgivning kan ge underlag för att avgöra nivån på riskbedömningen. Det kan finnas riskkällor eller skyddsvärda intressen i eller i anslutning till aktuellt område som kan påverka den totala risknivån i området.

Några exempel på områden där det finns behov av ökad detaljeringsgrad och omfattning i riskbedömning är:

- Områden med hög exploateringsgrad eller personintensiva verksamheter.
- Områden som ansluter till flera transportleder för farligt gods; vägar eller väg och järnväg.
- Exploatering nära transportleder där det transporteras mycket farligt gods.
- Överdäckning av väg eller järnväg.
- Områden som förutom närhet till transportled för farligt gods även kan påverkas av andra risker, till exempel närhet till Sevesoverksamhet eller karterade naturrisker.
- Områden som innefattar störningskänslig verksamhet som vård, omsorg, skola eller liknande.
- Områden med vattentäkt.
- Områden med särskilt skyddsvärd natur.

Skyddsvärda intressen kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 3 – Strategi för riskhantering i kapitlet Riskkartläggning.

2 Planera och organisera

Figur 4: Exempel på hur den komplexa expansiva tätortsmiljön med flera riskkällor kan påverka den samlade totala riskbilden genom att det finns flera transportleder för farligt gods, verksamheter som är målpunkter för farligt godstransporter, överdäckning av väg eller järnväg. Illustration: Jörgen Svensson/WSP.

Figur 5: Exempel på den mindre komplexa tätortsmiljön som ändå har en riskkälla som ligger utanför de utpekade transportlederna för farligt gods och där lokalgatan som leder till målpunkten används för transport av farligt gods. Illustration: Jörgen Svensson/WSP

Hantera osäkerheter

Riskbedömning inför planläggning i anslutning till transportleder för farligt gods är komplext. Alla riskbedömningar bygger på antaganden, exempelvis om var det kan gå transporter med farligt gods, vad det är för farligt gods som transporteras, nutida och framtida flöden av farligt gods eller olycksförlopp.

Att hantera osäkerheter handlar om att se risk i mindre grad som något objektivt och i högre grad acceptera att de som arbetar med riskhantering gör bedömningar i de olika stegen i riskhanteringsprocessen. Det är viktigt att lyfta fram dessa bedömningar. Det handlar om att lägga vikt vid osäkerhet i stället för enbart sannolikhet. Osäkerheten omfattar även behovet att värdera hur väl bakgrundkunskapen stödjer de antaganden som bedömningarna grundas på.

Ingångsvärden och antaganden som regionen respektive kommunen använder som indata i riskbedömningen är avgörande för kvaliteten på de beslutsunderlag som tas fram. Ingen utredning blir bättre än den indata som används i riskbedömningen. Det innebär att alla som är inblandade i riskbedömning behöver kompetens och insikt för att förstå de underlag som finns men även för att bestämma vilka underlag som behövs i planläggningen.

Tänk på att osäkerheterna följer med genom hela planprocessen och ju större osäkerheterna är ju viktigare blir beslutsfattarens bedömning av vilka risker regionen respektive kommunen är beredd att ta. Alla som arbetar med riskhantering bör vara medvetna om att det finns osäkerheter och att de redovisas i underlagen till planen.

Osäkerhet i riskanalys kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 3 – Strategi för riskhantering i kapitlet Riskanalys.

Upphandling av stöd i arbete med riskhantering

Det är mycket vanligt att myndigheterna upphandlar konsulter för hela eller delar av arbetet med riskutredning, det vill säga att kartlägga och analysera risker samt lämna förslag på åtgärder för att hantera risker.

Att tänka på är att inte anlita konsulter för att värdera risker, det är en uppgift för beslutsfattarna på kommunen eller regionen.

Planera för avstämningar med konsulten

Om regionen respektive kommunen anlitar en konsult för att göra hela eller delar av arbetet med riskutredningen är det bra att begära avstämningar med konsulten dels under utredningens gång, dels när konsultens utredning är klar. Regionen respektive kommunen kan behöva diskutera hur konsulten kommit fram till sina resultat, vilka osäkerheter de har stött på och de åtgärder för att hantera risker de föreslår, dess effekt och syfte.

Var en kritisk beställare vid upphandling. Ta inte bara expertunderlag rakt av utan se dem som en början till en egen och djupare analys av osäkerheter och risker. Var medveten om att vid stora osäkerheter är beslutsfattarens bedömning extra viktig.

Stöd vid upphandling

Nedan finns ett antal exempel på punkter som en riskutredning, det vill säga kartläggning och analysering och förslag på åtgärder, kan ta upp. Syftet med listan är inte att säga att det alltid behöver tas fram omfattande och detaljerade riskutredningar men punkterna kan vara ett stöd vid upphandling.

Exempel på vad en kartläggning och analysering av risker kan ta upp:

- Beskrivning av metodval och motivering av dess relevans. En riskutredning kan exempelvis vara övergripande kvalitativ eller mer detaljerad och kvantitativ.
- Inventering av andra eventuella riskkällor förutom transportled för farligt gods som kan påverka aktuellt område. Det kan vara förekomst av vissa verksamheter som Sevesoverksamheter, andra verksamheter som hanterar farliga ämnen, kartering av naturrisker; översvämningar, ras- och skredrisker med mera. Riskbedömningen skulle även kunna innehålla en kvalitativ bedömning av eventuella effekter från dessa riskkällor som kan ge kumulativ påverkan tillsammans med risken som härstammar från transportleder för farligt gods. Det är även bra om påverkan från den planerade markanvändningen på transportleden ingår. Den påverkan kan i sig vara grund för att markanvändningen inte är lämplig.
- Inventering av verksamheter och målpunkter för farligt godstransporter i eller i anslutning till aktuellt område. Detta kan även avse verksamheter och målpunkter utanför aktuellt område men vars transporter sker i anslutning till aktuellt område. Det kan vara bra att det även framgår vilken typ av transporter det gäller och i vilken omfattning dessa transporter sker.
- Avstämning kring riskbilden, alternativ utformning, markanvändning eller exploateringsgrad och förslag på åtgärder för att hantera riskerna när riskbilden är klarlagd för ett område men innan regionen respektive kommunen låser en utformning inom ett planområde.
- Motivering av den bedömningsgrund som avgör vilken nivå på riskpåverkan kartläggning och analysering förhåller sig till samt resonemang kring riskbilden kontra nytta av planläggning och åtgärder.
- Resonemang kring identifierade osäkerheter samt hur konsulten har beaktat dessa.
- Resonemang kring framtida förändringar och osäkerheter kopplat till dem.

Värdering av risker är en uppgift för beslutsfattarna på kommunen eller regionen men konsulten kan föreslå åtgärder för att hantera risker om sådana krävs. Då är det bra om detta finns med:

- En beskrivning av vilka riskscenarier åtgärderna är avsedda att skydda mot samt vilken effekt konsulten bedömer att åtgärderna har.
- En värdering och ett resonemang kring nytta av åtgärderna samt en jämförelse av åtgärder om konsulten föreslår flera olika åtgärder.

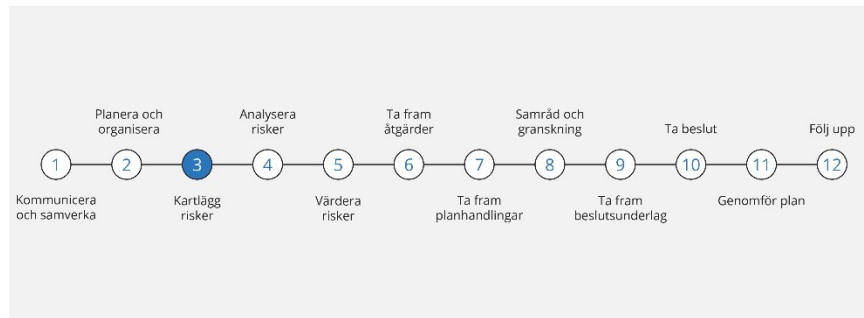
Sammanvägningen av olika intressen, eller för den delen avvägningen mellan olika intressen, är en viktig del i planläggning och det är bra om riskutredningen har med resonemang om det. Till exempel kan en olämplig placering eller utformning av bebyggelse begränsa framtida exploatering och verksamheters utvecklingsmöjligheter.

Bygg upp en intern riskhanteringsgrupp

Bygg gärna upp en intern riskhanteringsgrupp som stöd i arbetet med kompetens inriktad mot planläggning intill transportleder för farligt gods. Det kan exempelvis utöver planhandläggare vara personer från räddningstjänsten, den interna krisorganisationen, berörda verksamhetsutövare och transportörer.

Kommunal riskhanteringsgrupp kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 3 – Strategi för riskhantering i kapitlet Planering och organisation.

3 Kartlägg risker

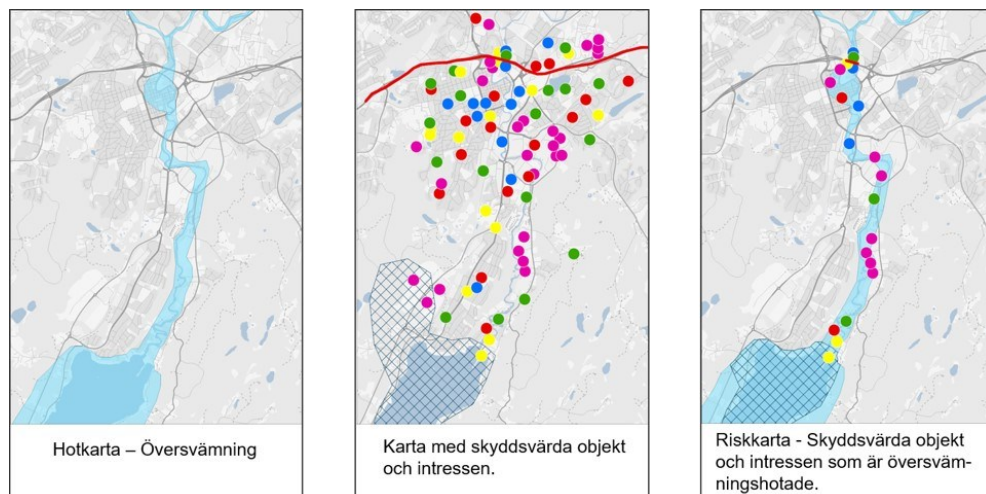

Figur 6: Tredje processteget för riskhantering vid planläggning är kartlägg risker. Illustration: Boverket

Målet med processteget Kartlägg risker är att identifiera tänkbara riskkällor, riskobjekt och riskområden inom det aktuella området och att kartlägga var inom det aktuella området som såväl riskkällorna, riskobjekten eller riskområdena finns. Efter processteget Kartlägg riskerna kommer steget Analysera riskerna.

Riskkartläggning är ett av de viktigaste momenten

Resultatet av kartläggningen redovisar ni med hjälp av kartor, tabeller och diagram samt förklarande och informerande text. Kartläggningen blir en kunskapskälla om risker och kan användas som underlag i all planläggning.

Figur 7: Förenklad illustration som visar princip för kartläggning av risker. Kartan till vänster visar översvämningshotade områden med ljusblå, transparent färg. Kartan i mitten visar skyddsvärda objekt och intressen. Efter sammanläggning av dessa två kartor går det att utläsa vilka skyddsvärda objekt och intressen som riskerar att översvämmas, vilket visas i kartan till höger. Figuren är hämtad ur vägledningen Klimatrisker i översiktsplaneringen, sidan Princip för riskbedömning. Illustration: Boverket/Lise Svensson.

Observera att det ofta handlar om känslig information som inte ska finnas samlad och allmänt tillgänglig. Här finns en motsättning mellan behovet av att alla planeringsförutsättningar finns tillgängliga för de som behöver dem och behovet av att skydda känslig information.

Kartläggning av risker och exempel på riskkällor, riskobjekt, riskområden och skyddsvärda intressen kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 3 – Strategi för riskhantering i kapitlet Riskkartläggning.

Bedöm underlagens aktualitet och kvalitet

Det är viktigt att ni som arbetar med att kartlägga risker bedömer aktualiteten och kvaliteten på såväl befintliga underlag som utredningar. Ni behöver kanske anpassa underlagens detaljeringsnivå för att få ett bra och relevant underlag för riskhanteringsprocessen.

Oavsett vilka underlag som ligger till grund för kartläggningen av risker, behöver ni ange vilket underlagsmaterial som kartläggningen baserats på och var materialet är tillgängligt. Detta gäller självklart även för de analyser och värderingar av riskerna som kommer efter kartläggningen.

Observera att osäkerheter i underlaget påverkar vilka avstånd som kan krävas mellan riskkällor och skyddsvärda intressen. Osäkerheterna i det underlag som finns om riskerna påverkar vilka avstånd som kan anses vara lämpliga. Ju större osäkerheter och ju större brister och luckor underlaget har, desto större behöver avstånden vara.

Exempel på kartläggning i vägledningen Klimatrisker i översiktsplaneringen

Exempel på kartläggning av risker finns i vägledningen Klimatrisker i översiktsplaneringen. Den vägledningen handlar om hur kommunen kan hantera klimatrelaterade risker i sin översiktsplanering och vad som avses med klimatrelaterade risker i det sammanhanget. Den beskriver hur länsstyrelsen kan ge stöd i arbetet och hur kommunen kan genomföra en riskbedömning. Vägledningen förklarar innebörden av PBL:s krav att kommunen ska ge sin syn på klimatrelaterade risker och visar på strategier som kan användas för att hantera riskerna. Den visar också hur en kontinuerlig översiktsplanering fungerar som stöd för att successivt vidareutveckla arbetet med klimatanpassning av den byggda miljön.

Vägledningen behandlar i första hand lagkravet om att kommunen i översiktsplanen ska ge sin syn på risker för översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade. Den berör även behovet av att hantera andra typer av klimatrelaterade risker i översiktsplaneringen.

[Klimatrisker i översiktsplanering - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

Kartlägg risker i planläggning

Att kartlägga risker innebär att identifiera tänkbara riskkällor, riskobjekt och riskområden inom det aktuella planområdet och att kartlägga var de finns. Det är viktigt att riskfrågor lyfts tidigt och här är regionplanen och översiktsplanen bra verktyg. Det som skiljer riskkartläggning i områdesbestämmelser och detaljplan från regionplan och översiktsplan är skalan och detaljeringsgraden. Ju mer kända riskobjekt och skyddsvärda intressen är, ju större möjligheter finns det att förfinas riskkartläggningen.

Det är viktigt att riskfrågor lyfts tidigt

Det är viktigt att riskfrågor lyfts tidigt och här är regionplanen och översiktsplanen bra verktyg. Genom den kartläggning av mark- och vattenanvändningen som sker genom regionplaneringen och översiktsplanläggning har regionen respektive kommunen möjligheter att kartlägga och kanske även förebygga risker på ett tidigt stadium. Det arbete som då görs med att övergripande kartlägga och bedöma risker utifrån ett helhetsperspektiv är sedan till nytta i den efterföljande planläggningen. Den viktigaste riskkartläggningen som görs är därför den som görs i arbetet med att ta fram eller ändra regionplan och översiktsplanen.

Riskkartläggning kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 3 – Strategi för riskhantering.

Riskfrågor som kan vara aktuella i all planläggning

Det är viktigt att inte bara se till riskfrågor som berör själva planområdet utan även till de områden som kan påverkas av eller påverkar föreslagen användning av planområdet. Det kan exempelvis handla om

- trafikleder och farligt godsleder
- handelsområden
- vårdcentraler, sjukhus
- miljöstörande verksamhet som till exempel Sevesoverksamhet
- vattendrag och deras avrinningsområden
- områden med risk för ras, skred, erosion eller översvämning
- vattenförsörjning och vattenförekomster
- reningsverk
- hantering av dagvatten
- energiförsörjning

- kollektivtrafik
- framkomlighet för utryckningsfordon.

Det är även av vikt att redovisa hur planförslaget kan påverka omgivningen oavsett om det är angränsande län, kommuner eller planområden.

Redovisa vissa delar av översiktsplanen och detaljplanen i geografisk form

För översiktsplan och detaljplan finns krav att viss redovisning ska göras på en karta.

Enligt PBL ska översiktsplanen redovisa grunddragen av mark- och vattenanvändningen på en karta för hela kommunen, det vill säga ge en samlad bild av hela kommunens yta, men detaljeringsgraden kan vara högre eller lägre för en viss del av kommunen.

Plan- och bygglag (2010:900) 3 kap. 3 §

En detaljplan ska bestå av en plankarta över det område som planen omfattar och de bestämmelser i övrigt som behövs. Av plankartan ska det framgå hur planområdet delas upp för skilda ändamål och vilka bestämmelser som gäller för olika områden.

Plan- och bygglag (2010:900) 4 kap. 30 §

Motsvarande krav finns inte för regionplan. Men det är att rekommendera att det ändå görs för att ge en samlad bild av risksituationen inom det aktuella området.

Av kartan kan det exempelvis framgå att det finns områden där det föreligger klimatrelaterade risker för den byggda miljön och var dessa är. Om de översiktliga underlagen inte är tillräckliga, är det lämpligt att peka ut dessa som områden där Av kartan kan det exempelvis framgå att det finns områden där det föreligger klimatrelaterade risker för den byggda miljön och var dessa är. Om de översiktliga underlagen inte är tillräckliga är det lämpligt att peka ut dessa som områden där kommunen behöver göra fördjupade undersökningar i efterföljande planering.

Det är lämpligt att utforma redovisningen med hänsyn till planens geografiska förutsättningar samt befintlig och planerad bebyggelsestruktur. Redovisningen behöver inte avse enskilda byggnader eller anläggningar. I redovisningen är det lämpligt att behandla såväl användning och utveckling som bevarande av den byggda miljön.

Översiktsplanen ska redovisa kommunens syn på vissa klimatrelaterade risker

I översiktsplanen ska kommunen redovisa sin syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra.

Plan- och bygglag (2010:900) 3 kap. 5 §

Boverket har tagit fram en vägledning om klimatrisker i översiktsplanering. I den finns exempel på redovisning i geografisk form.

[Princip för riskbedömning - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

Länsstyrelserna i Stockholms och Västra Götalands län har tillsammans med SMHI och MSB tagit fram metodstöd för kommuner som ska integrera sin syn på klimatrelaterade risker i översiktsplanen.

[Klimatrelaterade risker i översiktsplanering – metodstöd \(på länsstyrelsens webbplats\)](#)

Underlag till kartläggning av risker

Underlag till kartläggning av risker kan vara sådana som allmänt berör markanvändning, jord-, berg- och vattenförhållanden, eller olika risker. Det kan även vara specificerade underlag för näringsutveckling, transportinfrastruktur, kollektivtrafik, riksintressen och deras påverkansområden, tillväxt och bostäder. Underlagen kan vara på nationell, regional eller kommunal nivå.

Planeringskatalogen

Länsstyrelsen samordnar de planeringsunderlag som statliga myndigheter tar fram som stöd till kommunens planläggning. Underlagen finns till för att säkerställa att riksintressen och andra statliga intressen tillgodoses i den fysiska planeringen. Underlagen finns i planeringskatalogen som är en plattform för att samla kunskapsunderlag för samhällsplaneringen. I katalogen finns geodata, rapporter, kunskapsunderlag och vägledningar samlade på ett och samma ställe.

Dessa underlag kan även vara till nytta för regionen när en regionplan ska tas fram.

[Planeringskatalogen](#)

Tidigare planer är viktiga underlag till kartläggning av risker

Ett viktigt underlag vid kartläggning av risker i planläggning är tidigare eller närliggande planer.

Andra underlag till riskhanteringen kan även vara redan framtagna utredningar och inventeringar om

- dagsljus och skugga
- dagvatten
- handelsetablering
- naturintressen
- geoteknik
- förorenad mark
- buller
- trafik
- miljökonsekvenser.

Kartlägg risker i regionplanering

På regionplanenivå är det naturligt att kartläggning görs på övergripande nivå. Frågor som kan vara aktuella i regionplan i arbetet med riskhantering är frågor och ställningstaganden som berör flera kommuner i regionen. Dessa kan med fördel samordnas i en regionplan.

Riskfrågor som kan vara aktuella i regionplan

Risker kopplade till naturhändelser eller risker som beror på tekniska olyckor kan orsaka stora konsekvenser. Det är därför bra om regionplanen belyser de områden som är särskilt utsatta. Detta kan sedan ligga till grund för regionens strategi för riskhantering i översiktsplanen med tillhörande principer för markanvändning.

Ett område som också är lämpligt att utreda är trafikflöden. Verksamheter, som exempelvis Sevesoverksamhet, kan föra med sig transporter av farligt gods. Det är därför bra om godsflöden behandlas i regionens strategi för riskhantering så att det kan skapas långsiktighet och robusthet i planeringen. Det innebär i sin tur att en analys av godsflöden behöver göras, framför allt farligt gods, i regionen inklusive målpunkter.

Riskkartläggning kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 3 – Strategi för riskhantering.

Exempel på riskobjekt, riskområden och skyddsvärda intressen i regionplan

Exempel på riskobjekt, riskområden och skyddsvärda intressen som kan beröra flera kommuner och som är lämpliga att kartlägga är

- större riskobjekt
- trafikleder och farligt godsleder
- större miljöstörande verksamhet som till exempel Sevesoverksamhet
- områden med risk för ras, skred, erosion eller översvämning
- vattenförsörjning och vattenförekomster
- större vattendrag och deras avrinningsområden
- hantering av dagvatten i ett avrinningsområde
- större reningsverk
- regional energiförsörjning
- regional kollektivtrafik
- regionala besöksmål
- större handelsområden
- etablering av större arbetsplatser
- planerade bebyggelsestråk
- vårdcentraler, sjukhus.

Frågor som kan ha en regional omfattning och ingå i en regional fysisk planering kan du läsa mer om på sidan Regional fysisk planering.

[Regional planering - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

Underlag till kartläggning av risker i regionplan

För vissa underlag är det reglerat i PBL att regionplanen ska redogöra för hur hänsyn har tagits till dem och hur planen har samordnats med dem. Det gäller

- den regionala utvecklingsstrategin
- länsplanen för regional transportinfrastruktur
- trafikförsörjningsprogram
- kommunens handlingsplan för bostadsförsörjning
- nationella och andra regionala och kommunala mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling i länet.

Plan- och bygglag (2010:900) 7 kap. 3 §

Enligt PBL ska bland annat bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet främjas vid planläggning. Det gäller även för regionplanering. Därför är kommunernas handlingsplaner för bostadsförsörjning enligt lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar, BFL, ett relevant underlag. I dessa ska kommunen redogöra för

- kommunens mål för bostadsbyggande
- utveckling av bostadsbeståndet
- kommunens planerade insatser för att nå målen, vilka åtgärder som behövs
- hur kommunen tagit hänsyn till relevanta nationella och regionala mål, planer och program som är av betydelse för bostadsförsörjningen.

[Planering för bostadsförsörjning - en handbok från Boverket](#)

[Lag \(2000:1383\) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar \(på Sveriges riksdags webbplats\)](#)

Om regionplanen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan ska regionen redovisa miljökonsekvenserna i planen. Denna miljökonsekvensbeskrivning är ett viktigt underlag för riskhantering i regionplanering. Arbetet med miljökonsekvensbeskrivningen kan med fördel utföras parallellt med arbetet med riskhantering.

Plan- och bygglag (2010:900) 7 kap. 3 §

Miljöbalk (1998:808) 6 kap. 11, 12, 16 §§

Riskhantering och strategisk miljöbedömning kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 1, i kapitlet Riskfrågor i strategisk miljöbedömning.

Annan regional planering kan vara underlag till regionplan enligt PBL

En del regional planläggning för till exempel infrastruktur, krisberedskap och åtgärdsprogram för miljö kvalitetsmålen, utförs av statliga myndigheter.

Den regionala planeringen som finns idag har främst knutits till regionernas och kommunernas gemensamma utvecklingsansvar och förvaltning av statliga medel för att främja regional tillväxt.

På regional nivå bedriver regionerna en omfattande planering inom sina traditionella ansvarsområden, såsom hälso- och sjukvård, kultur och kollektivtrafik.

[Förordningen \(2017:583\) om regionalt tillväxtarbete \(på Sveriges riksdags webbplats\)](#)

Alla regioner har ett ansvar för utveckling och tillväxtarbete, regional utvecklingsplanering, något som regleras i lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar och förordningen (2017:583) om regionalt tillväxtarbete.

I korthet innebär ansvaret att regionerna ska

- arbeta fram och fastställa en strategi för utvecklingen i länet
- samordna insatser för att genomföra denna strategi
- besluta om hur medel för regionalt tillväxtarbete ska användas
- följa upp, utvärdera och redovisa resultaten av tillväxtarbetet till regeringen
- utföra uppgifter inom ramen för EU:s strukturfondsprogram
- upprätta och fastställa länsplaner för transportinfrastruktur.

Utöver dessa nya ansvarsområden ansvarar regioner också för de uppgifter som landstingen tidigare ansvarade för, bland annat hälso- och sjukvård, kollektivtrafik och kulturfrågor.

Ansvarsområdena ovan kan ses som kärnan i det regionala utvecklingsansvaret och det som staten ålägger regionerna att utföra. Samtidigt har regionerna, i egenskap av direktvalt självstyrande organ, möjlighet att ta egna initiativ som känns angelägna ur ett regionalt perspektiv. Regionerna har alltså mer initiativrätt än vad länsstyrelserna hade när de hade utvecklingsansvaret.

Utvecklingsansvaret omfattar inte bara regionens egen verksamhet. Till skillnad från hälso-och sjukvården där regionens egen verksamhet står för merparten av verksamheten. Det regionala utvecklingsansvaret är dock kopplat till regionens geografi, det vill säga samtliga intressenter inom länets gränser som alla kan bidra till länets utveckling, exempelvis

- invånare
- ideell sektor
- kommuner
- statliga myndigheter

- universitet eller högskola
- näringsliv.

[Lag \(2010:630\) om regionalt utvecklingsansvar \(på Sveriges riksdags webbplats\)](#)

Sveriges kommuner och regioner, SKR, har tagit fram information om det regionala utvecklingsansvaret.

[Regionalt utvecklingsansvar \(på Sveriges kommuners och regioners, SKR, webbplats\)](#)

I Sverige bedrivs även andra former av regional planering som inte regleras i PBL eller förordningen om regionalt tillväxtarbete. Även dessa kan vara bra underlag till riskhantering i planläggning enligt PBL. Exempelvis

- [katastrofmedicinsk beredskapsplan enligt hälso- och sjukvårdslag \(2017:30\)](#)
- [regional klimatanpassningsplan enligt förordning \(2018:1428\) om myndigheters klimatanpassningsarbete](#)
- [program för räddningstjänsten enligt lagen \(2003:778\) om olyckor](#)
- [regional risk- och sårbarhetsanalys enligt lagen 2006:544\) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap](#)
- [länsplaner för regional transportinfrastruktur enligt lag \(2010:630\) om regionalt utvecklingsansvar.](#)

Kartlägg risker i översiktsplanering

Kartläggning av risker i översiktsplanläggning omfattar befintliga riskkällor, riskobjekt och riskområden samt planerade riskobjekt. På motsvarande sätt kartläggs skyddsvärda intressen. Det är viktigt att kartläggningen av risker även omfattar riskkällor, riskobjekt och riskområden utanför kommungränsen som kan påverka kommunen.

Riskfrågor som kan vara aktuella i översiktsplan

Det är många frågor som kommunen behöver hantera vid översiktsplanläggning, men det innebär inte att allt underlag ska redovisas i översiktsplanen. I själva planen är det enligt PBL i huvudsak de ställningstaganden som är av väsentlig betydelse för bebyggelseutvecklingen som du tar fram översiktsplanen ska redovisa. Exempel på frågor är:

- Var lämplig mark finns för olika typer av bebyggelse, verksamheter och infrastruktur utifrån den riskkartläggning, riskanalys och riskvärdering som kommunen har gjort.
- Var direkt olämplig mark finns som inte bör användas för ovanstående ändamål.
- Om det finns behov av att göra strategiska markinköp för att styra lokaliseringen av bebyggelse till lämpliga områden och säkerställa mark för framtida åtgärder för att hantera risker.
- Om det finns möjlighet att med hjälp av lämplig lokalisering genomföra åtgärder i de områden där risker inte kan undvikas och i så fall hur.
- Hur effektiva åtgärderna är, i förhållande till de kostnader som krävs för att genomföra dem.
- I vilka områden som kommunen behöver göra en mer detaljerad riskutredning i samband med kommande exploatering.
- Vilka risker som i så fall behöver undersökas vidare.
- Om det finns behov av att ange särskilda rekommendationer i vissa områden på grund av olika risker inför kommande planering och lovprövning i översiktsplanen.

Plan- och bygglag (2010:900) 3 kap. 4 §

Riskkartläggning kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 3 – Strategi för riskhantering.

Kartlägg var olika funktioner bäst lokaliseras

Att kartlägga var olika funktioner bäst lokaliseras i förhållande till olika risker underlättar det planläggningen. Det kan vara att de mest sårbara och värdefulla funktionerna lokaliseras till områden med ingen eller så liten risk som möjligt. Eller att bara de mest robusta och eller anpassningsbara funktionerna placeras i områden med högre risk. Det handlar om att kartlägga vilka områden i kommunen som är strategiska att utveckla med hänsyn till riskerna. Att kartlägga riskobjekt och skyddsvärda intressen och planera för hur samhället kan och ska fungera även under en negativ händelse.

De underlag för lämplig markanvändning som tas fram ligger sedan till grund för arbetet med att ta fram översiktsplanen och efterföljande detaljplaner. Det kan handla om att

- kartlägga områden som kommunen önskar utveckla
- kartlägga riskkällor, riskobjekt och riskområden
- identifiera vilka funktioner som är lämpliga att lokalisera inom de olika zonerna.

Eller att

- identifiera vilka funktioner som kommunen önskar utveckla
- vilken nivå på risk som är hanterbar
- och därmed inom vilken zon de kan placeras.

Det är kommunen som avgör vilka samhällsviktiga intressen som ska vara med vid bedömning av risk för en skadehändelse. Det kan handla om

- grönytor
- jord- och skogsbruk
- hälso- och sjukvård
- service som dagligvaruhandel, sällanköpsvaruhandel, restauranger
- energiförsörjning
- bostadsområden.

Boverket har tagit fram Tillsynsvägledning naturolyckor. I den finns bland annat information om översvämningensrisk och geotekniska säkerhetsfrågor vid planläggning. Båda kan vara bra underlag vid kommunens arbete med att ta fram underlag för lämplig markanvändning.

[Översvämningensrisk vid planläggning - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

[Geotekniska säkerhetsfrågor - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

Frågor som är lämpliga att kartlägga

Frågor som är lämpliga att kartlägga i översiktsplanläggning är exempelvis:

- Riskkällor, riskobjekt, riskområden samt skyddsvärda intressen som finns i kommunen och var de är lokaliserade.
- Riskkällor, riskobjekt, riskområden och skyddsvärda intressen som finns i angränsande kommuner och var de är lokaliserade.
- Om, och i så fall var, det finns risk för konflikter mellan olika riskkällor, riskobjekt, riskområden och eller skyddsvärda intressen.

- Hur sannolikt det är att riskerna ökar och vilka konsekvenser riskerna kan leda till.
- Hur pågående och förväntade framtida klimatförändringar påverkar riskbilden i kommunen och eventuellt i angränsande kommuner.

Det kan finnas såväl riskkällor, riskobjekt, riskområden som skyddsvärda intressen som ska hanteras med sekretess på grund av risk för sabotage, terrorism eller annan samhällsfarlig aktivitet. Det kan exempelvis handla om samhällsfunktioner som är av särskilt betydelse för totalförsvaret.

De områden som har kartlagts i riskkartläggningen, samt konflikter mellan riskkällor, riskobjekt, riskområden och eller skyddsvärda intressen som kan uppstå behöver oftast analyseras vidare. Det kan till exempel handla om en konflikt mellan en större trafikled för farligt gods och ett område där kommunen överväger att planera för bostäder. Eller ett vattendrag som riskerar att svämma över och påverka viktiga samhällsfunktioner och infrastruktur.

Kommuner har ett särskilt ansvar för klimatrelaterade risker

Kommuner har ett särskilt ansvar enligt PBL att i översiktsplanen redovisa kommunens syn på risken för skador på den byggda miljön, som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade, samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra.

Plan- och bygglag (2010:900) 3 kap. 5 §

Kommunen behöver visa att den är medveten om eventuella risker och hur den avser att möta dessa. Det kan ske genom strategin för riskhantering som sedan konkretiseras i översiktsplanen och efterföljande planläggning.

Vägledning Klimatrisker i översiktsplaneringen handlar om hur kommunen kan hantera klimatrelaterade risker i sin översiktsplanering och vad som avses med klimatrelaterade risker i det sammanhanget. Den beskriver hur länsstyrelsen kan ge stöd i arbetet och hur kommunen kan genomföra en riskbedömning. Vägledningen förklarar innebörden av PBL:s krav att kommunen ska ge sin syn på klimatrelaterade risker och visar på strategier som kan användas för att hantera riskerna. Den visar också hur en kontinuerlig översiktsplanering fungerar som stöd för att successivt vidareutveckla arbetet med klimatanpassning av den byggda miljön.

Vägledningen behandlar i första hand lagkravet om att kommunen i översiktsplanen ska ge sin syn på risker för översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade. Den berör även behovet av att hantera andra typer av klimatrelaterade risker i översiktsplaneringen.

[Klimatrisker i översiktsplanering - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

Miljö- och klimataspekter kan du läsa mer om på sidan Miljö- och klimataspekter.

[Miljö- och klimataspekter - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

Översiktsplanen ska redovisa kommunens syn på vissa klimatrelaterade risker

I översiktsplanen ska kommunen redovisa sin syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra.

Plan- och bygglag (2010:900) 3 kap. 5 §

Boverket har tagit fram en vägledning om klimatrisker i översiktsplanering. I den finns exempel på redovisning i geografisk form.

[Princip för riskbedömning - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

Länsstyrelserna i Stockholms och Västra Götalands län har tillsammans med SMHI och MSB tagit fram metodstöd för kommuner som ska integrera sin syn på klimatrelaterade risker i översiktsplanen.

[Klimatrelaterade risker i översiktsplanering – metodstöd \(på länsstyrelsens webbplats\)](#)

Miljökonsekvensbeskrivning är viktigt underlag till kartläggning av risker i översiktsplan

En översiktsplan kan normalt antas medföra en betydande miljöpåverkan, vilket innebär att en miljökonsekvensbeskrivning ska tas fram och att kommunen ska redovisa miljökonsekvenserna i planen. Miljökonsekvensbeskrivningen är ett viktigt underlag för riskhantering i översiktsplanläggning. Arbetet med miljökonsekvensbeskrivningen kan med fördel utföras parallellt med arbetet med riskhantering.

Plan- och bygglag (2010:900) 3 kap. 6 b §

Miljöbalk (1998:808) 6 kap. 11, 12, 16 §

[Miljöbedömning ÖP - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

Riskhantering och strategisk miljöbedömning kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 1, i kapitlet Riskfrågor i strategisk miljöbedömning.

Regionplanen ett viktigt underlag till arbetet med riskhantering i översiktsplan

Regionplanen är ett viktigt underlag till arbetet med riskhantering i översiktsplan eftersom kommunen ska ta hänsyn till mellankommunala och regionala förhållanden.

Plan- och bygglag (2010:900) 2 kap. 3 §

Kartlägg risker i detaljplanläggning

Vid detaljplanläggning är riskobjekten och skyddsvärda intressen kända och det finns då alla möjligheter att förfina kartläggningen av risker i detaljplanen. Detta kan ni till exempel göra genom att gå ner i detalj vad gäller beskrivning av riskobjekt och skyddsvärda intressen samt föreslå åtgärder för att hantera riskerna. Val av detaljeringsgrad kan bero på om det är planläggning kring en befintlig anläggning med kända risker eller planläggning av en ny verksamhet. Det är även av vikt att ni redovisar hur planförslaget kan påverka omgivningen.

Kartläggning av risker i detaljplanläggning utgår från översiktsplanen

Enligt plan- och bygglagen (2010:900), PBL, får en detaljplan inte omfatta ett större område än vad som behövs med hänsyn till planens syfte och genomförandetid. Den lagstadgade begränsningen beror på att en detaljplan kan medföra betydande ingripanden för verksamheter, och därmed samhället i dess helhet i det lokala perspektivet.

Plan- och bygglag (2010:900) 4 kap. 32 §

Det faktum att en detaljplan och dess bestämmelser är begränsade till ett specifikt planområde innebär dock att kommunen ofta måste se planläggningen i sig, liksom den anslutande bygglovsprövningen, i en större kontext än en detaljplan i taget.

Översiktsplanen tillför en sådan vidvinkeloptik och är normerande för detaljplanernas ändamål och innehåll, vilket i hög grad påverkar riskbilden i varje detaljplan för sig. Men den sanktionerade riskbilden i en detaljplan påverkar också andra detaljplaner, ofta en större omgivning i grannskapet och till och med en mer avlägsen omgivning. Denna omgivning med sina risker eller skyddsvärda intressen påverkar också detaljplanen, även om kopplingen mellan planerna inte alltid är tydlig.

Kommunen ska ta hänsyn till en komplicerad riskbild

Riskbilden, och behovet att kommunen tar hänsyn till ett flertal olika faktorer, bildar ofta en mosaik i urbana miljöer. Det är inte alltid lätt att få till en tillräcklig utspridning av risker och möjlighet att begränsa konsekvenserna av de olyckor som riskerna kan generera, var för sig eller tillsammans. Det kan gälla allt från bränder, till buller, trafik, föroreningar,

Risker och påverkansfaktorer är också dynamiska. Samhället förändras och därmed de risker som en detaljplan ska möta. Idag står det klart att tidigare generationer av detaljplaner inte tog hänsyn till vår tids klimatförändringar. Kommunerna står här inför helt nya utmaningar inför risken av översvämningar, instabil geologi och erosion.

Kartlägg risker – fokus Sevesoverksamhet

Riskbilden från en Sevesoverksamhet gäller både produktionsanläggningen och tillhörande lagring av farliga ämnen. En specifik komplikation kopplad till Sevesoverksamheter är att olika kemikalier kan reagera på varandra och förvärra konsekvenserna vid en olycka. Det kan inträffa både inom en verksamhet, och i kombination med andra närliggande verksamheter.

Inledande information om att kartlägga risker

Sevesoverksamhet som riskkälla och riskobjekt

Inte sällan består en Sevesoverksamhet av flera anläggningar som lokaler, fabriker, cisterner och andra lagringsutrymmen där Seveso-klassade farliga ämnen lagras, förvaras eller tillverkas. Anläggning och verksamhet kan dock vara en och samma, vilket ofta är fallet för mindre verksamheter. Men det är viktigt att skilja på det som ska prövas eller anmälas inom ramen för den samlade verksamheten från de olika tekniska enheterna (det vill säga anläggningarna) inom området som Sevesoverksamheten verkar inom. Det kan vara olika processer och kemikalier som används inom olika anläggningar och därför kan det finnas skäl att utreda och betrakta riskerna från olika anläggningar inom en och samma verksamhet var och en för sig.

Sevesoverksamhet och samhällsviktiga funktioner

Vid planering av olika samhällsviktiga verksamheter i närheten av en Sevesoverksamhet är det viktigt att ta hänsyn till riskerna så att den samhällsviktiga funktioner inte riskerar att slås ut i händelse av en olycka inom Sevesoverksamheten. Det är också viktigt att beakta att det kanske inte är möjligt att utrymma de arbetsplatser som finns vid en samhällsviktig verksamhet. Samhällsviktiga verksamheter som inte kan utrymmas måste placeras eller utformas på ett sådant sätt att fortsatt drift kan säkerställas under exponering.

Riskkartläggning och exempel på riskkällor, riskobjekt, riskområden och skyddsvärda intressen kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 3 – Strategi för riskhantering.

Sevesoverksamhet och överlagrad risk

Närliggande verksamheter kan påverka varandra i händelse av en olycka, eller till följd av en naturolycka eller annan orsak som kan initiera och

eskalera olycksförloppet. Även om det primärt är verksamhetsutövarna som ska identifiera om det finns risk för sådana händelser är det lämpligt att kommunen är medveten om risken, eftersom det i sin tur kan påverka avståndsbedömningen avseende Sevesoverksamheten och annan markanvändning och i synnerhet skyddsvärda intressen.

I planering ska hänsyn tas till den totala risken så att inte vissa i omgivningen exponeras för alltför hög risk. Det är viktigt att titta på olika verksamheters riskbidrag, det vill säga hur flera verksamheters riskbidrag påverkar omgivningen i deras närhet. I detta sammanhang kallas det överlagrad risk.

För exempelvis ett bostadsområde som är placerat i närheten av ett område med flera Sevesoverksamheter måste ni som planlägger beakta varje verksamhets riskbidrag. Utöver det måste ni som planlägger även beakta de eventuella farligt godsleder som passerar igenom området. Dessa kan påverka omgivningen i händelse av olycka och de är nödvändiga att beakta även om transporter av farligt gods inte i sig är klassificerade som Sevesoverksamhet.

Det är viktigt att i planeringsskedet titta på hur samtliga verksamheters riskbidrag påverkar omgivningen och det tänkta projektet, exempelvis ett bostadsområde. Även om ni som planlägger bedömer riskbidraget från varje verksamhet mot bostadsområdet som hanterbar kan den totala risken för bostadsområdet bli för hög om ni lägger ihop riskbidragen från samtliga verksamheter samt riskbidraget från farligt godsleden.

Sevesoverksamhet och dominoeffekter

En särskild riskfråga att beakta är så kallade dominoeffekter. Dessa dominoeffekter uppkommer främst då verksamheter ligger nära varandra. Förhållandet kan påkalla eller föranleda behov av ett tillräckligt avstånd mellan verksamhet och omgivning. Främst är det olyckor där brandfarliga, explosiva, giftiga gaser eller miljöfarliga ämnen hanteras som kan leda till dominoeffekter. Det kan inte heller uteslutas att giftiga ämnen kan leda till personskada på en grannverksamhet och därigenom leda till en olycka där.

Även om dominoeffekter primärt är något som verksamheterna ska identifiera och hantera är en viktig förutsättning att de har ett bra samarbete och utbyte av information sinsemellan för att identifiera sådana scenarier där olyckor kan initieras eller eskalera.

Vid riskhantering i region- och översiktsplanering är det framför allt viktigt att uppmärksamma områden med flera verksamheter där farliga ämnen hanteras eftersom det då kan behövas ett större avstånd till omgivningen jämfört med förhållandet om området enbart omfattar en verksamhet. Även industrier som inte hanterar farliga ämnen kan initiera eller

påverka ett dominoförlopp. Ni som planlägger behöver därför beakta även sådana industrier vid beräkning eller bedömning av dominoeffekter.

Det finns också fördelar ur ett planeringsperspektiv att koncentrera verksamheter som hanterar farliga ämnen till samma område eftersom det då ges förutsättningar att samordna säkerhetssystem, räddningsinsatser, transporter till och från området etc. samtidigt som medvetandegraden när det gäller olycksrisker ofta är högre i ett sådant område. En koncentration av flera verksamheter kan också innebära en minskad spridning av farligt godstransporter till och från verksamheterna.

Det är lämpligt att ni som planlägger samråder med länsstyrelsen och tillsynsmyndigheten om ni planlägger områden där det finns risk för att dominoeffekter kan uppstå.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, har utrett och definierat begreppen dominoeffekt respektive kumulativ risk. Du hittar informationen i rapporten Studie – Helhetsbild av risk inom industriparker på MSB:s webbplats.

[Samlade publikationer inom Sevesolagstiftningen \(på MSB:s webbplats\)](#)

Dominoeffekter kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 3 – Strategi för riskhantering.

Sevesoverksamheter och transport av farligt gods och hamnar

Externa risker som följer av transportflöden på väg och järnväg och som ofta, men inte nödvändigtvis, är ett led i Sevesoverksamheten, utgör en risk för både individer och samhällen som kommuner och regioner måste hantera.

Lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, Sevesolagen, tillämpas däremot inte på transporter av farliga ämnen som i stället omfattas av lagen (2006:263) om farligt gods med tillhörande förordning och föreskrifter som företrädesvis gäller utanför verksamheter. Detta kan medföra gränsdragningsproblem, men det är ändå viktigt att transporter kopplade till Sevesoverksamheten är en del av riskkartläggningen.

Lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor 13 a §

En verksamhet som bara förmedlar farligt gods kan inte betraktas som en Sevesoverksamhet, då mellanlagringen är ett led i transportkedjan. När farligt gods med en känd mottagare blir stående, exempelvis i en hamn, är det fortfarande ett led i transporten, transportkedjan är inte bruten. Hamnar som lagrar eller på annat sätt hanterar farliga ämnen, som inte enbart

utgör ett led i transportkedjan, kan däremot omfattas av Sevesolagstiftningen om mängden farliga ämnen uppnår gränsmängden enligt bilaga 1 till förordningen (2015:236) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, Sevesoförordningen. Enligt MSB ska man inte beakta transport av farligt gods när man bedömer om en verksamhet är en Sevesoverksamhet eller inte. Någon rättspraxis om detta finns dock inte. Men i de fall hamnen betraktas som en Sevesoverksamhet ska mängden farligt gods inom hamnen beaktas vid tillämpning av Sevesolagstiftningen.

MSB har mer information om för vem Sevesolagstiftningen gäller. MSB har också tagit fram en promemoria om Sevesoverksamhet och transport av farligt gods och hamnar. Du hittar den på sidan För vem gäller reglerna under rubriken Dokument.

[För vem gäller reglerna? \(på MSB:s webbplats\)](#)

Mer om godstransporter i samhällsbyggnadsprocessen hittar du i vägledningen Godstransporter i fysisk planering.

Underlag från länsstyrelsen som operativ tillsynsmyndighet

När det gäller Sevesoverksamhet har länsstyrelsen det operativa tillsynsansvaret enligt Sevesolagen.

Lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor 15 §

Länsstyrelse kan därför bidra med information om Sevesoanläggningar inom kommunen.

Länsstyrelsens tillsynsansvar för Sevesoverksamhet kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 2 – Sevesoverksamhet i planläggning

Tillsyn enligt Sevesolagen kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 2 – Sevesoverksamhet i planläggning i kapitlet Sevesodirektivet och Sevesoverksamhet i svensk lag.

Länsstyrelsens roll kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 1 i kapitlet Roller och ansvar.

Verksamhetsutövarens utredning enligt Sevesolagen är bra underlag

När verksamhetsutövaren gör en utredning enligt 13 § Sevesolagen om det finns omgivningsfaktorer som kan påverka säkerheten vid verksamheten, ska verksamhetsutövaren samråda med statliga och kommunala myndigheter, organisationer och enskilda som kan ha intresse i saken.

Resultatet från detta samråd kan vara ett bra underlag till riskkartläggning.

Lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor 13 §

Information om underlag som kan vara relevanta i kartläggning av risker kopplade till vissa risker kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 2 – Sevesoverksamhet i planläggning i kapitlet Underlag till riskhantering kopplad till Sevesoverksamhet.

Kartlägg risker kopplade till Sevesoverksamhet i planläggning

När regionen tar fram en regionplan är kartläggning av risker kopplade till Sevesoverksamhet av väsentlig betydelse eftersom stora Sevesoanläggningar kan påverka både befintlig och planerad bebyggelse i flera kommuner i regionen. Översiktsplanen är vägledande i all kommunal planläggning och den kännedom om pågående Sevesoverksamhet som översiktsplanen förmedlar kan i hög grad påverka övrig planläggning, framtida bebyggelseriktningar, andra verksamheter, transportleder och förutsättningar för anläggande av skyddsområden och andra förebyggande åtgärder samt operativ räddningstjänst. I en detaljplan ska kommunen beakta riskerna med befintliga och tillkommande Sevesoverksamheter. Det är viktigt att kommunen beskriver de Sevesoverksamheter, och riskerna kring dessa, som kan påverka planområdet.

Att kartlägga risker kopplade till Sevesoverksamhet är av vikt i regionplanering

Sevesoverksamheter, inte minst sådan verksamhet som omfattar ett flertal Sevesoanläggningar inom den högre kravnivån, med produktion, leveranser och lagerhållning av större polymer farliga ämnen, har en given plats i kartläggningen av risker i regionplanen för länet och i de kommunala översiktsplaner som inbegrips i regionplanen. Olyckor vid en Sevesoverksamhet kan lätt få konsekvenser för omgivningen i flera kommuner, både för människor, miljö och egendom. De kan också påkalla att regionen behöver vidta förberedelser för samverkan med bland annat räddningstjänst, sjukvård och länsstyrelsen, som har rätt att både personellt och materiellt samordna större räddningsinsatser. Det kan också krävas samverkansåtgärder på kommunal nivå.

Sevesoverksamhet i sig är inte alltid helt särpräglad i förhållande till andra riskkällor, utan det är skalan och konsekvenserna av både risker och ett faktiskt olycksförlopp som föranleder mer omfattande försiktighetsmått. Själva begreppen Sevesoverksamhet och Sevesoanläggning

som hör till den högre kravnivån upplyser redan i sig om att det handlar om storskalig och industriell kemikaliehantering med erkända risker och konsekvenser.

Regionplanen är inte bindande men förekomsten av större riskobjekt inom regionen kan påverka dimensioneringen av sjukvård och placering av vårdinrättningar, vilka är centrala delar av regionens lagstadgade uppgifter.

Ange i regionplanen lämpliga framtida etableringsområden

Det kan finnas behov av framtida etableringar av Sevesoverksamhet inom regionen. I sådana kända fall kan det vara lämpligt, i den mån det går, och i samråd med berörda kommunala myndigheter, ange i regionplanen vilka områden som är lämpliga för framtida etablering eller planerad utbyggnad. Notera att vid planläggning av en ny Sevesoverksamhet är det viktigt att ni som planlägger också tar hänsyn till verksamhetens möjligheter att utvecklas, och den riskbild som kan följa av detta, såsom tillräckliga avstånd mellan Sevesoverksamhet och annan markanvändning.

Kartlägg risker kopplade till Sevesoverksamhet i översiktsplanering

Översiktsplanen är vägledande i all kommunal planläggning och den kännedom om pågående Sevesoverksamhet som översiktsplanen förmedlar kan i hög grad påverka övrig planläggning, framtida bebyggelseriktningar, andra verksamheter, transportleder och förutsättningar för anläggande av skyddsområden och andra förebyggande åtgärder samt operativ räddningstjänst.

Det är många frågor som ni som planlägger behöver uppmärksamma utifrån översiktsplanen som:

- Behov av förberedelser och förebyggande samverkan med regionen, länsstyrelsen och andra kommuner för räddningsinsatser.
- Kommunens ansvar för att tillgodose och vidmakthålla viktiga samhällsområden som undervisning och omsorg också vid störningar.
- Att etablering av en Sevesoverksamhet inom den högre kravnivån kan bli föremål för mellankommunal samordning, som i sin tur utgör en ingripande- och upphävandegrund för länsstyrelsen i dess tillsyn av kommunala detaljplaner.

För kommuner som har Sevesoverksamhet som hör till den högre kravnivån är översiktsplanen en viktig informationsbärare. Översiktsplanen kan nämligen visa vilka områden som kan påverkas av risk för olyckor och faktiska olycksförlopp.

En olyckas omfattning, förlopp och konsekvenser påverkar omgivningen, men omgivningen påverkar också i hög grad dess förlopp. Detta kan både

underlätta och försvåra omständigheterna, beroende på förutsättningar och förhållanden, hur bebyggelsen är utformad och topografin. Det är inte bara geografin som påverkar riskbild och skadeverkningar utan också av andra betingelser som förhärskande vindriktningar, förberedelser för utrymning och socialt omhändertagande av invånare i händelse av evakuering.

Hur omgivningen kan påverka olyckors förlopp kan du läsa mer om i kapitlet Ta fram åtgärder.

De olika kravnivåerna för Sevesoverksamhet kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 2 – Sevesoverksamhet i planläggning i kapitlet Sevesodirektivet och Sevesoverksamhet i svensk lag.

Kartlägg risker kopplade till Sevesoverksamhet i detaljplanläggning

I en detaljplan ska kommunen beakta riskerna med befintliga och tillkommande Sevesoverksamheter. Det är viktigt att kommunen beskriver de Sevesoverksamheter, och riskerna kring dessa, som kan påverka planområdet.

Att stora kemikalieanläggningar räknas som Sevesoverksamheter är tydligt, men att även exempelvis lager och logistikcenter kan omfattas kan vara lätt att förbise. För att inte omfattas av de regler som gäller för en Sevesoverksamhet, väljer vissa att ha mindre lagerkapacitet. Detta medför i stället att det krävs fler transporter. Det är då viktigt att beakta på att det ofta är vid transporter som olyckor sker.

Vad Sevesoverksamhet är kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 2 – Sevesoverksamhet i planläggning i kapitlet Vad är Sevesoverksamhet?

Underlag till riskkartläggning kopplad till Sevesoverksamhet i detaljplanläggning

Kommunen ansvarar för att tillräckliga beslutsunderlag om riskerna finns tillhanda vid detaljplanläggning. Ofta har dock Sevesoverksamhetsutövaren själv och tillsynsmyndigheten enligt Sevesolagstiftningen (det vill säga länsstyrelsen) bättre förutsättningar än kommunen att känna till detaljerna kring de risker som verksamheten kan medföra.

Alla Sevesoverksamheter är klassade som farliga verksamheter enligt lag (2003:778) om skydd mot olyckor, LSO. Kommunen kan därför ställa vissa krav på beredskap och vidtagen riskanalys för Sevesoverksamheter med stöd av LSO.

Inför ett arbete med en detaljplan i närheten av en Sevesoverksamhet kan kommunen behöva föra en dialog med Sevesoverksamhetsutövaren och

Sevesotillsynsmyndigheten om förekomsten av befintligt underlagsmaterial och behovet av, och möjligheten att ta fram, nytt beslutsunderlag i riskfrågor.

Ibland kan det också finnas befintligt användbart beslutsunderlag i de handlingar som krävs för Sevesoverksamheter enligt Sevesolagstiftningen och i samband med prövning och fastställande av villkor vid ett miljötillstånd. Exempel på sådana handlingar är:

- Anmälningar enligt 7 § lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, Sevesolagen, med uppgifter om verksamheten, beskrivning av verksamhetens omgivning och de faktorer som kan ge upphov till en allvarlig kemikalieolycka eller förvärra följderna av en sådan inklusive omständigheter som kan innebära förhöjd risk för påverkan på omgivningen.
- Handlingsprogram enligt 8 § Sevesolagen med mål och allmänna handlingsprinciper som verksamhetsutövaren har ställt upp för verksamheten.
- Kommunens plan för räddningsinsatser med information om hur räddningsinsatser ska genomföras, hur resurser ska samordnas och hur allmänheten ska informeras.
- Samrådsredogörelse från samråd enligt 13 § Sevesolagen inför vilket verksamhetsutövaren ska ha utrett sådana förhållanden som kan påverka säkerheten vid verksamheten och kartlagt vilka faktorer i omgivningen som kan påverka säkerheten vid verksamheten (närhet till annan Sevesoverksamhet ska särskilt beaktas).
- Säkerhetsrapporter enligt 10 § Sevesolagen som beskriver verksamheten med vad som huvudsakligen hanteras och produceras och dess riskbild med riskkällor för allvarliga kemikalieolyckor samt de omständigheter under vilka en allvarlig kemikalieolycka kan inträffa samt vilka förebyggande och begränsande åtgärder som vidtagits.
- Verksamhetsinterna planer för räddningsinsatser enligt 12 § Sevesolagen med uppgifter om hur den interna beredskapen är organiserad och hur en allvarlig kemikalieolycka ska hanteras.
- Tillstånd enligt miljöbalken med villkor för verksamheten.

[Verksamhetsutövarens skyldigheter \(på MSB:s webbplats\)](#)

När Sevesoverksamheter prövas enligt miljöbalken ingår det att beskriva hur dessa verksamheter påverkar omgivningen med hänsyn till olycksrisker. Denna beskrivning kan vara ett underlag som kan användas i kommunens arbete med riskhantering även om riskbedömning enligt

miljöbalken har ett annat syfte än den som görs vid detaljplaneläggning. Det är dock lämpligt att kommunen alltid gör en egen bedömning av dessa antaganden, hur beräkningarna genomförts och hur resultatet kan användas.

Verksamheter som hör till den högre kravnivån ska ta fram en så kallad säkerhetsrapport. I denna konkretiserar verksamhetsutövaren sitt ansvar genom att beskriva verksamheten och dess riskbild samt vilka förebyggande och begränsande åtgärder som vidtagits för att uppnå en säker verksamhet. Den är därför ett bra underlag till kommunens riskkartläggning. Säkerhetsrapporten ska bland annat innehålla uppgifter om:

- Vilka farliga ämnen som förekommer, eller kan förekomma och i vilka volymer.
- En beskrivning av möjliga scenarier för allvarliga kemikalieolyckor och sannolikheten för sådana eller omständigheterna under vilka de kan inträffa
- En bedömning av hur omfattande och svåra följderna av de identifierade allvarliga kemikalieolyckorna kan bli.
- En beskrivning av åtgärder för att hantera risker och insatser för att begränsa följderna av en allvarlig kemikalieolycka.

Lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor 10 §

[Förordning \(2015:236\) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, Sevesoförordningen \(på Sveriges riksdags webbplats\)](#)

Verksamheter som hanterar farliga ämnen, men i mängder som hamnar i den lägre kravnivån, ska utarbeta ett skriftligt handlingsprogram som ska skickas till länsstyrelsen. Verksamhetsutövaren ska genomföra handlingsprogrammet genom ett så kallat säkerhetsledningssystem. Handlingsprogrammet ska bland annat innehålla uppgifter om de mål och allmänna handlingsprinciper som verksamhetsutövaren har ställt upp för att kunna hantera farorna för allvarliga kemikalieolyckor vid verksamheten. Även handlingsprogrammet utgör ett värdefullt underlag för kommunen vid planering enligt PBL som berör, eller kan komma att beröra, verksamhetsområdet för Sevesoverksamheten i fråga.

MSB har information om verksamhetsutövarens skyldighet, säkerhetsrapport, handlingsprogram med mera.

[Verksamhetsutövarens skyldigheter \(på MSB:s webbplats\)](#)

Kartlägg risker – fokus farligt gods

Målet med att kartlägga risker

Målet med att kartlägga risker är att identifiera vilka risker som kan förekomma kopplade till transporter av farligt gods och var de geografiskt kan förekomma. Förutom riskkällorna behöver regionen respektive kommunen identifiera om det finns andra aspekter som har betydelse för riskbilden vid planläggningen, som till exempel topografiska förhållanden och befolkningstäthet. Det är också bra att kartlägga den befintliga mark- eller vattenanvändningen och hur känslig den är. Vissa funktioner, viss bebyggelse och vissa naturområden kan vara särskilt skyddsvärda. Dessa behöver vara med i kartläggningen.

Det som skiljer riskkartläggning i detaljplan från regionplan och översiktsplan är skalan och detaljeringsgraden. Ju mer kända riskobjekt och skyddsvärda intressen är, desto större möjligheter finns det att förfina riskkartläggningen.

Börja inte med det ni inte vet utan med det ni vet

Riskbedömning, och framför allt momentet att kartlägga risker, handlar om att vara nyfiken och att ställa många frågor. Till exempel:

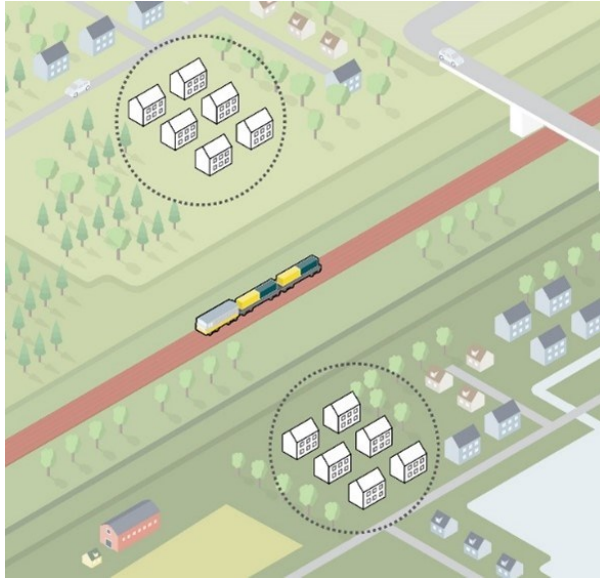
- Vad vill vi göra inom området, vad är det för mark- eller vattenanvändning vi planlägger för?
- Är det någon väg eller järnväg som går nära eller igenom området där det kan komma att gå farligt gods?
- Vilka befintliga företag, eller företag som kan tillkomma, i närområdet eller i området som kan leverera eller ta emot farligt gods tar vägar igenom området?
- Vad kan hända? Vilka risker kan vara kopplade till det farliga godset?
- Var kan det hända?
- Vilka blir konsekvenserna dels för den planerade markanvändningen, dels transportleden?
- Hur säker är vi på vår kunskap?

Många frågor kan regionen respektive kommunen aldrig få konkreta eller absoluta svar på. Det finns exempelvis inte nationell tillgång till vilka typer av farligt gods som transporteras på våra vägar. Det kan vara svårt att börja med att reda ut vad som kan komma att hända och vad sannolikheten är. Det kan vara lättare att börja med det som ska planläggas.

Det finns frågor regionen respektive kommunen redan vet svaret på eller kan hämta hem svar på, som exempelvis:

- Var det ska planläggas och hur det området ser ut, vilken bebyggelse som finns där, befolkningstäthet, hur planområdet och omgivningen ser ut, hur sårbar området är för olika störningar, rådande väderförhållanden med mera.
- Vad det ska planläggas för.
- Väg- och järnvägsnät och utpekade vägar för farligt gods.
- Vilka verksamheter som finns i eller i närheten av området. Regionen respektive kommunen kan kontakta dem för att höra om de är avsändare eller mottagare av farligt gods.
- Information om olyckor och tillbud som inträffar i samband med lastning, lossning eller transport av farligt gods på väg och järnväg. Uppgifter kan hämtas in från MCF och Trafikanalys. Transportstyrelsen är förvaltningsansvariga för olycksdatabaserna, det vill säga grunddata till statistiken och kan eventuellt lämna ut mer detaljer och data med högre geografisk upplösning än vad Trafikanalys kan.
- Vilka risker som är kopplade till transporter av farligt gods. Myndigheten för civilt försvar, MCF, har viss information som kan vara till hjälp. Via MCF RIB kan regionen respektive kommunen hämta in information om cirka 5 000 ämnen. Finns inte kompetensen inom regionen respektive kommunen kan konsulter vara till hjälp.

I vägledningen Riskhantering i planläggning, del 2 – Sevesoverksamhet i planläggning i kapitlet Underlag till riskhantering kopplad till Sevesoverksamhet kan du hitta information som kan vara till hjälp vid analys av risker.

Figur 8: Utred i ett tidigt skede vilka riskkällor som finns och vad som kan innebära risk kopplat till farligt gods. Utred även hur de lokala förhållandena ser ut och om det finns alternativa lokaliseringar för planläggning. Illustration: Jörgen Svensson/WSP.

Använd data och statistik men se dem som en början. Det finns viss statistik att hämta hem (vanligt förekommande olyckstyper och de skador de medfört, tänkbara ämnen och de risker som kan uppkomma, vanliga vägval, utpekade primära och sekundära vägar för farligt gods etc.).

Statistik och data om farligt gods kan du läsa mer om i kapitlet Om farligt gods i vägledningen Farligt gods i planläggning.

Faktorer som kan vara av intresse i kartläggning för att kunna räkna fram avstånd mellan riskkälla och viss mark- eller vattenanvändning kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 4 – Riskhantering i planprocessen i kapitlet Ta fram åtgärder under rubriken Beräkningsgrunder för avstånd.

Frågeställningar som kan vara aktuella

Här är några exempel på frågeställningar som kan vara aktuella i kartläggning av risk kopplad till farligt gods:

- Transportleder: Transportleder (vägar och järnvägar) som finns inom eller i närheten av planområdet där det kan förekomma transporter av farligt gods samt målpunkter. Här är det bra att även redovisa om det finns vägar som inte tas med i riskbedömningen. Frågeställningar kan vara:
 - Finns det utpekade farligt godsleder i eller i närheten av planområdet?

3 Kartlägg risker

- Vilka målpunkter finns det kring planområdet och vilka transporter kan passera förbi planområdet på väg till målpunkterna? Det kan vara bensinstationer, större företag som använder sig av till exempel farliga ämnen med mera.
- Vilka verksamheter som regionen respektive kommunen vill värna om. Det kan handla om verksamheter som både är samhällsviktiga och riskfyllda i sig själva eller genom att de genererar transporter med farligt gods.
- Används lokalgatan som passerar förbi planområdet mellan utpekad primär eller sekundär väg och målpunkten?
- Går vägen eller järnvägen igenom en tunnel, över eller under en bro, förekommer överdäckning?
- Typ av transport: Vilka typer av transporter som kan förekomma beroende på kända målpunkter och kända framtida och, inom rimliga gränser, tänkbara framtida målpunkter. Vilka transporter förekommer samt hur ofta och vilka volymer rör det sig om? Här är det bra att beskriva vilka typer av transporter som tas med i kartläggningen, exempelvis om kartläggningen begränsas till tankbilar, bulktransporter eller styckegodstransporter med explosiva ämnen. Eftersom dessa förutsättningar kan ändras, exempelvis att företag går mot mer bulktransporter, är det bra att ange att det kan förekomma osäkerheter i kartläggningen. Beskriv även vilka typer av transporter som inte tas med i kartläggningen.
- Kända verksamheter: Kända verksamheter som genererar transporter av farligt gods som planerar att utöka sin verksamhet. En sådan utökning kan till exempel påverka utvecklingsområden för bostäder i närheten av en sådan expansiv verksamhet genom att expansionen av verksamheten även medför ökade transporter av farligt gods.
- Risker kopplade till typ av farligt gods: Vilka risker som är kopplade till olika typer av farligt gods. Här är det bra att även redovisa om det finns typer av farligt gods som inte tas med i riskbedömningen.
- Åtgärder för att hantera risker: Vilka åtgärder är lämpliga för att hantera olika typer av risker?
- Skyddsvärda intressen: Vilka skyddsvärda intressen finns i eller i närheten av planområdet som kan påverkas om det sker en olycka med farligt gods? Det kan exempelvis vara
 - bostadsområden och områden med sammanhållen bebyggelse

- grundvattenförekomster, ytvatten som används som vattentäkt, vattenskyddsområden och anläggningar för försörjning och distribution av dricksvatten
- offentliga verksamheter som skola, vård och omsorg
- tekniska försörjningssystem som elförsörjning, energiförsörjning, vattenförsörjning, avloppsreningsverk, deponier, avfallsanläggningar, informations- och kommunikationsteknik
- natur-, kultur- och rekreationsområden, områden med omistliga värden som kulturhistorisk bebyggelse.
- Tänkbara olycksscenarier: Det kan exempelvis vara avåkning eller urspårning, sammanstötningar eller krockar. Finns det ställen där olyckor är vanliga? Här är det bra att även redovisa om det finns olycksscenarier som inte tas med i riskbedömningen.
- Lokala förutsättningar: Oavsett om det finns riktlinjer eller inte behöver regionen respektive kommunen utreda planområdets lokala förhållanden.
 - Vilken är den pågående mark- eller vattenanvändningen?
 - Vad är de rådande väderförhållanden? Om det exempelvis finns risk för isbildning vid vissa väderförhållanden, vilken som är den förhärskande vindriktningen med mera.
 - Ligger planområdet högre eller lägre i förhållande till potentiell riskkälla?
 - Finns det andra riskkällor som kan påverka planområdet? Om ja, vad kan bli den kumulativa effekten?
 - Vilka andra intressen finns på platsen som regionen respektive kommunen behöver beakta?
- Likvärdiga planer: Har planläggning skett längs samma trafikled eller riskkälla med samma eller liknande risker? Hur har den egna eller andra kommuner hanterat, bedömt och åtgärdat dessa risker? Kontakta angränsande grannkommun eller grannkommuner för att höra om de har genomfört planläggning intill samma transportled med liknande förhållanden.
- Alternativ lokalisering: Finns alternativ lokalisering eller utformning som förbättrar riskbilden? Förbättras riskbilden för befintlig omgivning eller bebyggelse? Är det möjligt att genomföra större åtgärder längs med en längre sträcka?

Riskfrågor som kan vara aktuella i all planläggning och exempel på riskobjekt, riskområden och skyddsvärda intressen kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 3 – Strategi för riskhantering i kapitlet Riskkartläggning.

Olycksscenarier kopplade till transport av farligt gods

De huvudsakliga olycksscenarierna vid transport av farligt gods är de som kan leda till en eller flera av följande tre konsekvenser

- brand
- explosion
- utsläpp av giftiga och frätande kemikalier.

Människor och bebyggelse kan påverkas på olika avstånd från olyckan beroende på hur olycksförloppet ser ut. Olycksförloppet beror i sin tur bland annat på

- vad det är för typ av olycka
- mängd och typ av farligt gods som är involverat i olyckan
- väderförhållanden
- hur långt från väg eller järnväg som fordonet avviker
- faktorer i omgivningen.

Observera att under mycket ogynnsamma väderförhållanden kan konsekvenserna bli omfattande.

Kartlägg risker i regionplanering

Regioner och regionplaner utgår ifrån den regionala skalan. Det som är relevant för regionplanen är att inkludera en övergripande redovisning av risker i länet, varav transporter av farligt gods är en, och en bedömning av vilka risker som regionen anser bör hanteras i regionplanen. I regionplanering är det rimligt att ha kännedom om de största distributörerna och tillverkarna samt mottagarna. Regionplanen kan också innehålla ställningstaganden om hur regionen ser på hur risker ska beaktas i den efterföljande planeringen.

Kartlägg risker i den kommunala planeringen

Inför den kommunala planläggningen är det bra att ha god kännedom om de transporter av farligt gods som passerar genom kommunen och som har målpunkter inom kommunen.

Det underlättar planeringen om kommunen har god kännedom kring vilka vägar som transportörer använder inom tätorter i kommunen för att

transportera farligt gods för att nå företag eller verksamhet som tar emot farligt godsleveranser. Ett sätt att åstadkomma detta är att ha ett rekommenderat vägnät för farligt gods.

Frågor som rör trafiksäkerhet är av särskild betydelse för riskerna med transporter av farligt gods eftersom det påverkar risken för olyckor med sådana transporter.

Kartlägg risker i översiktsplanering

I kartläggning av risker i översiktsplanering kan det handla om att:

- Inventera större verksamheter som kan generera transporter av farligt gods eller vara mottagare av farligt godstransporter.
- Inventera vägar och järnvägar där det kan gå farligt gods, framför allt det så kallade rekommenderade vägnätet för farligt gods.
- Inventera uppställningsplatser för fordon som transporterar farligt gods samt rangerbangårdar.
- Bedöma om tilltänkt bebyggelse inom kommunen kan ge upphov till transport av farligt gods. Vilka områden som är utpekade för verksamheter och vilka som är utpekade för enbart bostäder.
- Inventera grund- och ytvattentäkter.
- Inventera känsliga och eller sårbara naturområden.

Viktiga underlag till kartläggningen är tidigare översiktsplan, regionplan om sådan finns, program till detaljplaner och detaljplaner. Riktlinjer och sårbarhetsanalyser är också värdefulla underlag eftersom de kan ge underlag om andra riskkällor i området. Finns det befintliga riktlinjer som regionen, kommunen eller länsstyrelsen tagit fram? Finns det framtagna sårbarhetsanalyser?

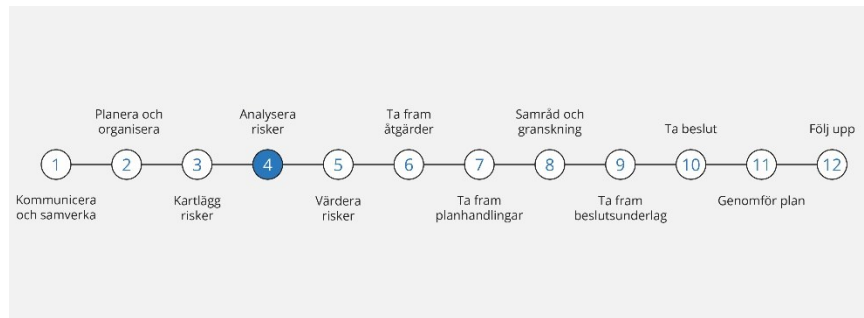
Att hantera risker kopplade till farligt gods i översiktsplaneringen kan du läsa mer om i vägledningen Farligt gods

Kartlägg risker i detaljplanläggning

Vid detaljplanläggning är det lämpligt att kommunen utreder eventuella risker kopplade till transporter av farligt gods för att kunna konstatera om området är lämpligt för den tänkta användningen eller inte.

På denna nivå är det dags att kartlägga hur planområdet och de närmaste omgivningarna ser ut, till exempelvis hur marken lutar, naturliga hinder för eventuellt spill och befintlig bebyggelse.

4 Analysera risker

Figur 9: Fjärde processteget för riskhantering vid planläggning är analysera risker. Illustration: Boverket

Målet med processteget Analysera risker är att regionen eller kommun har analyserat riskerna, dels utifrån sannolikheten för att något ska hända, dels utifrån vilka konsekvenser som en negativ händelse skulle kunna få. Efter processteget Analysera riskerna kommer steget Värdera risker.

Inledande information om att analysera risker

Hantera riskanalys på ett enhetligt och samordnat sätt

Det är viktigt att ni som arbetar med riskhantering hanterar analysmetoder och analysinstrument, men också osäkerhetsfaktorerna för jämförbara risker, på ett enhetligt och samordnat sätt, trots att de kan ha varit föremål för bedömningar i tidigare planläggning. Om det finns resultat från tidigare arbeten med riskhantering, ska dessa inte utan vidare accepteras även om resultaten ofta tjänar som underlag i bedömningen.

Förutom detta är det också viktigt att göra en analys av samband mellan riskkällor, riskobjekt, riskområden och skyddsvärda intressen och hur de sinsemellan kan påverka varandra, så kallade dominoeffekter. Dessa samband påverkar nästa steg i processen som är att värdera riskerna.

Riskanalys kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 3 – Strategi för riskhantering.

Dominoeffekter kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 3 – Strategi för riskhantering i kapitlet Riskkartläggning under rubriken Risker kan påverka eller påverkas av andra risker.

Analysera risker i planläggning

I regionplan och översiktsplanen kan det räcka med en mer översiktlig riskanalys än vad som behövs vid detaljplaneläggning eller vid

lovprövning. Men i detaljplanen behöver kommunen göra en mer utförlig analys av risker.

I regionplanen och i översiktsplanen kan det räcka med en översiktlig riskanalys

I både regionplanen och i översiktsplanen kan det räcka med en översiktlig riskanalys än vad som behövs vid detaljplanläggning eller vid lovprövning. Det kan då räcka med en mer övergripande beskrivning som ger en beskrivning av risken och en värdering av densamma. Men även om regionen eller kommunen gör en översiktlig analys måste regionen eller kommunen presentera resultaten tydligt och begripligt för att de ska kunna användas som planeringsunderlag för kommunens detaljplanläggning och lovprövning.

Det är lättare att göra en riskanalys när riskkällan är känd

Det är lättare att göra en riskanalys när riskkällan är känd och det finns exempelvis miljötillstånd för en verksamhet som kan innebära risk. I de fall planering sker utan detaljkännedom om riskkällan måste både riskkällan och tänkbara olycksscenarier uppskattas. När riskerna från en tänkt anläggning inte är kända, är det också svårare att i värderingen av risker bedöma behov av och identifiera lämpliga åtgärder för att hantera riskerna. I sådana fall behöver denna osäkerhet beaktas, så att det finns möjlighet och utrymme att vidta ytterligare åtgärder när till exempel en ny industri ska etablera sig inom ett område planlagt för industri.

Tabell 1. Exempel på översiktlig riskanalys. Det är bra om identifiering av riskkällor, riskobjekt och riskområden sker tidigt, det vill säga i översiktsplanen. I de flesta planprocesser kan en sådan genomgång av risker vara tillräckligt detaljerad inför detaljplanearbetet, men till detaljplanen behöver oftast en mer detaljerad riskanalys göras.

Riskkälla/riskobjekt/riskområde	Vad kan ske	Bedömning av sannolikhet och konsekvens	Åtgärder i detaljplan (tillhör steget att värdera risker)
Översvämning	Högt vattenstånd vid extrema flöden	Mycket liten sannolikhet, små konsekvenser	Inga
Ras och skred	Undervattensskred	Sannolikheten för skred bedöms som liten under förutsättning att ingen ytterligare utfyllnad görs. Kajkonstruktionen kan påverkas och förorenat bottensediment spridas	Inga utfyllningar får ske, exploatering tillåts ej. Åtgärder inom området måste planeras så att kajernas stabilitet säkras och risken för spridning

Riskkälla/risk- objekt/riskom- råde	Vad kan ske	Bedömning av sannolikhet och konsekvens	Åtgärder i de- taljplan (tillhör steget att vär- dera risker)
Kommunikationer	Olycka med transport av far- ligt gods	Sannolikheten bedöms som låg eftersom trans- porterna sker i ringa omfattning	Inga särskilda åtgärder föreslås i detaljplanen

Risikanalys kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 3 – Strategi för riskhantering.

Undersökningar blir mer detaljerade längre fram i processen

Riskhanteringen vid översiktsplanläggning är oftast på en övergripande strategisk nivå. Däremot är det bra om behovet av fördjupade utredningar och förfinade kartläggningar preciseras i översiktsplanen för att tydliggöra förutsättningarna för kommande detaljplanläggning och lovprövning. Beroende på vilket underlag som finns tillgängligt och vad kommunen bygger sina avstånd för att hantera risker på, behöver nästan alltid detaljeringsgraden fördjupas från översiktsplan till detaljplan.

Kostnaderna för att undersöka vissa risker, till exempel markföroreningar eller skredrisker, kan vara mycket höga. I ett tidigt planeringsskede kan översiktliga undersökningar vara fullt tillräckliga. Men innan en detaljplan antas, eller ett förhandsbesked, alternativt lov beviljas, måste det säkerställas att marken är lämplig för ändamålet. Då kan det krävas detaljerade undersökningar, utredningar och analyser.

Exempel på områden som kan omfattas av en översiktlig riskanalys

I ett första skede kan det vara bra att åstadkomma en översiktlig bild av riskförhållandena och översiktligt ange följande

- vilken typ av ämnen som hanteras
- var allvarliga skadehändelser kan inträffa, exempelvis område som kan påverkas av översvämning, ras, skred erosion, eller påverkan från verksamhet: transport, lastning och lossning, lagring, hantering/process
- vilken typ av skadehändelser, scenarion som kan inträffa och vilken omfattning de kan få
- om sannolikheten för skadehändelsen kan bedömas eller om det behövs planeras för att ha stort avstånd mellan riskkällan och annan markanvändning

- hur stora områden som kan komma att påverkas om risken ger upphov till en olycka
- om en händelse kan ge upphov till dominoeffekt
- om det finns särskilda skyddsvärda intressen, exempelvis sjukhus, skolor och ålderdomshem, eller annan samhällsviktig verksamhet inom området som kan påverkas
- om det finns faktorer som kan förvärra risken eller öka området som kan komma att påverkas om verksamheten/ämnet ger upphov till vid en olycka
- om det har vidtagits några åtgärder på mark eller byggnader som kan minska sannolikheter och begränsa konsekvenser och om ja, om dessa åtgärder kräver någon insats för att fungera
- vilka åtgärder som eventuellt har gjorts tidigare.

Det är lämpligt att analysera om och hur risker

- i den egna kommunen kan påverka grannkommunen
- i grannkommunen kan påverka den egna kommunen.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, har information om samhällsviktiga verksamheter.

[Totalförsvarets civila intressen i samhällsplaneringen - med fokus på den fysiska planeringen enligt plan- och bygglagen \(vägledning på MSB:s webbplats\)](#)

[Identifiera samhällsviktig verksamhet \(på MSB:s webbplats\)](#)

Dominoeffekter kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 3 – Strategi för riskhantering i kapitlet Riskkartläggning under rubriken Risker kan påverka eller påverkas av andra risker.

Analysera risker i detaljplan och krav i PBL

Vid analysering av risker när en detaljplan ska tas fram kan det vara lämpligt att ha kraven i PBL om lokalisering, placering, omgivningspåverkan och buller i åtanke.

Risikanalys kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 3 – Strategi för riskhantering.

Lokaliseringsprövning

Utifrån kraven i andra kapitlet PBL ska kommunen göra en lokaliseringsprövning när en detaljplan tas fram. Syftet med en lokaliseringsprövning

är att avgöra vilken mark som är lämplig för vilken bebyggelse. Lokalisering av bebyggelse och verksamheter ska vara lämplig utifrån beskaffenhet, läge och behov. Prövningen handlar också om att undvika olämplig lokalisering för att exempelvis undvika kostsamma åtgärder i senare skeden och att inte förhindra utvecklingen av befintliga verksamheter.

Lämplig lokalisering är grunden för att undvika risker för hälsa, säkerhet och olyckor och minimera skadepåverkan från risker som inte kan undvikas. I prövningen ska aspekter som människors hälsa och säkerhet, jord, berg- och vattenförhållanden, möjligheterna att ordna teknisk och social infrastruktur, liksom förutsättningarna till trafikförsörjning samt möjligheterna att förebygga föroreningar, störningar och risker för olyckor, översvämning och erosion tas upp.

Översiktsplanens riktlinjer för lokalisering och utformning av den byggda miljön är vägledande för den lokaliseringsprövning som görs i detaljplanen. En aktuell översiktsplan med tydliga ställningstaganden underlättar denna prövning.

Plan- och bygglag (2010:900) 2 kap. 2–5 §§

Lokaliseringsprövning i detaljplan kan du läsa mer om på sidan [Lämplig mark och vattenanvändning](#).

[Lämplig mark- och vattenanvändning - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

Placering och utformning

För att i detaljplanen ta hänsyn till människors hälsa och säkerhet samt risk för olyckor, översvämning och erosion ska placering och utformning göras på lämpligt sätt så att hänsyn tas till bland annat

- naturvärden på platsen – exempelvis anpassning till topografin eller värdefull naturmiljö på platsen
- skydd mot uppkomst och spridning av brand, trafikolyckor och andra olyckshändelser
- åtgärder för att skydda befolkningen mot och begränsa verkningarna av stridshandlingar – exempelvis att skyddsrum ska kunna byggas i den utsträckning som behövs eller att hänsyn tas till planering för sådan utrymning och inkvartering som kan behövas under höjd beredskap
- hushållning med energi och vatten – exempelvis placering och utformning av bebyggelse med hänsyn till lokalklimat, vattenförsörjning, möjlighet till hantering av dagvatten och avfall

- goda klimat- och hygienförhållanden så att obehag inte uppkommer för människor – exempelvis ljud-, ljus- och luftförhållanden
- trafikförsörjning och behovet av en god trafikmiljö – exempelvis att befintliga eller nya vägar är ändamålsenligt utformade.

Plan- och bygglag (2010:900) 2 kap. 3, 6 §§

Omgivningspåverkan

Planläggning av mark och vattenområden får inte ske så att den avsedda användningen kan medföra påverkan på grundvattnet eller omgivningen i övrigt som innebär fara för människors hälsa och säkerhet eller betydande olägenhet på annat sätt. En sådan omgivningspåverkan kan exempelvis vara luftförorening, buller, skakning eller ljus.

Plan- och bygglag (2010:900) 2 kap. 9 §

Buller

I en detaljplan ska en bedömning göras om platsen som ska bebyggas är lämplig med hänsyn till möjligheterna att förebygga bullerstörning. Prövningen av bullerstörningar ska göras för all typ av bebyggelse och för alla sorters bullerkällor.

Plan- och bygglag (2010:900) 2 kap. 5, 6 a §§

Miljökvalitetsnormer

I detaljplanen ska miljökvalitetsnormerna enligt miljöbalken följas. En miljökvalitetsnorm anger de nivåer på till exempel föroreningar eller störningar, som människan och naturen kan utsättas för utan fara för påtagliga olägenheter. Det finns miljökvalitetsnormer för utomhusluft, vatten och buller.

Miljöbalk (1998:808) 5 kap. 1 §

Plan- och bygglag (2010:900) 2 kap. 10 §

Analysera risker – fokus Sevesoverksamhet

Att analysera risker kopplade till en Sevesoverksamhet skiljer sig inte från att analysera andra typer av risker. När det däremot gäller att handlägga ett lovärende utanför planlagt område finns det en sak att tänka på när det gäller Sevesoverksamhet: lämplighetsbedömningen är inte gjord. Även när det gäller förvaltning finns en del att tänka på när det gäller risker kopplade till Sevesoverksamhet.

Lämplighetsbedömning är en del av riskanalysen vid prövning av lovärende utanför områdesbestämmelser och detaljplan

Vid bygglov och förhandsbesked utanför detaljplan har kommunen inte gjort någon lämplighetsbedömning i en föregående detaljpaneläggning. Motsvarande lämplighetsbedömning måste lovhandläggaren göra vid prövning av bygglov eller förhandsbeskedet. Då krävs också en prövning i vilken utsträckning ett detaljplanekrav aktualiseras i sammanhanget.

Vid bedömning av lov i närheten av Sevesoverksamhet utanför detaljplan, gäller det för kommunen att bedöma risken för olyckor. Det är enligt Sevesodirektivet nödvändigt att på lång sikt upprätthålla lämpliga avstånd mellan å ena sidan de verksamheter som avses i direktivet och å andra sidan

- sådana platser som besöks av allmänheten
- större transportvägar
- rekreationsområden
- områden med särskilt intressant eller känslig natur
- med mera

så att inte riskerna för människor och miljö ökar.

Det krävs inte alltid en detaljplan för sådana åtgärder men även då är det viktigt att bebyggelse och byggnadsverk lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till bland annat människors hälsa och säkerhet samt risken för olyckor (jämför propositionen 2014/15:60 sidan 53).

[Genomförande av Seveso III-direktivet. Prop. 2014/15:60 \(på Sveriges riksdags webbplats\)](#)

Detaljplanekrav för ändrad markanvändning i närheten av en verksamhet där farliga ämnen förekommer i stora mängder vid ett och samma tillfälle, så kallade Sevesoverksamhet, och för etablering av känd Sevesoverksamhet kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 2 – Sevesoverksamhet i planläggning i kapitlet Sevesoverksamhet i detaljpaneläggning under rubriken Sevesoverksamhet och detaljplanekravet.

Detaljplanekravet och plankrav för vissa bygglovspliktiga åtgärder som kan antas medföra betydande miljöpåverkan kan du läsa mer om på sidan Detaljplanekravet.

[Detaljplanekravet - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

[EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV 2012/18/EU av den 4 juli 2012 om åtgärder för att förebygga och begränsa faran för allvarliga olyckshändelser där farliga ämnen ingår och om ändring och senare upphävande av rådets direktiv 96/82/EG \(Sevesodirektivet på EUR Lex webbplats\)](#)

Sevesoverksamhet i miljöbedömningar av planer kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 2 – Sevesoverksamhet i planläggning

Risکانالysen i förvaltningsskedet har många användningsområden

När det gäller Sevesoverksamhet så kan risکانالysen komma till nytta i följande sammanhang

- olycksförebyggande och skadebegränsande åtgärder hos verksamheten
- intern plan för räddningsinsatser
- vad verksamheten ska göra vid Sevesoolycka
- vilka resurser som krävs av verksamheten
- extern plan för räddningsinsatser
- vad räddningstjänsten ska göra vid Sevesoolycka
- vilka resurser som krävs av kommunen
- vem och vad som ska och kan förmedla relevant information om riskerna till:
 - myndigheter
 - anställda
 - allmänheten
 - som beslutsunderlag
 - vid prövning av tillåtlighet
 - vid planering.

Verksamhetsutövare ska ombesörja en risکانالys i vissa fall

Enligt 2 kapitlet 4 § lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, LSO, finns skyldighet för ägaren, eller verksamhetsutövaren att ombesörja en

riskanalys, om dennes verksamhet kan innebära fara för att en olycka ska orsaka allvarliga skador på människor eller miljö. Observera att det är verksamheten, inte anläggningen, som är farlig till sin natur (jämför propositionen 2002/03:119 sidan 105 – 106)

Lag (2003:778) om skydd mot olyckor 2 kap. 4 §

[Reformerad räddningstjänstlagstiftning. Proposition 2002/03:119 \(på Sveriges riksdags webbplats\)](#)

Enligt propositionen bör riskanalysen innehålla:

- En beskrivning av möjliga scenarier för sådana olyckor som skulle kunna medföra allvarliga skador på människor eller miljön.
- En beskrivning av sannolikheten för att olyckor av det slaget skulle kunna inträffa eller omständigheter under vilka det kan ske.
- En sammanställning av sådana händelser som skulle kunna bidra till uppkomsten av scenarierna.
- Händelser som kan inträffa utanför verksamheten.
- En bedömning av hur omfattande och svåra konsekvenserna skulle kunna bli för människor eller miljön av de olyckor som beskrivits.

Enligt propositionen är riskanalysen, i första hand, tänkt att kunna tjäna som underlag för bedömningen av vilken beredskap för effektiva räddningsinsatser som behöver upprätthållas vid anläggningen för att komplettera den kommunala insatsberedskapen. Det handlar vanligtvis om personal med särskild kompetens och kännedom om verksamheten samt om specialutrustning av olika slag, beroende på verksamhetens art.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, har tagit fram allmänna råd om skyldigheter vid farlig verksamhet. De allmänna råden inkluderar råd till 2 kapitlet 4 § LSO som kan vara till stöd.

[Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps allmänna råd om skyldigheter vid farlig verksamhet \(MSBFS 2014:2\) \(på MSB:s webbplats\)](#)

Analysera olika scenarier via olycksfjärilsmodell

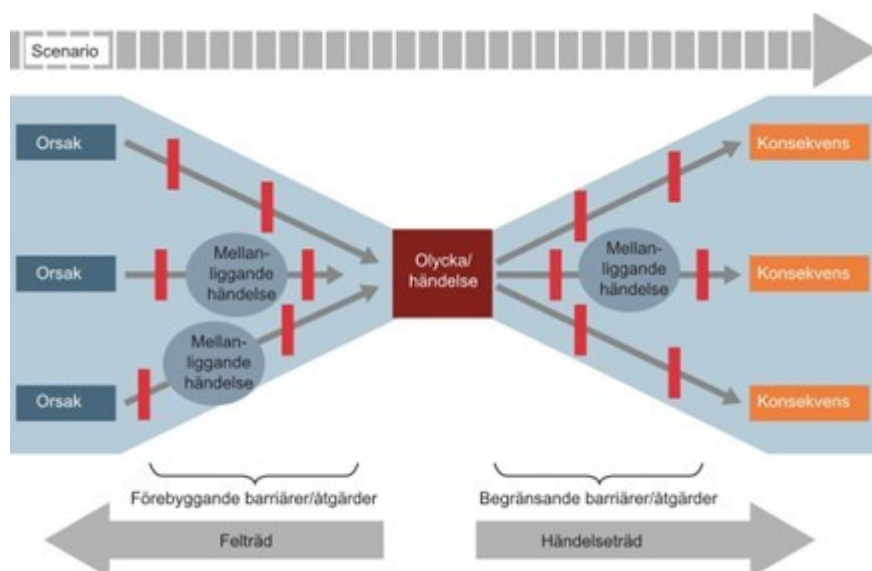
Ett sätt att arbeta med riskanalys är att använda en så kallad olycksfjärilsmodell, eller bow tie-modell, för de risker som har störst sannolikhet att inträffa eller kan innebära stora konsekvenser för människors hälsa och säkerhet eller miljön, se figuren nedan.

Olycksfjärilsmodellen ger stöd att rita upp olika olycksfjärilar för de olika olycksscenarier som kan inträffa i verksamheten. Det blir alltså en olycksfjäril per olycksscenario.

För att rita en olycksfjäril är utgångspunkten själva olyckan. Olycksfjärilsanalysen inleds med att ange vad som kan orsaka olyckan och vilka konsekvenser olyckan kan medföra. Därefter är det dags att identifiera vilka åtgärder som den som ansvarar för verksamheten behöver vidta för att förhindra att olyckan inträffar eller för att begränsa konsekvenserna om olyckan inträffar. Dessa åtgärder är förebyggande barriärer eller begränsande barriärer beroende på om de placeras till vänster eller höger i olycksfjärilen.

Tanken med att göra en olycksfjärilsanalys är att undersöka vilka åtgärder som verksamhetsutövaren har genomfört, eller behöver genomföra, för att tryggare hantera de risker som finns. Metodens styrka ligger i att det blir en tydlig överblick över alla åtgärder på en gång. Dessutom visar olycksfjärilen direkt hur barriärerna är knutna till specifika olycksscenarier.

[Riskutredning för mindre och medelstora verksamheter: vägledning \(PDF, vägledning på Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps webbplats\) \(PDF, 1.33 MB\)](#)

Figur 10: Princip för så kallad olycksfjärilsmodell eller bow tie-modell. I figuren ovan har vi infogat en eller flera barriärer för varje orsak respektive konsekvens. De förebyggande barriärerna till vänster i figuren avser att förhindra att orsaken leder till olyckan. De begränsande barriärerna till höger i figuren avser att undvika, eller åtminstone begränsa, konsekvenserna av olyckan. Illustration. Boverket/Altefur Development

Analysera risker – fokus farligt gods

Redovisa underliggande data eller antaganden för riskanalysen

Det är många osäkerheter involverade i analysering av risker. Osäkerhet som dels kan härröra från kartläggning av risker och skyddsvärda

intressen, dels i hur regionen respektive kommunen eller eventuell konsult utför riskanalysen.

För att öka förståelsen hos de som är berörda av planförslaget och för era samrådsparter är det bra om regionen respektive kommunen tydligt redovisar vilka data eller antaganden som riskanalysen baseras på och hur väl underbyggd denna data eller antaganden är. Det blir exempelvis skillnad i bedömning av risker om regionen respektive kommunen räknar med att det går 10, 100 eller 1 000 transporter av farligt gods i veckan förbi området som planläggs.

Det har också betydelse vilken befintlig eller planerad mark- eller vattenanvändning regionen respektive kommunen utgår från när riskerna analyseras. Planläggning för exempelvis vård, skola eller bostäder kan kräva mer hänsyn än planläggning för parkering, odling, friluftsområde, tekniska anläggningar eller liknande.

Analysera risker kopplade till transport av farligt gods

Riskanalysen behöver, så långt det är möjligt, beskriva alla relevanta omständigheter. Det kan handla om att beskriva:

- De risker regionen respektive kommunen bedömer vara kopplade till transporterna, möjliga faror eller hot och olycksscenarier, det vill säga fiktiva berättelser om ett händelseförlopp.
- Vilka sannolikheter och konsekvenser av möjliga olycksscenarier regionen respektive kommunen ser framför sig. Redovisa beräkning eller uppskattning av risknivåer för att kunna jämföra olika alternativ av åtgärder som behövs för att hantera riskerna.
- Vilka osäkerheter som finns i underlag eller beräkningar, i ovana och bristande kunskap hos den som gör analysen, i kvalitet på underlag, indata och beräkningsmetoder samt kopplade till de antaganden och förenklingar som gjorts.
- De åtgärder som regionen respektive kommunen avser att ta till för att undvika, förbygga, ta bort eller begränsa en risk. Här är det bra att beskriva vilken effekt som åtgärderna förväntas ha. Det är också bra om regionen respektive kommunen redovisar hur det är tänkt att åtgärdernas effekt kan säkerställas över tid.
- Vilken förmåga räddningstjänsten eller eventuell verksamhetsutövare har att hantera en olyckssituation, inklusive teknisk förmåga och utrustning.

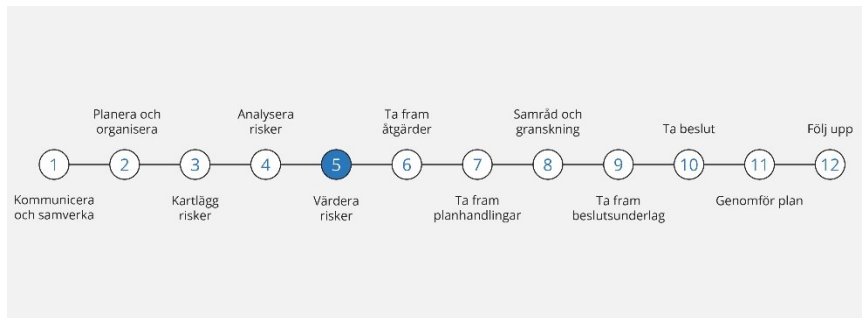
Kvantitativ eller kvalitativ riskanalys

Det finns flera metoder för analysering av risker. De två vanligaste är kvantitativ eller kvalitativ metod. I en kvalitativ riskanalys uppskattar den

som gör analysen sannolikhet och konsekvens med skalor av typen liten – stor eller låg – hög. I en kvantitativ analys uppskattar den som gör analysen sannolikhet i stället med frekvenser i form av händelser per år, och konsekvenser i form av exempelvis antal omkomna.

Metoder för riskanalys kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 3 – Strategi för riskhantering i kapitlet Riskanalys.

5 Värdera risker

Figur 11: Femte processteget för riskhantering vid planläggning är värdera risker. Illustration: Boverket

Målet med processteget Värdera risker är att bedöma riskernas omfattning, om regionen eller kommunen behöver vidta åtgärder för att hantera riskerna eller förhindra risken helt och hållet. Det är bra att göra värderingen av risker i öppen dialog med de som berörs. Efter processteget Värdera risker kommer steget Ta fram åtgärder.

Värdering av risker och val av åtgärder utgår från strategi för riskhantering

När ni som planlägger ska värdera risker och göra val av åtgärder för att hantera risker gör ni det lämpligen utifrån den strategi för riskhantering inför planläggning som er region eller kommun har tagit fram. I strategin ingår att redovisa sådana kriterier som regionen eller kommunen avser att basera värderingen på. Att tänka på är att vissa kriterier kan härröra från lagar, förordningar eller föreskrifter, som exempelvis riktvärden för buller.

Även om ni tar hjälp av konsulter med riskhanteringen, så är det kommunen som bestämmer hur risker ska värderas.

Kommunens samhällsberedskap och insatsförmåga har betydelse

Värdering av riskerna vad avser potential och konsekvenser, är inte enbart knuten till riskerna i sig, utan också till den samhällsberedskap och insatsförmåga som finns i kommunen. Värderingen tar hänsyn till konsekvenser för människors liv och hälsa, men dessutom till följderna för näringsstruktur, teknisk försörjning och operativ samverkan mellan kommuner med hänsyn till avstånd, logistik med mera.

Riskvärdering kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 3 – Strategi för riskhantering.

Värdera risker – fokus farligt gods

Beslutsfattaren värderar riskerna

Utifrån riskanalysens resultat ska regionen respektive kommunen värdera riskerna, vilket innebär att göra en bedömning

- om riskerna är hanterbara
- om åtgärder behöver vidtas för att minska sannolikheten för att något ska hända eller mildra konsekvenser om något händer
- om risken måste tas bort helt
- om den planerad markanvändning är oundvikligt olämplig.

I Sverige finns inga nationellt fastställda kriterier för hur regionen respektive kommunen, eller länsstyrelsen i sin överprövning av planer, ska värdera risker kopplade till transporter av farligt gods. För att använda riskbedömningen som beslutsunderlag behöver därför regionen respektive kommunen som beslutsfattare själva ta ställning till och värdera varje risk men även den sammanlagda riskbilden. Här kan länsstyrelsen vara till hjälp i exempelvis samråd och avgränsningssamråd så regionen respektive kommunen kan göra värderingen på ett informerat sätt.

I bedömningen av risknivåer och behov av åtgärder för att hantera risker måste kommunen utifrån sina analyser och sin kunskap om vad detaljplanen innebär, precis som också länsstyrelsen, ta hänsyn till rättspraxis. Av rättsfall, i synnerhet de mest jämförbara åtgärderna och ändamålen, och de av senare datum, finns stöd för kommunens – och länsstyrelsens – hänsynstaganden till PBL allmänna intressen – hälsa och säkerhet. Genom länsstyrelsernas bedömning och överprövning av planer tillsammans med rättspraxis kan också en lägsta nivå för vilka risker samhället kan hantera skapas.

Gör en samlad bedömning vid detaljpaneläggning

Kommunen har ett ansvar att visa och motivera att den mark som tas i anspråk är lämplig för det ändamål som detaljplanen anger.

Det kräver dock förståelse för till exempel vad riskbilden innebär och vilket riskscenario som kommunen behöver utgå från. Saknar kommunen den förståelsen kan det resultera i osäkerheter i ställningstagande till vilka åtgärder som är nödvändiga att använda av de åtgärder som kan finnas med i riskbedömningen.

Det kan vara mycket svårt att göra en bedömning om den planerade markanvändningen är lämplig och en planeringssituation kan omfatta många risker med olika sannolikhet och konsekvenser. Ett exempel på en komplicerad planeringssituation är överdäckning av tunnlar där det går transporter med farligt gods. Där är riskbilden väldigt komplicerad.

För att kunna göra en bedömning av planförslaget behöver kommunen väga utformningen av området mot de potentiella åtgärder som minskar de risker som kan uppstå. Några av de viktigaste frågeställningarna som kommunen behöver hantera under denna avvägning och bedömning är:

- Vad blir samhällsnyttan av att planlägga området jämfört med att inte planlägga?
- Vad blir kostnaden av en planläggning av området tillsammans med de föreslagna skyddsåtgärderna?
- Hur påverkas stadsbilden av de eventuella skyddsåtgärderna?

Om inte kommunen gör en samlad bedömning kan kommunen anta detaljplanen i tron att den är genomförbar utan att kommunen ordentligt har utrett detaljplaneförslagets riskbild och sammanvägda samhällsnytta och kostnader.

Det är i slutändan kommunfullmäktige som antar detaljplanen som avgör vilken riskbild som förslaget ska förhålla sig till.

Kommunen har det huvudsakliga och primära ansvaret att värdera risken. Länsstyrelsen granskar detaljplanen kopplat till det allmänna intresset människors hälsa och säkerhet och risk för olyckor och kan komma till en annan bedömning än kommunen. Länsstyrelsens granskningsyttrande över översiktsplanen, där det ska framgå om länsstyrelsen har invändningar mot översiktsplanen, är underlag för bedömningen av detaljplanen.

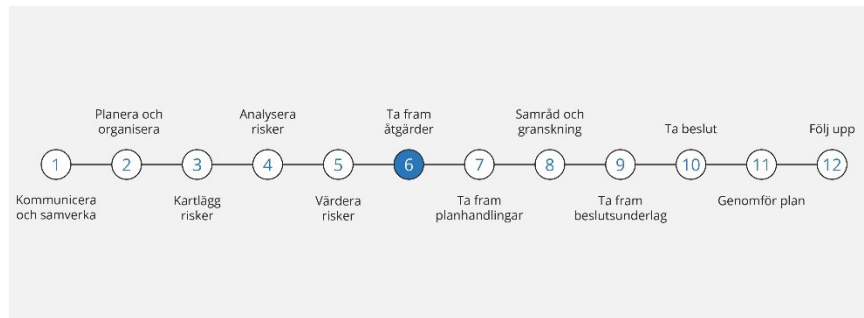
Stöd vid värdering av planförslag i detaljpaneläggning

Nedan presenteras en lista med frågeställningar som kommunen kan använda under värdering av risker för att undersöka om riskbedömningen är tillräckligt hanterad samt för att klarlägga vad samhällsnyttan blir av föreslagna planläggning.

- Har kommunen utrett om det finns alternativ lokalisering?
- Behöver kommunen ta hänsyn till fler aspekter än enbart risker kopplade till farligt gods, såsom andra intressen som påverkar planområdet?
- Behöver kommunen ställa olika aspekter mot varandra i planen?

- Blir riskbilden densamma eller förbättras den för befintliga byggnader som redan finns i närheten av riskkällan?
- Vad blir den totala samhällsnyttan av planläggningen efter frigörande av yta för exploatering genom skyddsåtgärder, samt kostnaden för att genomföra de föreslagna skyddsåtgärderna?
- Vad i planläggningen ska kommunen ge företräde vid exploatering intill transportleder av farligt gods i en tät stad? Hur kommer staden att utvecklas? Vad är bäst ur en långsiktig planeringshorisont gällande utbyggnad av stad/tätort?

6 Ta fram åtgärder

Figur 12: Sjätte processteget för riskhantering vid planläggning är ta fram åtgärder. Illustration: Boverket

Processteget Ta fram åtgärder handlar om att ta fram åtgärder för att hantera risker. Målet med processteget är att regionen eller kommunen vid behov tar fram, och beskriver, åtgärder för att hantera risker. Efter processteget Ta fram åtgärder kommer steget Ta fram planhandlingar. Det steget är bara aktuellt vid planläggning.

Inledande information om att ta fram åtgärder

Undvik, förebygg, ta bort eller begränsa risken

Utgångspunkter vid en för hög risknivå är att endera undvika, förebygga, ta bort eller begränsa riskerna. Det innebär att en åtgärd kan

- avskilja ett riskobjekt från ett skyddsvärt intresse
- fungera som skydd mot en viss störning
- på något sätt begränsa en risk
- mildra, begränsa eller minimera riskens konsekvenser.

Ta till vara PBL:s möjligheter

Riskfrågor följer ofta med genom de olika stegen i plan- och lovprocesserna. De olika stegen erbjuder olika förutsättningar och möjligheter till riskhantering med olika detaljeringsgrad. För att säkerställa att regionens och kommunens intentioner med de åtgärder som behövs för att hantera risker får genomslag, är det bra om riskhantering löper som en röd tråd från regionplan till byggnadsnämndens tillsyn.

Många risker har kopplingar till faktorer i omgivningen. Det kan vara faktorer som bidrar till att en olycka sker, eller faktorer som har betydelse för skadornas art och omfattning. En del av dessa faktorer styrs direkt eller indirekt genom beslut om mark- och vattenanvändning och hur den

fysiska miljön i övrigt är utformad. Det är därför viktigt att din region eller din kommun tar tillvara plan- och bygglagens, 2010:900, PBL, möjligheter, så att planering och byggande sker med säkerheten i fokus. Genom en medveten utformning och utveckling av samhället bidrar regionen eller kommunen till att störningar och risker hanteras på bästa möjliga sätt.

I huvudsak kan regionen eller kommunen vidta följande typer av åtgärder i planläggning:

- Lokalisering av bebyggelse och verksamhet till lämpliga områden utifrån säkerhetsaspekter.
- Bestämmelser som indirekt innebär att det uppstår skyddsavstånd mellan bebyggelse och verksamheter som medför olycksrisk.
- Bestämmelser om utformning och placering av byggnader, tomter och övriga anläggningar, till exempel inbördes placering av byggnader/funktioner på tomt, byggnadshöjder och byggnadsform.
- Särskilda åtgärder så som till exempel inlösen av fastigheter.

Vid val av åtgärder behöver regionen eller kommunen ta hänsyn till hur praktiskt genomförbara, kostnadseffektiva och verkningsfulla de olika åtgärderna är.

Åtgärder för att hantera risker kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 3 – Strategi för riskhantering.

Något att tänka på vid utformning av åtgärder är principen om universell utformning. Att arbeta med principen om universell utformning handlar om att skapa lösningar som fungerar för så många som möjligt redan från början. Då inkluderas fler och anpassningar i efterhand behövs inte.

[Principen om universell utformning på sidan Politikens fyra arbetssätt \(på Myndighetens för delaktighets webbsida\)](#)

En röd tråd från regionplan till byggprocess

För att säkerställa att regionens och kommunens intentioner med de åtgärder som behövs för att hantera risker får genomslag, är det viktigt att riskhantering löper som en röd tråd från regionplan till översiktsplan och från översiktsplan till områdesbestämmelser och detaljplan, vidare till handläggning av lovärenden och genomförandet av ett lovärende, själva genomförandet under byggprocessen inklusive kontrollplan och dess innehåll och vidare in i förvaltningsskedet. Har kommunen reglerat åtgärder i detaljplanen är det viktigt att få med dem i beslutet om lov. Då ökar sannolikheten att de följer med in i handläggningen av byggprocessen i:

- Det tekniska samrådet som är en genomgång av den tänkta byggprocessen.
- Beslut om startbesked med
 - eventuella villkor för byggprocessen
 - byggherrens kontrollplan där genomförandet av åtgärderna kan vara med
 - uppgift om när byggnadsnämnden avser att utgöra arbetsplatsbesök.
- Arbetsplatsbesök där genomförandet av åtgärderna kontrolleras vid behov.
- Slutsamråd där byggprocessen granskas och man går igenom hur kontrollplanen tillgodosetts.
- Slutbesked, vilket ges först om byggherren uppfyllt alla krav som ställts.

Åtgärder behöver lösas stegvis i PBL-processerna

De olika stegen i plan- och lovprocesserna erbjuder olika förutsättningar och möjligheter till riskhantering med olika detaljeringsgrad. Regionen respektive kommunen behöver därför lösa åtgärder stegvis. Möjligheterna att åstadkomma åtgärder för att hantera risker är fler, och mer flexibla i tidiga skeden i plan- och lovprocessen. Sent uppmärksammade riskfrågor kan bli kostsammare att åtgärda i efterhand och leda till utdragna projekt-tider.

I vissa fall går det inte att säkerställa områdets lämplighet enbart genom åtgärder inom området för en detaljplan. Då kan det vara lämpligt, eller till och med nödvändigt, att kommunen utför åtgärder för att säkerställa områdets lämplighet redan före det att ett detaljplanearbete påbörjas eller åtminstone innan det att kommunen antar detaljplanen.

Lämna utrymme för åtgärder längre fram

Samhällsbyggandet är dynamiskt. Möjligheter till variation i nyttjande och marginaler för oförutsedda händelser behöver alltid finnas. God planering ur säkerhetssynpunkt kan därför vara att lämna utrymme och marginaler för att senare införa åtgärder, om framtiden visar att sådan risk-nivå inträder som kräver detta.

Exempel på praktiska åtgärder för att hantera risk

Exempel på åtgärder för att hantera risker är:

- Behovet av olika åtgärder som bullerskydd för att skydda människor från vägbuller.

- Att montera räcken längs med gång- och cykelbanor och vägar för att förhindra avåkning eller vid områden där risk för fallolyckor föreligger.
- Att rensa och muddra av vattendrag för att öka vattenavrinning.
- Att schakta av eller bygga tryckbankar och erosionsskydd för att minska sannolikheten för exempelvis skred.
- Att bygga vallar och barriärer för att förhindra exempelvis översvämning.
- Att ändra nivån på markytan för att exempelvis höja upp marken som ska bebyggas för att minska sannolikheten för översvämning.
- Att sanera förorenad mark för att trygga människors hälsa och miljö.
- Att inrätta eller bygga ett geografiskt större översvämningsskydd och fördröjningsmagasin för dagvatten för att undvika källaröversvämningar, bräddningar i ledningar och reningsverk.
- Att identifiera områden där geologisk instabilitet kan orsaka svårigheter vid planläggning och särskilt behöver utredas i samband med detaljplanläggning eller beslut om lov.
- Att flytta störande och hälsofarlig verksamhet för att minska sannolikheten att människor utsätts för risk för olyckor.
- Att bestämma hur ytor närmast riskobjekt kan nyttjas för exempelvis parkering, park och handel för att minska sannolikheten för människors exponering för risk.

Observera att flera av åtgärderna kan kräva tillstånd enligt andra lagar än PBL

Exempel på åtgärder för klimatanpassning hittar du i rapporten Klimatanpassning i planering och byggande – analys, åtgärder och exempel.

[Klimatanpassning i planering och byggande - Boverket](#)

Åtgärder kan krävas med stöd av andra författningar än PBL

Andra lagar än PBL kan styra behov av åtgärder för att tillgodose ökade krav på säkerhet. Det kan vara åtgärder som krävs enligt regelverk som styr arbetsmiljö, miljöområdet, transport av farligt gods, skydd mot olyckor, hantering av brandfarliga och explosiva varor med mera. Exempel på sådana lagar och förordningar är:

[Arbetsmiljölagen \(1977:1160\) \(på Sveriges riksdags webbplats\)](#)

[Elsäkerhetslag \(2016:732\) \(på Sveriges riksdags webbplats\)](#)

[Lag \(2003:778\) om skydd mot olyckor \(på Sveriges riksdags webbplats\)](#)

[Lag \(2010:1011\) om brandfarliga och explosiva varor \(på Sveriges riksdags webbplats\)](#)

[Lag \(1999:381\) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor \(på Sveriges riksdags webbplats\)](#)

[Lag \(2006:263\) om transport av farligt gods \(på Sveriges riksdags webbplats\)](#)

[Förordning \(2015:216\) om trafikbuller vid bostadsbyggnader \(på Sveriges riksdags webbplats\)](#)

[Miljöbalk \(1998:808\) \(på Sveriges riksdags webbplats\)](#)

[Produktsäkerhetslagen \(2004:451\) \(på Sveriges riksdags webbplats\)](#)

Ta fram åtgärder för att hantera risker i planläggning

I planläggning är det avståndet mellan riskkällan och dess omgivning som primärt är den åtgärd som syftar till att upprätthålla säkerheten för omgivningen eller bygga in en geografisk buffert.

Allmän information om att ta fram åtgärder i planläggning

Marken ska vara lämplig för ändamålet

Av 2 kapitlet plan- och bygglagen (2010:900), PBL, framgår bland annat att bebyggelse och byggnadsverk vid planläggning ska lokaliseras till mark som är lämplig för ändamålet med hänsyn till bland annat människors hälsa och säkerhet, samt risken för olyckor, översvämning och erosion.

Plan- och bygglag (2010:900) 2 kap. 4–5 §§

Markanvändningen ska vara lämplig utifrån målsättningen att en långsiktig hållbar utveckling ska tillgodoses. Människors hälsa och säkerhet liksom värdefulla naturområden ska inte äventyras. Vid planering handlar det inte bara om att hitta lämpliga lokaliseringsalternativ utan också om att undvika olämpliga lokaliseringar. Även lokaliseringar som förhindrar framtida önskad utveckling är bra att undvikas.

Lämplig lokalisering är grundläggande

Lämplig lokalisering är grundläggande i planläggning. Det handlar det inte bara om att hitta lämpliga lokaliseringsalternativ. Även lokaliseringar

som förhindrar framtida önskad utveckling är bra att undvika, om det är möjligt att vara så förutseende. Att kartlägga var bebyggelseutveckling och lokalisering av infrastruktur och verksamheter är lämpliga i ett långsiktigt perspektiv är centralt. Det är viktigt att ny sammanhållen bebyggelse, större riskobjekt eller bebyggelse med samhällsviktig verksamhet lokaliseras till områden som inte hotas av en skadehändelse. Samhällsviktiga verksamheter som skola, vård, infrastruktur ska fungera även vid en skadehändelse, det vill säga samhället ska vara robust. Även enstaka verksamheter eller industrier med risk för stor miljöpåverkan är viktigt att lokaliseras till områden som inte hotas av skadehändelse.

All planläggning handlar om avvägningar och prioriteringar och ett område kan vara mer eller mindre lämpligt för en viss typ av bebyggelse ur flera aspekter. Att bebygga en centralt belägen tomt i anslutning till en större knutpunkt för kollektivtrafik är lämpligt utifrån flera allmänna intressen. Samtidigt kan det vara svårt att tillgodose de krav som ställs på hälsa och säkerhet i ett bullerutsatt område med risk för allvarliga olyckor. I områden där risker inte kan undvikas med hjälp av lämplig lokalisering, kan det i stället finnas möjligheter att till en viss gräns förebygga allvarliga risker genom åtgärder för att hantera riskerna.

Om behovet är stort och läget attraktivt, kan det finnas anledning att genom olika åtgärder göra marken lämplig för det regionen eller kommunen anser att den behöver användas till.

Åtgärder för att hantera risker kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 3 – Strategi för riskhantering.

Mer om samhällsviktig verksamhet finns hos Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps, MSB.

[Totalförsvarets civila intressen i samhällsplaneringen - med fokus på den fysiska planeringen enligt plan- och bygglagen \(vägledning på MSB:s webbplats\)](#)

[Identifiera samhällsviktig verksamhet \(på MSB:s webbplats\)](#)

Avstånd är den bästa åtgärden

I planläggning är det avståndet mellan riskkällan och dess omgivning som primärt är den åtgärd som syftar till att upprätthålla säkerheten för omgivningen eller bygga in en geografisk buffert.

Det är först när avståndet inte är tillräckligt för att uppnå en tillfredsställande säkerhetsnivå, som det blir aktuellt med andra åtgärder för att minska sannolikheten för en olycka och dess konsekvenser. Genom andra åtgärder kan avstånd mellan riskkällan och skyddsvärda intressen minskas jämfört med om det enbart är avståndet som ska bidra till att sänka risknivån. Åtgärderna kan vara fysiska skyddsanordningar mellan

verksamheterna eller reglering av byggnaders användning, placering, utformning och utförande. På så sätt kan förutsättningar skapas för den avsedda markanvändningen.

Indelning av mark efter risknivå i regionplan och översiktsplan

En del i arbetet med riskhantering är att göra bedömningar om markens lämplighet. Ibland kan det vara lämpligt att dela in mark i olika zoner baserat på risknivå. Olika typer av risker ger självfallet upphov till olika zoner, men det är lämpligt att principerna för hur de olika zonerna klassificeras är de samma.

Många gånger används tre till fyra färger för att symbolisera olika nivåer på risker

- grön zon – ingen eller försumbar risk
- gul zon – viss risk för en negativ händelse
- orange zon – något högre risk för en negativ händelse
- röd zon – stor risk för en negativ händelse.

Det är riskkällan eller riskobjektet som avgör metodiken och behovet av underlag för att räkna fram eller uppskatta storleken på de olika zonerna. Det är bra om regionen eller kommunen tar fram riktlinjer för hur risker ska hanteras och vilken markanvändning är lämplig inom de olika zonerna. Regionen eller kommunen kan beskriva riktlinjerna i strategin för riskhantering. Det kan handla om att risker alltid ska utredas och hanteras inom en röd zon, eller vilka funktioner som är lämpliga respektive olämpliga i de olika zonerna. Bedömningsgrunder och beräkningsgrunder för de olika zonerna och avstånden bör framgå.

Även om ni som planlägger tar fram olika riskzoner baserat på strategin för riskhantering och framför allt risksituationen behöver ni alltid göra en bedömning från fall till fall vid ändrad markanvändning, eftersom omständigheterna kan variera kraftigt från en plats till en annan.

Exempel på riktlinjer för lämplig lokalisering och avstånd

Flera centrala myndigheter, länsstyrelser och kommuner har tagit fram riktlinjer för lämplig lokalisering och markanvändning samt avstånd. Här är några exempel

Länsstyrelserna i Västra Götalands och Värmlands län har tagit fram en gemensam handbok med planeringsunderlag för kommunernas fysiska planering med fokus på översvämningsproblematiken. Handboken innehåller rekommendationer om lämplig markanvändning och förslag på åtgärder som stöd i planarbetet.

[Stigande vatten – en handbok för fysisk planering i översvämningshotade områden \(handbok på länsstyrelsens webbplats\)](#)

Länsstyrelserna i Stockholms och Västra Götalands län har tillsammans med SMHI och MSB tagit fram metodstöd för kommuner som ska integrera sin syn på klimatrelaterade risker i översiktsplanen.

[Klimatrelaterade risker i översiktsplanering – metodstöd \(på länsstyrelsens webbplats\)](#)

Linköpings kommun har tagit fram Miljö- och riskfaktorer i Linköpings kommun - ett tillägg till översiktsplanen som kompletterar den kommunomfattande översiktsplanens huvudstrategier och förhållningssätt och där det bland annat framgår det kommunen kallar observationsavstånd kring olika verksamheter.

[Miljö- och riskfaktorer i Linköpings kommun - ett tillägg till översiktsplanen \(på Linköpings kommuns webbplats\)](#)

MSB har tagit fram en vägledning som bland annat innehåller principer för så kallade riskhanteringsavstånd runt viss verksamhet.

[Samhällsplanering och riskhantering i anslutning till storskalig kemikaliehantering \(PDF, vägledning på MSB:s webbplats\) \(PDF, 7.72 MB\)](#)

Det finns idag inga generella nationella riktvärden som slår fast vilka risker eller skyddsavstånd som kan vara tolerabla i samband med planering av markanvändning i närheten av trafikleder för farligt gods på vägnätet. Däremot finns ofta rekommendationer för enskilda län och på kommunal nivå. För sin tillsyn avseende hänsyn till riskerna med transporter av farligt gods tillämpar nästan alla länsstyrelser rekommendationer för hur den kommunala planeringen bör förhålla sig till risker från transporter med farligt gods. Dessa rekommendationer är antingen framtagna av länsstyrelsen själv eller av en annan länsstyrelse.

Länsstyrelsen har en gemensam plattform för att samla kunskapsunderlag för samhällsplaneringen, Planeringskatalogen. I katalogen finns geodata, rapporter, kunskapsunderlag och vägledningar samlade på ett och samma ställe. Där finns även material som rör farligt gods.

[Planeringskatalogen](#)

Du kan även kontakta länsstyrelsen i ditt län för mer information om vilka rekommendationer som finns där.

Perstorps kommuns översiktsplan som fick laga kraft 2020, i vilken bland annat avstånd kring Sevesoverksamheter framgår.

[ÖP 2030 \(på Perstorps kommuns webbplats\)](#)

Avstånd kan ha olika beräkningsgrunder

Avstånd tas fram på olika grunder

- avstånd baserat på risk kopplad till specifik verksamhet
- avstånd beräknat utifrån omgivningspåverkan
- avstånd beräknat utifrån en viss gräns.

Att beräkna avstånd baserat på risk som är kopplad till en specifik verksamhet innebär att ni utgår från möjliga konsekvenser av de risker som är kopplade till den specifika verksamheten. Konsekvenserna kan uppstå vid en olycka både inom och utanför verksamhetsområdet. Det är också möjligt att beräkna avståndet utifrån placeringen av en viss riskkälla, som cistern eller lagringsplats eller lossningsplats.

Att beräkna avståndet utifrån omgivningspåverkan innebär att ta hänsyn till störningar oavsett om det är buller, damm- och luktstörningar, risk för smittspridning eller risk för naturolyckor, med mera.

Att beräkna avstånd utifrån en viss gräns innebär att ta utgångspunkt i exempelvis fastighetsgräns, verksamhetsområdets

Avstånd behöver baseras på risker kopplade till specifik verksamhet utifrån vilka konsekvenserna kan bli inom och utanför verksamhetsområdet vid en olycka. Det är också möjligt att beräkna avståndet utifrån placeringen av en viss riskkälla, som cistern eller lagringsplats eller lossningsplats. Ju mer kunskap som kan samlas in desto säkrare blir beräkningarna av avstånd.

För känd risk finns mer information att grunda beräkningen på

För en känd risk, som exempelvis ett känt översvåmningsområde eller en befintlig Sevesoverksamhet, finns ofta information om risker kopplade till riskkällan. Fokus är då på vad som kan hända, möjliga orsaker och konsekvenser. Det är även bra att koppla information om platsen i fråga, så kallad plats- eller omgivningsspecifik information.

Ett steg till är att lägga till information om den lokala räddningstjänstens förmåga och en eventuell verksamhets egna resurser att förebygga eller avbryta ett pågående händelseförlopp.

Exempel på information som kan ligga till grund för avstånd är

- information om riskkällan, som
- kemiska egenskaper
- tryck och temperatur (förvaring)
- koncentration på ämnet som hanteras

- hanterad mängd
- maximal utbredning
- information om platsen eller omgivningen, som
- pågående markanvändning
- område känt för översvämning, ras, skred eller erosion
- ytråhet, som är ett mått på markens skrovlighet
- atmosfäriska stabilitetsförhållanden
- temperatur
- exponering sker inomhus respektive utomhus
- om det är mark- eller vattenområde
- markytans permeabilitet
- rådande vindförhållanden
- information om förmåga hos räddningstjänst eller verksamhet, såsom
- exponeringstid
- utsläppt mängd
- maximal utbredning (efter insats)
- tid innan avdunstning kan avbrytas
- tid innan räddningsinsats kan inledas
- skyddsbarriärer, exempelvis om det finns invallning eller väder-skydd.

Schabloniserade avstånd används när osäkerheten är stor

Vid stora osäkerheter då inte alla förutsättningar är kända finns schabloniserade avstånd att använda. Schabloniserade avstånd utgår från typer av risker i stället för från en detaljerad riskanalys utifrån en specifik plats.

De fastställda avstånden utgår vanligen från expertbedömningar, historiska data, erfarenheter från liknande anläggningar och förhållanden som erfarenhetsmässigt ger goda förhållanden. I det senare finns inbyggt att det ska vara få klagomål från omkringboende.

MSB har mer information om avstånd i en vägledning om samhällsplanering och riskhantering i anslutning till storskalig kemikaliehantering. I vägledningen finns även exempel på schabloniserade avstånd.

[Samhällsplanering och riskhantering i anslutning till storskalig kemikaliehantering \(PDF, vägledning på MSB:s webbplats\) \(PDF, 7.72 MB\)](#)

Avstånd i förhållande till specifik risk och omgivning

Avstånd kan både anges i förhållande till en specifik riskkälla eller ett riskobjekt eller som ett generellt mått kring en viss typ av riskkälla eller riskobjekt.

Om riskkällan eller riskobjektet är kända kan ett riskanpassat avstånd användas. Avståndet blir då anpassat efter

- var översvämning kan förväntas
- kända ras-, skred och erosionsområden
- vilka kemikalier som faktiskt hanteras
- mängder som hanteras
- processer
- koncentrationer av ämnet
- lagringssätt
- förutsättningar för utsläpp
- eventuella åtgärder för att hantera risker som verksamhetsutövaren vidtagit.
- omgivningsfaktorer som omgivning, ytråhet, om kemikalierna lagras och hanteras i en byggnad eller utomhus, om utsläpp sker över land eller hav
- meteorologiska faktorer som temperatur, solinstrålning, vindförhållanden.

För en befintlig verksamhet finns det ofta uppgifter om dessa faktorer i tillstånd enligt miljöbalken eller lagen om brandfarliga och explosiva varor.

När det handlar om en känd verksamhet har oftast verksamheten gått igenom en riskhanteringsprocess och det finns en riskanalys för verksamheten. Verksamhetens egna bedömningar av risker kan vara värdefulla underlag, men det är ändå lämpligt att kommunen gör en självständig bedömning av riskerna. Här är det viktigt att veta att verksamhetsutövarens riskhantering kan ha skett utifrån olika syften, exempelvis som underlag vid tillståndsprövning enligt miljöbalken eller lagen om brandfarliga och explosiva varor. Kommunen behöver också ta hänsyn till att en verksamhetsutövare inte alltid har skyldighet att ta hänsyn till risker kopplade till

en annan verksamhetsutövare. Verksamhetsutövarens riskanalys är ett värdefullt underlag, men det kan behöva kompletteras med mer underlag. Planhandläggaren behöver se till helheten vad gäller risker, exempelvis den ackumulerade risken från ett industriområde, för att få den totala riskbilden.

Det är främst vid planering i anslutning till en befintlig anläggning som verksamhetsanpassade avstånd kan användas. Vid planering för nya områden för industri är det inte säkert att alla förutsättningar är kända. Då kan di använda schabloniserade avstånd.

Avstånd kan anpassas efter förmåga för räddningsinsats

Avstånd kan också anpassas efter förmåga för räddningsinsats. Det blir då ett så kallat förmågeanpassat avstånd. Det innebär att göra ytterligare anpassning till lokala förhållanden, jämfört med det riskanpassade avståndet. Här tas även hänsyn till:

- Räddningstjänsten, insatstid, den taktiska grundinriktningen, räddningsmetod samt resurser och förmåga hos räddningstjänsten.
- En verksamhets egna resurser att bryta ett händelseförlopp.

Effekten av räddningstjänstens insats kan vara svår att förutse och kan variera kraftigt beroende på de lokala förutsättningarna. Räddningstjänstens beredskap, resurser och tid till insats är också varierande beroende på plats.

I händelser där olycksförloppet är långsamt och där området som kan drabbas kan bli väldigt stort, är det lämpligt att ta hänsyn till eventuella skadeavhjälpanse insatser. Detta kräver kunskap och information om

- dimensionerande olyckshändelser för den aktuella verksamheten
- omgivningen
- förmåga hos räddningstjänsten
- förmåga att vidta åtgärder hos andra förvaltningar inom kommunen
- verksamhetens förmåga att vidta åtgärder för att hantera riskerna.

Kvaliteten på underlag påverkar hur stort avstånd som behövs

Observera att osäkerheter i underlag påverkar vilka avstånd mellan riskkälla och skyddsvärda intressen som kan anses vara tillräckliga.

Avstånd mellan industri och annan markanvändning

Att upprätthålla lämpliga avstånd mellan industri som kan innebära risker för omgivningen och annan markanvändning är grundläggande för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga olyckor. Det handlar om att avståndet mellan verksamhet och omgivning ska vara tillräckligt säkert

för att värna människors hälsa och säkerhet, men också att säkerställa att verksamheten kan fortsätta och ha möjlighet att utvecklas.

I planläggning är avståndet mellan en industri och dess omgivning den primära åtgärden för att upprätthålla säkerheten för omgivningen vid en eventuell olycka. Utgångspunkten är att upprätthålla ett tillräckligt stort avstånd mellan verksamheten och dess omgivning. Detta eftersom det ofta är den bästa åtgärden för att hantera risker som kan tillämpas i planering.

Det finns olika strategier att välja mellan när det gäller vilken markanvändning som är lämplig i förhållande till industrin och hur nära. Det är viktigt att förstå vilket skydd, eller vilken reduktion av en olyckas konsekvenser, som ett avstånd innebär ur risksynpunkt och hur det påverkar industrins möjligheter för att fortsätta verka.

Att en verksamhet kan bestå av flera anläggningar där olika farliga ämnen lagras och eller tillverkas kan påverka vilket avstånd som behövs.

Om förändrad markanvändning i närheten av Sevesoverksamhet kan du läsa om i Riskhantering i planläggning, del 2 – Sevesoverksamhet i planläggning i kapitlet Sevesoverksamhet från regionplan till detaljplan.

Åtgärder för att hantera risker kopplade till Sevesoverksamhet kan du läsa mer om i avsnittet Ta fram åtgärder – fokus Sevesoverksamhet.

Ta fram åtgärder för att hantera risker i regionplanering

På en regional och mellankommunal nivå kan frågor aktualiseras som får stor betydelse och ger förutsättningar för kommunernas bebyggelseutveckling. Det kan vara nödvändigt att vidta åtgärder i ett tidigt skede för att möjliggöra den bebyggelseutveckling som önskas. På regionplanenivå handlar det inte om detaljerade åtgärder men väl om åtgärder på övergripande nivå som det kan vara bra att dra upp riktlinjerna för i regionen.

Lokalisering och strategier i stora drag

Det kan till exempel handla om lokalisering och strategier för större industrier, transportinfrastruktur eller elkraftnät. Trafikslag och trafikbelastning påverkar förhållandena rörande hälsa och säkerhet till exempel genom att generera buller, luftföroreningar och risker med farligt gods. Större kraftledningar kan bli en barriär för tillkommande bebyggelse och tätortsutveckling. Större industrier kan behöva stora avstånd mellan sig och bebyggelse, vilket begränsar möjligheten att bygga. Andra frågor som också kan innebära behov av riskhantering på mellankommunal nivå är översvåmningsfrågor, där vattenflöden kan behöva fördröjas och regleras i samverkan mellan kommuner inom ett avrinningsområde.

Regionplanen gör det möjligt att ta fram strategier för förebyggande arbete kring olika riskfrågor över kommungränser och dessutom samordna strategierna med det hittillsvarande regionala utvecklings- och tillväxtarbetet.

Frågor som kan ha en regional omfattning och ingå i en regional fysisk planering kan du läsa mer om på sidan Regional fysisk planering.

[Regional planering - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

Åtgärder för att hantera risker kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 3 – Strategi för riskhantering.

Ta fram åtgärder för att hantera risker i översiktsplanering

I översiktsplanen ska kommunen tydliggöra förutsättningarna - och ange inriktningen - för kommande planering. Ibland är det också nödvändigt att vidta åtgärder i ett tidigt skede, för att möjliggöra den bebyggelseutveckling som önskas. Åtgärder i tidiga skeden ger som regel både en bättre helhetslösning, billigare totalkostnad, och snabbare och enklare efterföljande planläggnings- och genomförandeprocesser.

Ange om vissa åtgärder ska utföras av kommunen

Redan i översiktsplanen är det lämpligt att ni som planlägger anger om vissa åtgärder ska utföras av kommunen ifall en viss markanvändning förutsätter att åtgärder ska vidtas utanför ett detaljplaneområde. För att säkerställa att detaljplanen kan förverkligas behöver kommunen nämligen genomföra åtgärderna innan planen antas.

Om det handlar om behovet av att samlat lösa frågan om vatten, avlopp och dagvatten, kan kommunen kanske behöva utöka verksamhetsområdet enligt lagen om allmänna vattentjänster, LAV.

Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster 6 §

Om det behövs åtgärder för att hantera risker som berör, eller kan komma att beröra, flera fastigheter, kan gemensamhetsanläggningar, GA, vara ett alternativ om inte åtgärderna genomförs av kommunen. Det finns vissa möjligheter att reglera GA i detaljplan. Om kommunen anser att det skulle krävas åtgärder berör flera fastigheter och där GA kan vara ett alternativ är det lämpligt att det framgår av översiktsplanen. Om det i ett senare skede visar sig att de planerade åtgärderna inte kan genomföras, är inte marken lämplig för den tänkta markanvändningen. Det kan leda till att planen inte kan förverkligas.

Åtgärder för att hantera risker kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 3 – Strategi för riskhantering.

Det kan krävas en kombination av åtgärder

Kommunen kan vanligtvis inte erhålla god säkerhet med bara en åtgärd. Ofta krävs det en kombination av många olika åtgärder, av vilka kommunen kan hantera några i planläggning. Ibland kan samma säkerhet uppnås med flera olika alternativa åtgärder eller åtgärds kombinationer. I sådana fall behöver ni som planlägger avgöra vilken eller vilka åtgärder som är mest lämpliga i det enskilda fallet. Som regel är det många olika aktörer som blir berörda. Då är det extra viktigt att få till stånd en konstruktiv dialog mellan inblandade parter.

Det kan också behövas åtgärder för att förbättra markförhållanden. Det kan handla om att sanera förorenad mark vid planerad exploatering av övergivna hamnområden eller områden med industri, för att marken ska bli lämplig för annan markanvändning såsom till exempel bostäder, förskolor och lekparkar. Om marken bedöms som instabil, kan avancerad grundläggning behövas,

Kommunens markinnehav en strategisk åtgärd

Det är viktigt att kommunen i den översiktliga planeringen kartlägger markområden som i framtiden kan behövas för åtgärder för att möjliggöra kommunens visioner om framtida markanvändning. Genom att bedriva en aktiv markpolitik och äga strategiskt viktig mark, kan kommunen i större utsträckning styra lokaliseringen av bebyggelseområden, centrala verksamheter och infrastruktur till de områden som de är mest lämpade för. Kommunen kan bedöma om den har det strategiska markinnehav som behövs för att den planerade mark- och vattenanvändningen ska kunna genomföras.

Åtgärder kan vara att ni som planlägger kartlägger behov av att tillförskaffa sig avrinningsytor för att kunna hantera dagvattensituationen på ett sätt som möjliggör planerad bebyggelseutveckling. Ett nära samarbete mellan den förvaltning som ansvarar för planering och den som ansvarar för markfrågor och exploatering inom kommunen är därför att rekommendera.

Kommunen kan ha en egen åtgärds katalog

Kommunen kan ta fram en egen katalog över åtgärder som den anser vara lämpliga att använda.

I de fall kommunen tar fram förslag på åtgärder är det bra att visa på vilket sätt och hur de påverkar risken. På så sätt blir det möjligt att pröva om den kvarvarande risknivån är hanterbar. Det är även viktigt att säkerställa att åtgärderna inte tillför några nya risker. Det kan göras genom att åtgärderna kontrolleras genom att testa dem ett varv till i

riskhanteringsprocessen. Det är bra om det går att säkerställa att åtgärderna faktiskt genomförs och inte enbart stannar som förslag i riskanalysen. Därför är det bra om åtgärdernas funktion är kontrollerbar och att det vid behov finns en inövad organisation som säkerställer att det finns någon kontrollerar att åtgärderna fungerar. Här är det viktigt att se till att verkställigheten av åtgärderna hamnar hos den som har ansvar för genomförandet.

Om kommunen har en åtgärds katalog är det viktigt att kommunen beskriver de åtgärder som kan vara lämpliga att använda i planläggning och lovprövning. Beskrivningen kan variera i detaljeringsgrad beroende på var i PBL-processen de är lämpliga att användas.

Åtgärdsbeskrivningarna behöver ta upp:

- För vilken risk de är tillämpliga: om de kan minska sannolikheten för översvämning, erosion, risken för brand, explosion.
- Hur åtgärden är tänkt att fungera: samla upp vatten, hindra utsläpp, minimera exponering för brand.
- Var i planerings- och lovprocessen de är lämpliga att ta till, exempelvis om de kan regleras med detaljplan.

När åtgärderna beskrivs är det bra om det finns information om hur de är tänkta att genomföras. Exempelvis

- vem som ansvarar för att åtgärderna genomförs
- hur åtgärderna är tänkta att genomföras byggtekniskt
- på vem det är tänkt att kostnaden för utförandet ska ligga.

Det är också, om möjligt, bra att beskriva hur åtgärderna är tänkta att följas upp om de genomförs enligt planen eller inte.

Åtgärder utanför PBL:s område

Det är inte alltid att förutseende fysisk planering, enligt PBL, räcker till för att genomföra en önskad bebyggelseutveckling. Ibland kan det då vara lämpligt att ange åtgärdsförslag som ligger utanför PBL:s område, för att kunna genomföra planerad utformning av den byggda miljön på ett sätt som är förenligt med hänsyn till risker eller människors hälsa och säkerhet. Kommunen kan då behöva initiera andra processer inför en planeringsprocess. Det kan handla om att kommunen behöver samarbeta med länsstyrelsen för att leda om farligt godstransporter med vägvalsstyrning eller trafikföreskrifter, att kommunen kommer att behöva samverka med markägare uppströms en tätort för att åstadkomma översvämningsskydd, eller att kommunen kommer att behöva påbörja arbetet med att sanera ett

förorenat område genom till exempel en anmälan enligt 28 § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

Förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd 28 §

Det kan med andra ord ibland vara lämpligt att ni som planlägger identifierar i översiktsplanen vilka andra processer som kommer att bli nödvändiga för att kunna genomföra kommande önskad bebyggelseutveckling.

Ta fram åtgärder för att hantera risker i områdesbestämmelser

Med översiktsplanen och planeringsunderlag som grund gör kommunen avvägningar mellan olika intressen som ger stöd att utforma områdesbestämmelser. Områdesbestämmelser kan användas för att översiktligt reglera markens användning och bebyggelsens omfattning i områden som inte omfattas av detaljplan. De är dock begränsade till att bara reglera vissa frågor enligt plan- och bygglagen (2010:900), PBL, exempelvis om kommunen vill reglera grunddragen i mark- och vattenanvändningen för att säkerställa syftet i översiktsplanen. Det innebär att det alltid kommer att finnas frågor som återstår att pröva vid lovprövningen.

Kommunen kan reglera vissa frågor med områdesbestämmelser

Med områdesbestämmelser får kommunen bara reglera vissa frågor enligt PBL. Bland annat kan kommunen reglera grunddragen för användningen av mark- och vattenområden för bebyggelse, kommunikationsleder och liknande med områdesbestämmelser om det behövs för att säkerställa syftet med översiktsplanen, eller för att tillgodose ett riksintresse enligt miljöbalken. Det innebär att kommunen exempelvis kan säkerställa områden som behövs för störande verksamheter såsom flygplats, småbåtshamn, sopanläggning, vägar eller ledningsstråk. Om det råder motsättningar angående användningen av ett visst område kan områdesbestämmelser vara ett sätt att klargöra hur området är avsett att nyttjas.

Plan- och bygglag (2010:900) 4 kap. 42 §

I områdesbestämmelser kan kommunen reglera markanvändningen runt en viss verksamhet för att dels skydda själva anläggningen, dels för att skydda omgivningen från den verksamhet som bedrivs inom anläggningen, som att exempelvis inrätta ett vägreservat med omgivande skyddszoner. Inom områdesbestämmelser kan kommunen även reglera tillkomst, placering och utförande av bebyggelse och byggnadsverk. Det är även möjligt för kommunen att föreskriva ett visst tekniskt utförande av bebyggelse med hänsyn till störningar från omgivningen, till exempel buller, brandfara eller skredrisker.

Kommunen kan även reglera omfattningen av kraven på bygg-, rivnings- och marklov i områdesbestämmelser. Kommunen kan till exempel bestämma om marklov för schaktning, fyllning, trädfällning och skogsplantering i områdesbestämmelser.

Kommunen kan använda områdesbestämmelser för att översiktligt reglera markens användning och bebyggelsens omfattning. Det innebär att kommunen har möjlighet att reglera placering, utformning och utförande av byggnadsverk och tomter och i samband med det:

- Vegetationen samt markytans utformning och höjdläge inom områden som är avsedda för bebyggelse eller i närheten av en befintlig eller planerad anläggning för totalförsvaret, statlig flygplats, annan flygplats för allmänt bruk, kärnreaktor, annan kärnenergianläggning eller annan anläggning som kräver ett skydds- eller säkerhetsområde.
- Skyddsanordningar för att motverka markförorening, olyckor, översvämning och erosion.
- Skyddet för byggnadsverk och tomter som är särskilt värdefulla.

Plan- och bygglag (2010:900) 4 kap. 42 §

Plan- och bygglag (2010:900) 9 kap. 13 §

Åtgärder för att hantera risker kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 3 – Strategi för riskhantering.

Åtgärder för att hantera risker kopplade till Sevesoverksamhet kan du läsa mer om i avsnittet Ta fram åtgärder – fokus Sevesoverksamhet.

Avstånd som åtgärd i områdesbestämmelser

Ett syfte med områdesbestämmelser är att förhindra sådana åtgärder som omöjliggör eller försvårar att marken och vattnet används på det sätt som översiktsplanen anger. Med områdesbestämmelser får kommunen bland annat reglera placering, utformning och utförande av byggnadsverk och tomter och i samband med det skyddsanordningar för att motverka störningar från omgivningen. Det innebär att kommunen exempelvis kan använda områdesbestämmelser för ett större område som behövs för att säkerställa tillräckligt avstånd från ett riskobjekt men som inte kräver detaljplan. Då kan framtagandet av planen förenklas något, eftersom det exempelvis inte finns krav på att områdesbestämmelser ska redovisas på en grundkarta.

Ta fram åtgärder för att hantera risker i detaljplanläggning

Översiktsplanen och planeringsunderlag ligger till grund för avvägningar mellan olika intressen som ger stöd att utforma detaljplanen. I detaljplanen kan kommunen säkerställa mark- och vattenområdets användning och bebyggelsemiljöns utformning med hjälp av planbestämmelser. Planbestämmelserna är juridiskt bindande och måste ha lagstöd i 4 kapitlet plan- och bygglagen (2010:900), PBL. Åtgärder i tidiga skeden ger som regel både en bättre helhetslösning, billigare totalkostnad och en snabbare och enklare detaljplaneprocess.

Om åtgärder krävs för att skapa lämplighet ska de vara möjliga att genomföra

Om en viss markanvändning kräver att åtgärder ska vidtas inom detaljplaneområdet för att vara lämplig, är det viktigt att dessa är möjliga att genomföra. För att säkerställa att planen kan förverkligas behöver kommunen genomföra åtgärderna innan planen antas. Alternativt kan kommunen reglera med bestämmelser om villkor för lov eller startbesked, att lov för en åtgärd som innebär en väsentlig ändring av markens användning inte får ges förrän en viss annan åtgärd har genomförts.

Plan- och bygglag (2010:900) 4 kap. 12, 14 §§

Boverkets föreskrifter (2020:5) om detaljplan - 7 kap. 21, 22 §§

När det gäller kartlagda risker räcker det inte med att beskriva dessa och redogöra för möjliga åtgärder i planbeskrivningen. Kommunen behöver genom reglering eller utformning av planen göra så att riskerna hanteras och så att markens lämplighet säkerställs. Störningar kan hanteras på olika sätt. Om det är möjligt, är det bästa att störningen avlägsnas eller mildras vid källan. Är detta inte möjligt, kan kommunen reglera exempelvis markanvändning, placering, utformning, utförande av byggnader eller bestämmelser om mark och vegetation i detaljplanen. Om dessa regleringar inte är tillräckliga kan kommunen även använda möjlighet att bestämma om skydd mot störningar.

Det är viktigt att planbestämmelserna är tydliga, så att det tydligt framgår hur detaljplanen är tänkt att reglera bebyggelse, kvartersmark, allmän platsmark och miljö i övrigt.

Plan- och bygglag (2010:900) 4 kap. 32 §

Om möjligheten att använda planbestämmelser för vissa åtgärder kan du läsa mer om i avsnittet Använd planbestämmelser för åtgärder för att hantera risk.

Åtgärder för att hantera risker och genomförande av åtgärder kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 3 – Strategi för riskhantering.

Större möjlighet att reglera åtgärder på allmän plats med kommunalt huvudmannaskap

Möjligheterna att reglera åtgärder för att hantera risk på allmän plats med kommunalt huvudmannaskap är större än med enskilt huvudmannaskap eller på kvartersmark där möjligheterna är begränsade. Det måste finnas starka skäl för att ha bestämmelser som begränsar den enskilde att nyttja sin fastighet. Planbestämmelserna får inte heller vara mer detaljerade än vad som behövs för att tillgodose planens syften. Detta hindrar inte att kommunen på egna fastigheter kan ha höga ambitioner vad avser riskhantering vid genomförande och förvaltning.

Framkomlighet för utryckningsfordon

Framkomlighet för utryckningsfordon är en fråga som ofta uppmärksammas i planprocesser. Utryckningsfordon har en viktig uppgift vid händelser som kan innebära fara för liv. Det är därför viktigt att i planläggningen uppmärksamma utryckningsfordonens möjlighet till framkomlighet vid planer som gäller förändringar i den fysiska strukturen. Det gäller bland annat räddningsinsatser på en specifik plats men kan också vara avgörande för framkomlighet i trafikrummet generellt.

Både utifrån krisberedskap och för olika räddningsinsatser är framkomligheten för utryckningsfordon avgörande. Det kan handla om olika alternativa vägar som gågator, dimensionering av vändplatser för stegbilar och utformning av uppställningsytor med hänsyn till större utryckningsfordon med stödben.

Framkomlighet för utryckningsfordon på tomter och till byggnader kan du läsa mer om på sidan Framkomlighet för utryckningsfordon på tomter och till byggnader.

[Framkomlighet för utryckningsfordon - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, har tagit fram en handbok i kommunal krisberedskap som bland annat innehåller ett avsnitt om fysisk planering.

[Handbok i kommunal krisberedskap \(handbok på Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps webbplats\)](#)

Kairos Future genomförde 2016 en studie angående framtidens kommunala räddningstjänstorganisation fram till år 2030 på uppdrag av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB.

[Framtidsstudie år 2030: med fokus på kommunal räddningstjänstorganisation \(kortversion\) \(rapport på Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps webbplats\) \(PDF, 2.47 MB\)](#)

[Framtidsstudie år 2030: med fokus på kommunal räddningstjänstorganisation, studie \(rapport på Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps webbplats\) \(PDF, 8.95 MB\)](#)

Trafikverket har tagit fram en rapport om uttryckningstrafiken och dess särskilda behov av framkomlighet i tätort. Dessa behov kan ibland komma i konflikt med stadens behov av attraktiva och trafiksäkra lösningar. Rapporten bygger på intervjuer med trafikingenjörer och trafikplanerare i kommuner av olika storlek samt representanter för polis, ambulans och räddningstjänst. Dessutom har en sammanställning av vägutformnings- och trafikjuridiska dokument gjorts. Rapporten avslutas med en diskussion där anspråk och reflektioner sammanfattas.

[Utryckningstrafikens framkomlighet i tätort \(på Trafikverkets webbplats\)](#)

Avståndet mellan område för industri och bostäder

Avståndet mellan område för industri och bostäder kan påverka vilken typ av industri som är möjlig att etablera inom område för industri. Om bostäder byggs nära ett område som är särskilt lämpat för och avsett för viss verksamhet så kan det försämra möjligheten för den verksamheten att etablera sig där i framtiden. För att bevara möjligheten att nyttja området för avsedda ändamål även i framtiden kan det vara bra att tillämpa schabloniserade avstånd mellan exempelvis planerade bostäder och vissa områden för industri oavsett om där finns några verksamheter som etablerat sig eller inte. Vilka schabloniserade avstånd som finns behov av att tillämpa beror på vilken typ av verksamhet som kommunen vill ska ha möjlighet att etablera sig inom området för industri. När det inte är känt vilken verksamhet som kommer att bedrivas kan det vara svårt att bedöma hur långa avstånd krävs mellan ett område avsatt för industri och annan markanvändning.

Ett område för industri kan ha flera platsbundna planeringsmässiga förutsättningar som gör området särskilt lämpligt för etablering av industri eller viss typ av verksamhet. Det kan till exempel handla om tillgång till godstransporter, god tillgång till el, stora ytor som är särskilt lämpliga att bebygga och så vidare.

En detaljplan för industri reglerar generellt sett inte vilken specifik verksamhet som får finnas inom planområdet. Detta regleras i stället

vanligtvis genom tillstånd enligt miljöbalken som ger en verksamhetsutövare rätt att bedriva viss verksamhet på en viss plats.

Avstånd kan ha olika beräkningsgrunder kan du läsa mer om i avsnittet Ta fram åtgärder för att hantera risker i planläggning.

Om förändrad markanvändning i närheten av Sevesoverksamhet kan du läsa om i Riskhantering i planläggning, del 2 – Sevesoverksamhet i planläggning i kapitlet Sevesoverksamhet från regionplan till detaljplan.

Åtgärder för att hantera risker kopplade till Sevesoverksamhet kan du läsa mer om i avsnittet Ta fram åtgärder – fokus Sevesoverksamhet.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, har mer information om avstånd i en vägledning om samhällsplanering och riskhantering i anslutning till storskalig kemikaliehantering. I vägledningen finns även exempel på schabloniserade avstånd.

[Samhällsplanering och riskhantering i anslutning till storskalig kemikaliehantering \(PDF, vägledning på MSB:s webbplats\) \(PDF, 7.72 MB\)](#)

Använd planbestämmelser för åtgärder för att hantera risk

Med lämpliga planbestämmelser är det möjligt att reglera förutsättningar för vissa åtgärder som behövs för att hantera risker, både på allmän plats och kvartersmark. Kommunen kan utforma detaljplanen så att det indirekt uppstår skyddsavstånd genom att planens utformning anpassas till de specifika förhållandena på platsen, exempelvis med placering, utformning och begränsning av markens utnyttjande.

Planbestämmelser måste ha lagstöd enligt 4 kapitlet PBL

I en detaljplan är det bara möjligt att reglera sådant som har stöd i fjärde kapitlet PBL och följer Boverkets föreskrifter om detaljplan. Det går därför inte att reglera

- om vidare utredningar. Är dessa utredningar viktiga för detaljplanens genomförande, måste de göras under detaljplaneläggningen och underlagens resultat motiveras i planbeskrivningen.
- om ytterligare prövning.
- att en annan myndighet ska ge tillstånd först.
- åtgärder utanför planområdet, förutom om det finns särskilda skäl enligt PBL 4 kapitlet 12 § punkt 3.
- otydliga åtgärder när det handlar om att begränsa störningar från till exempel industri eller bestämmelser som avser åtgärder där särskilda aspekter ska beaktas och dessa aspekter inte är tydligt klarlagda

- med hänvisning till andra dokument eller lagar.
- villkor för lov utöver det som räknas upp i 4 kapitlet 14 § PBL.
- rena upplysningar. Sådan information kan i stället beskrivas i planbeskrivningen.

Plan- och bygglag (2010:900) 4 kap. 1, 12 §§

Plan- och bygglag (2010:900) 4 kap. 14 §

Planbestämmelser som inte uppfyller kraven i lagstiftningen innebär svårigheter vid tillämpningen av planen, osäkerhet för berörda och minskar trovärdigheten för rättssystemet.

Att reglera med planbestämmelser kan du läsa mer om på sidan [Att reglera med planbestämmelser](#).

[Att reglera med planbestämmelser - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

Att planbestämmelser måste ha lagstöd kan du läsa mer om på sidan [Planbestämmelser måste ha lagstöd](#).

[Planbestämmelser måste ha lagstöd - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

Syftet med åtgärden ska vara tydligt

Om det finns behov av att införa åtgärder för att hantera risker i detaljplanen, måste syftet med åtgärden vara tydligt. De föreslagna åtgärderna behöver vara relevanta och planhandläggaren behöver beskriva åtgärdernas riskreduktion.

För att det inte ska uppstå tveksamheter hur de ska tolkas, behöver åtgärderna vara entydiga och precisa. Det är också viktigt att åtgärderna är sådana att de kan genomföras, följas upp och att det finns någon som är ansvarig så att de får den effekt som planerats.

I flera fall kan det vara svårt att reglera åtgärder som ska minska sannolikheten för att en skadehändelse inträffar med detaljplan eftersom riskkällorna, riskobjekten och riskområdena liksom åtgärderna för att hantera riskerna kan vara lokaliserade utanför planområdet, eller regleras med annan lagstiftning. De åtgärder som oftast förekommer i detaljplan är därför sådana som mildrar konsekvenser om en skadehändelse inträffar.

Kommunen kan underlätta arbetet med detaljplaner genom att använda de bestämmelser som rekommenderas i Planbestämmelsekatalogen.

[Planeringskatalogen](#)

Bestämmelser om skydd mot störningar

Skydd mot störningar kan åstadkommas på olika sätt i en detaljplan. Om det inte är möjligt att avlägsna eller mildra störningen vid källan kan kommunen reglera markanvändning, placering, utformning, utförande av byggnader eller bestämmelser om mark och vegetation för att säkerställa markens lämplighet. Om dessa regleringar inte är tillräckliga kan kommunen även använda bestämmelser om skydd mot störningar.

Boverkets föreskrifter (2020:5) om detaljplan reglerar vilka planbestämmelser som kommunen får använda, vad som ingår i varje planbestämmelse och oftast också hur de ska formuleras. På allmän plats kan kommunen reglera skydd mot störningar och risker med egenskapsbestämmelsen utformning av allmän plats. Kommunen kan använda bestämmelsen för att skydda mot risker och störningar som kan uppstå både inom och utanför planområdet. Det kan till exempel handla om områden eller åtgärder för att ta om hand höga vattenflöden, skyddsvallar, erosionskydd, avåkningsskydd och bullerskydd. Genom att placera sådana skydd på allmän plats med kommunalt huvudmannaskap får kommunen kontroll över genomförandet.

Boverkets föreskrifter (2020:5) om detaljplan - 7 kap. 1 §

Det är också möjligt att reglera skydd mot störningar på allmän plats som en egen användning. Användningen skydd tillämpas för områden som skyddar mot störning, markförorening, olyckor, översvämning och erosion. I användningen ingår även komplement som behövs för skyddets funktion.

Boverkets föreskrifter (2020:5) om detaljplan - 4 kap. 9 §

På kvartersmark kan kommunen reglera skydd mot störningar med egenskapsbestämmelsen skydd mot störning. Kommunen kan använda bestämmelsen för att reglera möjligheten att uppföra skyddsåtgärder för att motverka markföroreningar, olyckor, översvämning och erosion, skyddsåtgärder för att motverka störningar från omgivningen samt högsta tillåtna nivåer på störning. Syftet med dessa bestämmelser är att kommunen med detaljplanen ska skapa förutsättningar för att den angivna markanvändningen och lokaliseringen av bebyggelse och byggnadsverk inom planområdet blir lämplig.

Plan- och bygglag (2010:900) 4 kap. 12 §

Boverkets föreskrifter (2020:5) om detaljplan - 7 kap. 18 §

Skyddsåtgärder för att motverka störningar från omgivningen kan vara anordningar, som exempelvis bullerskyddsåtgärder av olika slag, som

behövs med hänsyn till kraven på hälsoskydd, säkerhet och goda yttre ljudmiljöförhållanden. Skyddsanordningar kan behövas i anslutning till både störningskänsliga verksamheter och vid verksamheter som är störande för omgivningen.

För att kunna säkerställa att åtgärderna för skydd mot störningar genomförs på allmän plats med enskilt huvudmannaskap och på kvartersmark behöver kommunen kombinera egenskapsbestämmelser om skydd mot störning med egenskapsbestämmelser om villkor för lov eller startbesked.

[Egenskapsbestämmelser - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

[Användning av allmän plats - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

Skyddsavstånd som åtgärd

Det är inte lämpligt att reglera skyddsavstånd i en detaljplan med måttangivelser i en planbestämmelse. I en detaljplan kan kommunen utforma detaljplanen så att det indirekt uppstår skyddsavstånd genom att planens utformning anpassas till de specifika förhållandena på platsen. I varje enskilt fall måste kommunen göra en riskbedömning med hänsyn till platsvalet. Bedömningen behöver vara för både de verksamheter som redan finns etablerade och de nya verksamheter som planläggningen avser.

Kommunen utformar detaljplanen så att den planerade verksamheten möjliggörs genom de planbestämmelser som krävs för att göra platsen lämplig. Det kan handla om lokalisering i förhållande till andra användningar eller om egenskapsbestämmelser för placering av byggnader och anläggningar, tekniska åtgärder eller skyddsåtgärder för att motverka exempelvis störningar till eller från omgivningen.

Skyddsavstånd kan du läsa mer om på sidan Drivmedel.

[Drivmedel - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

Villkor för lov och startbesked säkerställer genomförande

För att säkerställa att planbestämmelser på kvartersmark får den verkan som krävs är det viktigt att de regleringar som kommunen gör i detaljplanen tas om hand i någon efterkommande prövning som till exempel bygglov eller fastighetsbildning. Bestämmelser som inte aktualiseras för åtgärder i efterkommande prövning riskerar att inte genomföras och därigenom inte få någon verkan.

En bestämmelse om till exempel översvämningsskydd på kvartersmark innebär bara att ett översvämningsskydd får uppföras, men fastighetsägaren kan välja att uppföra det någon annanstans, eller att inte uppföra det alls. Bestämmelsen innebär inget krav, utan behöver kompletteras med en bestämmelse om villkor för lov eller villkor för startbesked, för att ett genomförande ska kunna säkerställas.

Genom en sådan kombination kan byggnadsnämnden kontrollera att åtgärden blir utförd. Detta är dock bara möjligt under vissa förutsättningar och för vissa bestämmelser.

Plan- och bygglag (2010:900) 4 kap. 12, 14 §§

Med bestämmelser om villkor för lov eller startbesked kan kommunen, både på allmän plats och kvartersmark, reglera att kommunen inte får lämna bygglov eller startbesked för en åtgärd som innebär en väsentlig ändring av markens användning förrän den som sökt lov först har genomfört en viss annan åtgärd. Det innebär att kommunen har möjlighet att i en detaljplan kräva att byggherren säkerställer markens lämplighet för bebyggande genom att en skydds- eller säkerhetsåtgärd har vidtagits på tomten innan kommunen beviljar lov.

Kommunen gör regleringen genom att ange bestämmelser om skyddsåtgärder med stöd i 4 kapitlet 12 § PBL och kompletterar dem med bestämmelser om villkor för lov eller startbesked enligt 4 kapitlet 14 § PBL. Följande åtgärder kan vara villkor

- att en viss anläggning för trafik, energi- eller vattenförsörjning eller avlopp har kommit till stånd.
- att ett visst byggnadsverk på tomten har rivits, byggts om, flyttats eller fått den ändrade användning som anges i planen
- att utfarten eller en annan utgång från fastigheten har ändrats
- att markens lämplighet för bebyggande har säkerställts genom att en markförening har avhjälppts eller att en skydds- eller säkerhetsåtgärd har vidtagits på tomten
- att åtgärder som förebygger olägenheter från omgivningsbuller har vidtagits.

Plan- och bygglag (2010:900) 4 kap. 12, 14 §§

Villkoren får bara omfatta åtgärder som den som sökt lov kan vidta på den egna tomten och som syftar till att göra den egna tomten lämplig. Tanken är att den som söker lov ska ha tillgång till den mark som behövs för att kunna vidta åtgärderna. Det ska framgå av villkoret vilken skyddsåtgärd som den som sökt lov ska utföra. Kommunen behöver komplettera villkoret med en egenskapsbestämmelse om skydd mot störningar.

Även om kommunen väljer att använda en planbestämmelse om villkor för lov så kan det finnas en möjlighet att vid lovprövningen bestämma att villkoret i stället ska vara uppfyllt för att kommunen ska kunna ge startbesked.

Plan- och bygglag (2010:900) 9 kap. 37 a §

Om kommunen inte vet vilka åtgärder som krävs för att marken ska bli lämplig är det inte möjligt att villkora åtgärden. Då måste kommunen se till att marken är lämplig innan kommunen antar planen.

I planbestämmelekatalogen kan du söka fram planbestämmelser för lov och startbesked.

[Planeringskatalogen](#)

Att reglera med planbestämmelser kan du läsa mer om på sidan Att reglera med planbestämmelser.

[Att reglera med planbestämmelser - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

Planbestämmelser säkerställer inte genomförande av åtgärder

En detaljplan kan ha bestämmelser om tomtmarkens utformning och höjdläge för att exempelvis minska mängden dagvatten eller påverka flöden. Vid prövning av bygglov ingår då att den som sökt lov utformar tomtmarken enligt detaljplanens regler. Men om ingen söker bygglov så kan kommunen inte tvinga fram att marken ordnas enligt planens bestämmelser.

En detaljplan reglerar markanvändning inom planområdet

En detaljplan kan bara omfatta åtgärder för att hantera risker inom planområdet, med undantag för åtgärder som förebygger olägenheter från omgivningsbuller enligt 4 kapitlet 14 § punkt 5 PBL.

Plan- och bygglag (2010:900) 4 kap. 14 §

Huvudregeln är dock att en detaljplan reglerar markanvändningen inom planens geografiska avgränsning. Det går till exempel inte att hänvisa till viktiga åtgärder som ska behållas, utvecklas eller skapas utanför planområdet för att hantera risker. Kommunen kan behöva anpassa detaljplanens omfattning för att rymma åtgärder som är nödvändiga för att kunna genomföra planen. Trots det får planen dock inte omfatta ett större område än vad som behövs med hänsyn till planens syfte och genomförandetid.

Plan- och bygglag (2010:900) 4 kap. 32 §

Behov av åtgärder utanför tomt eller planområde

Många hälso- och säkerhetsrisker kan skapa ett behov av åtgärder på en annan tomt, eller till och med utanför själva detaljplaneområdet. Det kan till exempel handla om

- risker för ras- och skred, som ofta påverkas av jord- och bergförhållanden utanför detaljplaneområdet
- markföroreningar där föroreningar kan spridas från angränsande områden via grundvattenflödet
- risker från transporter av farligt gods, där den som är ansvarig kan behöva vidta åtgärder på vägar och järnvägar utanför detaljplanen
- risker från industrier, där verksamhetsutövaren kan behöva vidta åtgärder.

När åtgärder krävs utanför detaljplaneområdet, eller utanför en tomt, går dessa risker inte att hantera med planbestämmelser i detaljplanen. Kommunen kan inte heller med stöd av PBL kräva att en verksamhetsutövare ska vidta vissa åtgärder för att hantera risker enbart för att kommunen ska kunna anta en detaljplan. Om det inte är möjligt att åstadkomma åtgärder som är nödvändiga för att kunna anta en detaljplan med planbestämmelser så krävs normalt att kommunen vidtar dessa åtgärder innan detaljplanen antas.

Särskilda regler för omgivningsbuller

För omgivningsbuller gäller särskilda regler. Villkor som förutsätter att den som söker lov vidtar åtgärder som förebygger olägenheter från omgivningsbuller kan, utöver anordningar på den egna tomten, även avse åtgärder på andra fastigheter och begränsas inte heller till att åtgärder ska utföras inom planområdet.

Även om dessa villkor kan gälla åtgärder som ligger utanför planområdet, är det inte säkert att det alltid är lämpligt att besluta om villkor för åtgärder som ligger utanför en tomt eller ett planområde. Kommunen behöver säkerställa att den som söker lov har möjligheter och rättigheter att faktiskt kunna åstadkomma de åtgärder som är villkorade.

Kommunen behöver också klarlägga att villkorade åtgärder är lämpliga med hänsyn till andra omständigheter. En åtgärd som är villkorad enligt en detaljplan, men ligger utanför denna, kan till exempel vara lovpliktig eller kräva tillstånd enligt annan lagstiftning. I sådana fall är det lämpligt eller till och med nödvändigt att först klargöra om lov eller tillstånd är möjligt att ge till den åtgärd som är villkorad, innan kommunen inför en planbestämmelse med ett sådant villkor.

När den som söker lov ska vidta en åtgärd är det också viktigt att klarlägga hur drift och underhåll av det som åtgärden avser ska ombesörjas. Även om det i teorin är möjligt att införa villkor enligt 4 kapitlet 14 § punkt 4 om åtgärder till skydd mot omgivningsbuller som ligger utanför planområdet, kan dessa planbestämmelser med villkor vara olämpliga. Det är inte lämpligt att planera för en byggrätt som den som söker lov

aldrig kommer att kunna nyttja på grund av att nödvändiga villkorade åtgärder inte är möjliga att vidta av den som söker lov.

Skydd mot störningar kan du läsa mer om på sidan Skydd mot störningar.

[Skydd mot störningar - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

Villkor för lov och startbesked kan du läsa mer om på sidan Villkor för lov och startbesked.

[Villkor för lov och startbesked - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

Att tänka på när det gäller planbestämmelser

När det gäller planbestämmelser är det viktigt att tänka på att

- planbestämmelser ska vara tydliga
- planbestämmelser kan formuleras som krav, begränsningar och förbud
- bara ta med de planbestämmelser som behövs
- undvika planbestämmelser utan verkan
- inte ställa krav på ytterligare utredningar
- inte hänvisa till andra dokument eller lagar
- inte reglera avstånd för att hantera risk
- använda flexibla detaljplaner bara där det är möjligt.

Åtgärder för att hantera risker kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 3 – Strategi för riskhantering.

Vill du läsa mer om planbestämmelser, bland annat vilka som ska och får användas, om att formulera planbestämmelser, planbestämmelsers detaljeringsgrad och omfattning och verkan och att planbestämmelser måste ha lagstöd kan du göra det på följande sidor.

[Planbestämmelser som ska och får användas - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

[Formulera planbestämmelser - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

[Detaljeringsgrad och omfattning - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

[Planbestämmelsernas verkan - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

[Planbestämmelser måste ha lagstöd - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

Ta fram åtgärder – fokus Sevesoverksamhet

Avstånd är den primära åtgärden

I planläggning är det avståndet mellan Sevesoverksamheten, riskkällan, och dess omgivning som primärt är den åtgärd som syftar till att upprätthålla säkerheten för omgivningen eller bygga in en geografisk buffert. Ju tidigare i planprocessen Sevesoverksamhet uppmärksammas ju bättre är det. Det är viktigt att ta till vara PBL:s möjligheter eftersom åtgärder behöver lösas stegvis i PBL-processerna: det bör vara en röd tråd från regionplan till byggprocess.

Sevesolagstiftningen bygger på grundläggande krav gentemot verksamhetsutövaren att denne ska känna till och kunna hantera de risker som följer av verksamheten, förebygga allvarliga kemikalieolyckor och att begränsa konsekvenserna av sådana olyckor för människors hälsa och miljö.

Ansvariga planmyndigheter har skyldighet att se till att det finns tillbörliga säkerhetsavstånd

Kommuner och regioner ska enligt Sevesodirektivet artikel 13 som ansvariga planmyndigheter förmå att, över tid och inom ramarna för respektive planinstrument och uppdrag, se till att tillbörliga så kallade säkerhetsavstånd upprätthålls mellan verksamheter som omfattas av Sevesodirektivet och

- bostadsområden
- byggnader och områden som används av allmänheten
- rekreationsområden
- så långt det är möjligt större trafikleder
- vid behov naturområden som är av särskilt intresse eller är särskilt ömtåliga och som ligger nära Sevesoverksamheter.

[EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV 2012/18/EU av den 4 juli 2012 om åtgärder för att förebygga och begränsa faran för allvarliga olyckshändelser där farliga ämnen ingår och om ändring och senare upphävande av rådets direktiv 96/82/EG \(Sevesodirektivet på EUR Lex webbplats\)](#)

Kraven gäller på lång sikt, det vill säga avstånden ska planeras så de blir hållbara över tid (jämför propositionen 2014/15:60 sidan 49).

[Genomförande av Seveso III-direktivet. Prop. 2014/15:60 \(på Sveriges riksdags webbplats\)](#)

Hänsyn till Sevesoverksamhet är av avgörande betydelse för både regional och kommunal bostadsförsörjning.

Vilka krav som ställs på medlemsstater vad gäller markanvändning kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 2 – Sevesoverksamhet i planläggning i kapitlet Sevesodirektivet och Sevesoverksamhet i svensk lag.

Den bästa åtgärden för att hantera risk när det gäller Sevesoverksamhet är därför att se till att det finns tillräckliga avstånd.

Avstånd som åtgärd kan du läsa mer om i kapitlet Ta fram åtgärder.

Avstånd mellan Sevesoverksamhet och annan markanvändning

Kommunen kan underlätta detaljplanearbetet vid nyetablering av Sevesoverksamhet om kommunen har uppmärksammat och kartlagt området i översiktsplanen tillsammans med relevanta avstånd. Kommunens planläggning underlättas i sin tur om regionen uppmärksammat Sevesoverksamheter i regionplanen för länet.

Att ett visst avstånd finns redovisat i översiktsplanen visar att man behöver ta hänsyn till risken för olyckor. Det uppmärksammar också läsaren av översiktsplanen, eller regionplanen, på att det finns särskilda risker. Avståndet syftar också till att begränsa vilken markanvändning som kommunen ska kunna tillåta inom ett visst område genom kommunala beslut om ändamål och planbestämmelser. Zoner som kommunen upprättar syftar till att säkerställa förutsättningar både för industrin och för omgivningen i fortsatt planering, prioritering och omprioritering.

Sevesoverksamhet och lämplig markanvändning

Mark får bara tas i anspråk för att bebyggas om marken från allmän synpunkt är lämplig för ändamålet.

Plan- och bygglag (2010:900) 2 kap. 2 §

Vid lokalisering av nya Sevesoverksamheter, och vid ändring av sådana verksamheter, eller vid planläggning i samband med förändrad markanvändning i närheten av en sådan verksamhet, gäller det att se till att den kommunala planläggningen inte innebär ökad sannolikhet för eller konsekvens från störningar. Om olyckan trots allt skulle inträffa kanske konsekvenserna av den kan lindras genom åtgärder för att hantera risker, men lokaliseringen kan inte vara beroende av att åtgärder för att hantera risker sedan faktiskt vidtas.

I översiktsplanearbetet kan det vara bra att ni som planlägger bedömer möjlig markanvändning inom riskområden. Det kan vara av vikt att se över nyetableringar och även befintlig markanvändning inom riskområden kring Sevesoverksamhet. Genom att planera strategiskt kan ni

reducera omfattningen av ett tänkbart skadepanorama och därmed antalet personer som kan beröras av en händelse. Ni kan välja att markanvändningen exempelvis ska vara

- gles bebyggelse i stället för tät
- endast bestå av kontor eller andra typer av arbetsplatser i stället för bostäder
- endast medge lokalisering av upplag utan fasta arbetsplatser.

Verksamheter behöver ha möjlighet att utvecklas över tid

Avstånden mellan verksamhet och planerat byggande måste, förutom att skydda omgivningen vid en eventuell olycka, vara sådant att verksamheten har möjlighet att utvecklas över tid i området med ökad produktion eller ändrad process med andra ämnen inblandade.

I första hand gäller det att lokaliseringen håller störande och störningskänsliga verksamheter åtskilda från varandra, så att tillräcklig risk- och störningsreducering uppnås. Ett tillräckligt skydds- och säkerhetsområde ska enligt lagstiftningen alltid eftersträvas mellan verksamheterna.

Om risknivån är hanterbar för dagens förhållanden kan en förändring av Sevesoverksamheten innebära att en mer osäker risknivå, eller i värsta fall en risknivå som inte är hanterbar, uppkommer i framtiden. Även konsekvenser av en olycka kan öka om verksamheten förändras, eller en förtätning innebär att fler människor kan skadas vid en olycka. Ni som planlägger måste därför ha en utveckling av Sevesoverksamheten eller bebyggelse i närheten av verksamheten i åtanke vid planering.

Att tänka på är att en Sevesoverksamhet kan bestå av flera anläggningar som lokaler, fabriker, cisterner och andra lagringsutrymmen där Sevesoklassade farliga ämnen tillverkas eller lagras. Det innebär att det kan behövas olika avstånd runt verksamheten beroende på var den anläggning som innebär risk för olycka är placerad.

Transporter omfattas inte i sig av lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, Sevesolagen, men tillhörande infrastruktur är också av betydelse av omgivning och skyddsvärda intressen.

Sevesoverksamhet och att planera för bebyggelse i närheten

I samband med översiktsplanering behöver kommunen göra en avvägning om vilken typ av bebyggelse som de kan planera in i närheten av en Sevesoverksamhet. Exempelvis kan bebyggelse kategoriseras efter hur lämplig den är att placera i närheten av en Sevesoverksamhet.

Att marken ska vara lämplig för ändamålet kan du läsa mer om i kapitlet Ta fram åtgärder.

Exempel på tillämpning av avstånd kopplad till Sevesoverksamhet

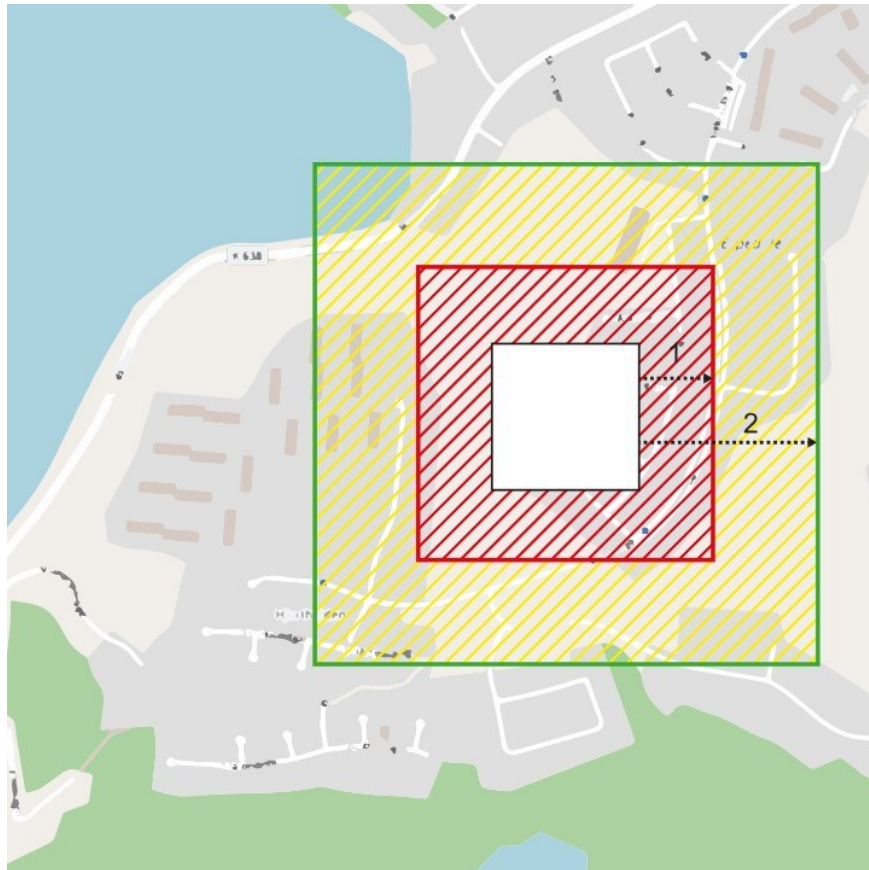
Här finns tre exempel på tillämpning av avstånd kopplade till Sevesoverksamhet. Exempelen är hämtade ur Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps, MSB:s, vägledning Samhällsplanering och riskhantering i anslutning till storskalig kemikaliehantering. I den vägledningen finns exempel på tillämpning av så kallade riskhanteringsavstånd.

Figur 13: Illustration över avstånd och tänkt användning för brandfarliga gaser, brandfarliga vätskor och oxiderande ämnen. Den gröna linjen bygger på överslagsberäknad konsekvens för skada på människor och utanför denna gräns kan etablering av annan verksamhet normalt vara möjlig. En planeringssituation inom den gula zonen innebär att det krävs vidare analyser för att avgöra möjligheten för fortsatt planering. Den röda zonen är normalt olämplig att använda för markanvändning som innebär stadigvarande vistelse i området. (Illustrationen är hämtad ur MSB:s vägledning Samhällsplanering och riskhantering i anslutning till storskalig kemikaliehantering, sidan 56). Illustration. Boverket/Altefur Development

Figur 14: Illustration som visar schabloniserade riskhanteringsavstånd som angetts som större än, vilket illustreras med en snedstreckad röd zon från fastighetsgräns. Det gäller för explosiva varor, giftiga gaser, giftiga ämnen och frätande ämnen. I dessa fall bör risken för dödsfall och skada beaktas till angivet avstånd. För dessa planeringsfall är det särskilt relevant att ta fram ett verksamhetsanpassat avstånd. (Illustrationen är hämtad ur MSB:s vägledning Samhällsplanering och riskhantering i anslutning till storskalig kemikaliehantering, sidan 58). Illustration. Boverket/Altefur Development

Figur 15: Exempel på avstånd markerat i översiktsplanen runt en Sevesoverksamhet. Avståndet 1 visar ett visst avstånd från fastighetsgräns (svart linje) för Sevesoverksamheten där det inte är lämpligt att etablera någon annan verksamhet eller bebyggelse där människor vistas under längre tid. Avståndet 2 visar exempel på hur ett schabloniserat riskhanteringsavstånd kan användas. Inom den gula zonen ska riskerna särskilt beaktas vid beslut om ny markanvändning, observera att bilden inte är skalenlig. (Illustrationen är hämtad ur MSB:s vägledning Samhällsplanering och riskhantering i anslutning till storskalig kemikaliehantering, sidan 57). Illustration. Boverket/Altefur Development

MSB har mer information om avstånd i vägledningen om samhällsplanering och riskhantering i anslutning till storskalig kemikaliehantering. I vägledningen finns även exempel på schabloniserade avstånd, som riskhanteringsavstånd.

[Samhällsplanering och riskhantering i anslutning till storskalig kemikaliehantering \(PDF, vägledning på MSB:s webbplats\) \(PDF, 7.72 MB\)](#)

Lämpligt med stöd för detaljplan för Sevesoverksamhet i översiktsplan

Vid detaljplanläggning för ändrad markanvändning i nära anslutning till Sevesoverksamhet är det lämpligt att detta har stöd i översiktsplanen.

Det är viktigt att ni som planlägger gör egna bedömningar av avstånd utifrån tillgängligt underlag. Exempelvis behöver ni bedöma behovet av att

ta hänsyn till avståndet från fastighetsgränsen där stora mängder kemikalier hanteras.

Kring befintliga riskfyllda verksamheter kan avståndet bygga på faktiska bedömningar av risker som verksamheten har tagit fram. I dessa fall finns förmodligen riskanalyser genomförda och de schabloniserade avstånden behöver inte användas.

Riskhantering i detaljpanelläggning kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 1.

Planbestämmelser för Sevesoverksamhet

Det är angeläget att Sevesoverksamhet, redan från lokaliseringsprövningen och oavsett planbeteckning, är tydligt identifierad som sådan i detaljplan med tillhörande planbestämmelser och i planbeskrivning för att tillgodose såväl Sevesodirektivet som Sevesolagen i planläggningen.

Sevesoverksamheter lokaliseras främst som industri med planbeteckningen J, och med särskild avgränsning av ändamålet genom indexering. Sevesohantering kan också aktualiseras även för andra planändamål med annan planbeteckning, som exempelvis simhall eller lager som kan innebära att kemikalier hanteras i sådan mängd att de faller under Sevesodirektivet.

Industrier kan dessutom vara av vitt skilda slag från enstaka verkstäder eller småskaliga hantverksbyar till stålverk och processindustri. Alla kan var för sig framställa varierande krav på tekniska skyddsåtgärder och relevanta skyddsavstånd. Dessa planbestämmelser utgör då en del av detaljplanens bindande krav.

Skyddsavstånd kan du läsa mer om i avsnittet Använd planbestämmelser för åtgärder för att hantera risk.

Skyddsåtgärder kan endera bestå av planbestämmelser som utgör ett skydd mot olyckor inom planområdet, det vill säga konsekvenser för både olyckor inom planområdet och gentemot omgivningen (4 kapitlet 12 § 1 PBL) eller skyddsåtgärder som motverkar störningar från omgivningen i förhållande till planområdet (4 kapitlet 12 § 2 PBL).

Plan- och bygglag (2010:900) 4 kap. 12 §

Boverkets föreskrifter (2020:5) om detaljplan reglerar vilka planbestämmelser som kommunen får använda, vad som ingår i varje planbestämmelse och oftast också hur de ska formuleras. Boverket anger i Boverkets allmänna råd (2020:6) om redovisning av reglering i detaljplan hur ni som planlägger kan redovisa detaljplanen för att tillgodose kraven på

tydlighet i BPL och Boverkets föreskrifter. Av Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2020:8) om planbeskrivning framgår att informationen i planbeskrivningar ska vara enhetlig och ha en digital funktionalitet som gör att informationen kan tillgängliggöras och behandlas digitalt på en nationell nivå.

[Boverkets föreskrifter \(2020:5\) om detaljplan \(i Boverkets författningssamling\)](#)

[Boverkets allmänna råd \(2020:6\) om redovisning av reglering i detaljplan \(i Boverkets författningssamling\)](#)

[Boverkets föreskrifter och allmänna råd \(2020:8\) om planbeskrivning \(i Boverkets författningssamling\)](#)

Ta fram åtgärder – fokus farligt gods

När avstånd inte räcker till

Avstånd är oftast den bästa åtgärden när det gäller att reducera risker men i en sammanvägd bedömning av risker och den planerade markanvändningen är det inte säkert att det är den mest lämpade åtgärden. Stora avstånd mellan transportled och bebyggelse för att hantera risker kopplade till transporter av farligt gods är inte alltid möjliga att åstadkomma. Regionen respektive kommunen behöver därför även diskutera och utreda andra åtgärder som hastighetsbegränsningar och vägstandarder.

Genom andra åtgärder kan regionen respektive kommunen kanske minska avståndet mellan riskkälla och annan mark- eller vattenanvändning jämfört med om det enbart är avståndet som ska bidra till att sänka risknivån. Åtgärderna kan vara fysiska skyddsanordningar mellan transportleden och den planerade mark- eller vattenanvändningen eller reglering av byggnaders användning, placering, utformning och utförande eller åtgärder som hastighetsbegränsningar och vägstandarder.

Transporter kan också göras säkrare för att undvika alltför stora avstånd. Genom att öka transportsäkerheten kan regionen respektive kommunen även minska riskerna för befintlig bebyggelse nära transportleder för farligt gods. Det finns sällan rådighet över sådana åtgärder inom ramen för detaljplanen och det krävs samverkan med väghållaren om denna inte är kommunen och att åtgärder då kan föranleda att väg- eller järnvägsplaneringsprocess behöver dras i gång, vilket ofta medför att sådana åtgärder inte är genomförbara.

Beräkningsgrunder för avstånd kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 4 – Riskhantering i planprocessen i kapitlet Ta fram åtgärder.

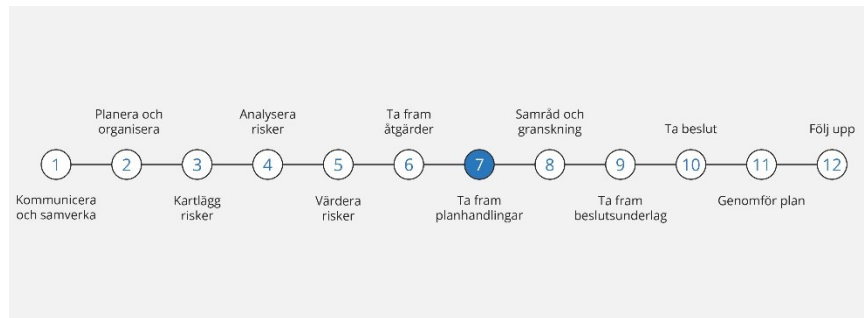
Åtgärder i detaljplaneläggning

Grundprincipen är att kommunen ska kunna säkerställa de åtgärder som riskbedömningen i detaljplaneläggning mynnar ut i. Det är dock inte möjligt att reglera alla typer av åtgärder i en detaljplan.

Exempel på sådant som kommunen kan säkerställa genom detaljplanen kan vara:

- En lämplig användning av marken. Det kan handla om typ av markanvändning, placering och utformning av byggnader. Undersöka om det finns behov av avskärmande eller skyddande åtgärder.
- Att undersöka om kommunen kan ställa krav på utförande av byggnader för att förhindra skada. Exempel kan vara att entréer eller luftintag är riktade från den utpekade vägen eller järnvägen som skapar riskbilden.
- Att ta ställning till om kommunen ska införa planbestämmelser om utformning av allmän plats kopplat till markbeläggning. Vid olyckshändelser kan det vara viktigt att vissa vätskor inte infiltrerar marken.
- Att ta ställning till om kommunen ska införa planbestämmelser som krav på dike, vall, mur eller avåkningsskydd som kan minimera risker. Sådana skyddsåtgärder ska i första hand regleras på allmän plats med kommunalt huvudmannaskap.
- Att undersöka hur kommunen kan utforma allmänna platser för att minska persontätheten på platsen. Exempel på detta är markbearbetning och nivåskillnader, vegetation och planteringar, samt markbeläggning och viss gestaltning eller konstruktion av barriärer som försvårar möjligheten att passera ett visst område.

7 Ta fram planhandlingar

Figur 16: Sjunde processteget för riskhantering vid planläggning är ta fram planhandlingar. Illustration: Boverket

Steget Ta fram planhandlingar innebär att arbeta in resultatet i planhandlingarna. Målet med processteget är att regionen eller kommunen gör allt relevant underlag från kartläggning, analysering och värdering av risker tillgängligt för de som är berörda av planförslaget. Efter processteget Ta fram planhandlingar kommer steget Samråd och granskning.

Resultaten från riskkartläggning, riskanalys och riskvärdering bör ingå i planbeskrivningen

Resultatet av riskhanteringen viktas och sammanvägs mot andra allmänna och enskilda intressen och arbetas in i planförslaget. I planhandlingarna anger regionen eller kommunen hur de avser att hantera de risker som behöver beaktas för att planen ska vara lämplig.

Resultaten från riskkartläggning, riskanalys och riskvärdering bör alla ingå i planbeskrivningen inför samråd, granskning och antagande. Ni som planlägger behöver tydligt beskriva hur regionen eller kommunen har beaktat riskerna i planen. Ni bör sammanfatta resultaten från riskhanteringen i planbeskrivningen för att redovisa de överväganden som har legat till grund för planens utformning och hänsyn till riskerna. Det är lämpligt att tydliggöra sannolikheten för, och konsekvenserna av, olika risker kopplade till de olika planförslagen och de överväganden som ligger till grund för att hantera eventuella risker. Om planen kan antas medföra betydande miljöpåverkan ska även miljökonsekvensbeskrivningen enligt 6 kapitlet miljöbalken ingå i beslutsunderlaget.

Plan- och bygglag (2010:900) 3 kap. 6 b §

Plan- och bygglag (2010:900) 4 kap. 34 §

[Miljöbalk \(1998:808\) \(på Sveriges riksdags webbplats\)](#)

Resultatet av riskhantering kan bestå av flera plankartor, andra kartor och annat underlag, som riskkartläggning, riskanalys, riskvärdering och åtgärdsförslag. För att öka förståelsen av riskbilden och om, och i så fall hur, risker påverkar varandra kan det vara bra att visa och beskriva den samlade riskbilden och de avvägningar som gjorts. Här kan kartor vara ett bra verktyg. Uppgifter och underlag behöver anpassas till varandra och arbetas in i planen för att få en så stor enhetlighet som möjligt och även motverka motsättningar eller oklarheter.

Den som är intresserad ska tydligt kunna utläsa en plans innebörd och miljökonsekvenser i planhandlingarna. Detta förstärker planens funktion som beslutsunderlag och underlättar förståelse och diskussion kring olika förslag i planprocessen.

Grundförutsättningar för att riskfrågor har tagits om hand i planförslaget

Här listas några grundförutsättningar för att riskfrågorna är omhändertagna

- att kartläggning skett av möjliga riskområden och riskobjekt, samt av skyddsvärda intressen
- att markering gjorts på plankartan för dessa områden och objekt
- att avstånd finns utritade kring områden som kan ge upphov till risk, exempelvis Sevesoverksamheter
- att hänsyn till behov av avstånd tas i den fortsatta planeringen
- att befintliga konfliktområden beaktats, och, om möjligt, förslag på åtgärder identifierats
- att kartläggning har gjorts ifall det finns verksamheter från vilka en viss risk kan påverkas av annan verksamhet så att risken ökar i omgivningen
- att dem som är berörda har fått möjlighet att medverka och lämna synpunkter på riskhanteringen.

Regionen ska redovisa hur de har tagit hänsyn till de allmänna intressena

Av regionplanen ska det bland annat framgå hur regionen har tagit hänsyn till allmänna intressen enligt 2 kapitlet plan- och bygglagen (2010:900), PBL.

Plan- och bygglag (2010:900) 7 kap. 3 §

Till denna redovisning är resultatet av riskhanteringen en värdefull del.

Kommunen ska redovisa hur de ser på vissa risker

Av översiktsplanen ska det bland annat framgå hur kommunen ser på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade, samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra. Kommunen ska också redovisa de förhållanden som, med hänsyn till de allmänna intressena i 2 kapitlet, kan ha en väsentlig betydelse för beslut om hur mark- och vattenområden ska användas och hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras.

Plan- och bygglag (2010:900) 3 kap. 4–5 §§

Resultatet av riskhanteringen ger värdefull information till redovisningen. Resultatet av riskhanteringen kan bestå av flera plankartor, andra kartor och annat underlag, som riskkartläggning, riskanalys, riskvärdering och åtgärdsförslag. För att öka förståelsen för riskbilden och om, och i så fall hur, risker påverkar varandra kan det vara bra att försöka visa och beskriva den samlade riskbilden och de avvägningar som gjorts. Här är kartor ett bra verktyg. Uppgifter och underlag behöver anpassas till varandra och arbetas in i översiktsplanen för att få en så stor enhetlighet som möjligt och för att motverka motsättningar eller oklarheter.

Allmänna intressen ska redovisas

I översiktsplanen ska kommunen redovisa de förhållanden som, med hänsyn till de allmänna intressena, kan ha en väsentlig betydelse för hur mark- och vattenområden ska användas och för hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras.

Plan- och bygglag (2010:900) 3 kap. 4 §

PBL ställer också krav på att kommunens översiktsplaner ska redovisa risk för skador på den byggda miljön genom översvämning, ras, skred och erosion som är en följd av klimatförändringar, samt hur sådana risker kan upphöra eller sannolikheten för dem minskas.

Plan- och bygglag (2010:900) 3 kap. 5 §

De allmänna intressena hälsa, säkerhet, och risken för olyckor kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 1, i kapitlet Hälsa, säkerhet och risk för olyckor i lagstiftningen.

Det ska också av översiktsplanen framgå hur kommunen avser att följa gällande miljökvalitetsnormer.

Plan- och bygglag (2010:900) 3 kap. 4 §

Det finns inga formella krav på innehåll i planbeskrivning kopplad till områdesbestämmelser

För områdesbestämmelser saknas ett obligatoriskt minsta innehåll. Däremot reglerar PBL att områdesbestämmelserna och skälen för dem ska redovisas i en särskild handling. Grundläggande krav är att handlingen ska utformas så att det tydligt framgår hur bestämmelserna reglerar bebyggelse, byggnadsverk och miljön i övrigt.

Plan- och bygglag (2010:900) 4 kap. 43 §

[Områdesbestämmelser - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

Det ska finnas en planbeskrivning till detaljplanen

Enligt PBL ska det tillsammans med detaljplanen finnas en planbeskrivning, som beskriver hur detaljplanen ska förstås och genomföras.

Plan- och bygglag (2010:900) 4 kap. 31 §

Av Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2020:8) om planbeskrivning framgår att informationen i planbeskrivningar ska vara enhetlig och ha en digital funktionalitet som gör att informationen kan tillgängliggöras och behandlas digitalt på en nationell nivå.

I planbeskrivningen ska kommunen bland annat redovisa

- detaljplanens syfte
- om detaljplanen avviker från översiktsplanen, på vilket sätt den i så fall gör det och skälen för detta
- hur hänsyn har tagits till de allmänna intressena
- planeringsförutsättningar som legat till grund
- planeringsunderlag
- beräknade värden för omgivningsbuller
- skälen till att planen inte antas medföra betydande miljöpåverkan alternativt miljökonsekvensbeskrivning om planen antas medföra betydande miljöpåverkan

- motiv till detaljplanens regleringar
- hur detaljplanen är avsedd att genomföras
- konsekvenser för fastighetsägare och andra berörda
- vilka kostnader som detaljplanen kan innebära.

Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2020:8) om planbeskrivning - 2 kap. 1–5, 8–10, 13 §§

Plan- och bygglag (2010:900) 4 kap. 33 §

Planbeskrivningen är ett viktigt kompletterande dokument till plankartan med planbestämmelser där ni som planlägger redovisa de överväganden som har legat till grund för planens utformning. Detta kan ni till exempel göra med en illustration om hur åtgärderna är tänkta att utformas och fungera.

Underlagen från riskkartläggning, riskanalys och riskvärdering ska alla ingå i planbeskrivningen inför samråd, granskning och antagande.

I planbeskrivningen sammanfattar ni underlagen från riskhanteringen för att redovisa de överväganden som har legat till grund för planens utformning och hänsyn till riskerna. Det är lämpligt att i planbeskrivningen tydliggöra sannolikheten för och konsekvenserna av olika risker kopplade till de olika planförslagen och de överväganden som ligger till grund för att hantera eventuella risker. Bland annat behöver ni göra en beskrivning över hur riskerna har beaktats i planen. Om planen kan antas medföra betydande miljöpåverkan ska även miljökonsekvensbeskrivningen enligt 6 kapitlet miljöbalken ingå i beslutsunderlaget.

Planbeskrivning kan du läsa mer om på sidan Planbeskrivning.

[Planbeskrivning och andra planhandlingar - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

Detaljplanens syfte är väsentligt för tolkning av planen

I planbeskrivningen ska ni redovisa detaljplanens syfte och kortfattat uttrycka vad detaljplanen ska möjliggöra samt vilka värden på platsen eller i omgivningen som detaljplanen ska förhålla sig till.

Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2020:8) om planbeskrivning - 2 kap. 1 §

Detaljplanens syfte är väsentligt när detaljplanen tolkas, exempelvis vid bedömning av ansökningar om lov, framför allt när det gäller att bedöma mindre avvikelse. Genom att ta upp åtgärder som behövs för att hantera

risker i planens syften kan ni synliggöra detaljplanens möjliga konsekvenser för hälsa, säkerhet och risk för olyckor. Finns det tydliga behov för att höja säkerheten och eller minska sannolikheten för olika risker inom, och utom, planområdet kan detta behöva tas upp som ett av planens syften. I vissa fall kan ni behöva anpassa planavgränsningen för att kunna tillgodose behoven och målsättningarna att uppnå detaljplanens syften att möjliggöra åtgärder i detaljplanen. Detta kan till exempel omfatta möjligheter för lokalt omhändertagande av dagvatten, skydd mot buller och översvämning.

Plan- och bygglag (2010:900) 4 kap. 32 §

Redovisa en sammanställning av planeringsunderlag i planbeskrivningen

Av Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2020:8) om planbeskrivning framgår att informationen i planbeskrivningar ska vara enhetlig och ha en digital funktionalitet som gör att informationen kan tillgängliggöras och behandlas digitalt på en nationell nivå. I planbeskrivningen ska ni redovisa en sammanställning av de planeringsunderlag och utredningar som legat till grund för detaljplanens omfattning och utformning. Ni ska även redovisa en sammanfattning av innehållet i dessa och vilka överväganden och slutsatser som varit relevanta för detaljplanens utformning och omfattning. Syftet är att det på ett samlat sätt ska redovisas vilka underlag och utredningar som beslutet om detaljplanen grundar sig på.

Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2020:8) om planbeskrivning - 2 kap. 13 §

Plan- och bygglag (2010:900) 4 kap. 33 §

Det planeringsunderlag som kommunen anser har betydelse för bedömningen av planförslaget, ska finnas tillgängligt för alla som vill ta del av det under samråds- och granskningstiden. Det kan exempelvis vara bullerutredningar, riskanalyser, dagvattenutredningar eller geotekniska undersökningar.

Plan- och bygglag (2010:900) 5 kap. 11, 13, 21 §§

Redovisa hur planen ska genomföras

I planbeskrivningen redovisar kommunen hur planen är avsedd att genomföras och vilka konsekvenser det medför för fastighetsägare och andra berörda samt tydliggöra vilka kostnader som genomförandet av detaljplanen kan innebära. Avsikten är att alla som berörs av detaljplanen ska förstå vilka konsekvenserna blir då planen genomförs. Det är viktigt

att reda ut det praktiska ansvaret för planering, anläggande och eventuell skötsel av åtgärder för att hantera risker.

Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2020:8) om planbeskrivning - 2 kap. 5, 10 §§

Plan- och bygglag (2010:900) 4 kap. 33 §

Vissa åtgärder för att hantera risker kan kommunen behöva reglera i detaljplanen medan andra kanske kommunen behöver ha genomfört redan innan detaljplanen antas. Det är viktigt att redovisa detta i planbeskrivningen tillsammans med hur den fortsatta riskhanteringen är tänkt att gå till, vilka aktörer som blir involverade och vilka eventuella säkerhetsåtgärder som behöver vidtas i ett senare skede

Prövning enligt annan lagstiftning ska också redovisas

De prövningar som genomförts under detaljplaneprocessen enligt annan lagstiftning ska ni också redovisa i planbeskrivningen. Exempel på sådan annan lagstiftning som kan ha bäring på olika riskfrågor är miljöbalken och lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, LSO.

Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2020:8) om planbeskrivning 2kap. 2 §

Innehåll i planhandlingar

Här är några punkter som kan vara bra att ha i åtanke när regionen eller kommunen ska ta fram planhandlingar och då arbetar in resultaten från arbetet med riskhantering i planhandlingarna:

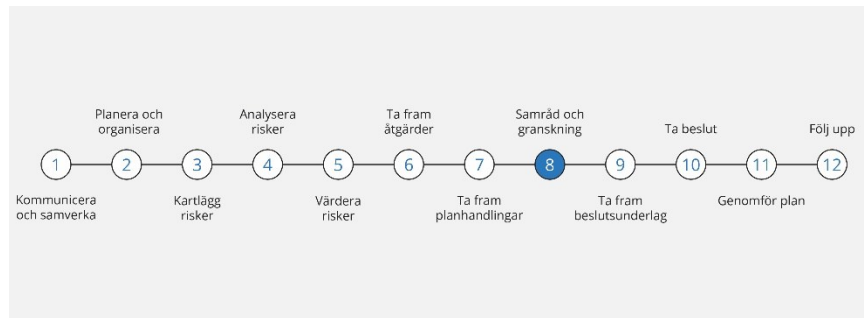
- Att vara transparenta och redogör för det som ligger till grund för bedömning och beslut.
- Att redogöra för de osäkerheter som finns och hur de påverkat värderingen av riskerna.
- Att inkludera kända framtida förändringar.
- Att identifiera vilka risker som ska säkerställas genom åtgärder som regleras i planen liksom vilken effekt regionen respektive kommunen väntar sig att åtgärderna ska ha.
- Att beskriva hur effekten av dessa åtgärder säkerställs över tid.
- Att beskriva hur eventuella åtgärder ska genomföras.

Enligt Boverkets föreskrifter om planbeskrivning ska alla planbestämmelser motiveras i planbeskrivningen. Där kan kommunen förklara varför

bestämmelsen finns i planen och vad den tillgodoser. Motivet kan också förklara samband mellan olika regleringar i planen och hur de tillsammans bidrar till att en risk hanteras.

[Motiv till planens reglering - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

8 Samråd och granskning

Figur 17: Åttonde processteget för riskhantering vid planläggning är samråd och granskning. Illustration: Boverket

Processteget Samråd och granskning handlar om att hålla samråd och genomföra granskning.

Målet med processteget Samråd och granskning är att resultaten från arbetet med riskhantering lyfts i de samråd- och granskningsprocesser som finns i planläggning. Det handlar också om och att vid behov informera berörda om riskerna, deras sannolikhet och konsekvenser vid handläggning av beslut om lov, startbesked och slutbesked samt tillsyn enligt PBL. Efter processteget Samråd och granskning kommer steget Ta fram beslutsunderlag.

Kommunikation och samverkan kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning. Del 3 Strategi för riskhantering.

Håll samråd och genomför granskning i planläggning

Under samråd och granskning är det lämpligt att regionen eller kommunen redovisar riskfrågor i själva planen och att de förmedlas till alla som är berörda. Det gäller underlag som riskkartläggningar, riskanalyser, värdering av kartlagda risker. Även regionens eller kommunens strategi för riskhantering inför planläggning är en del av underlaget vid samråd och granskning.

PBL ställer omfattande krav på samråd i planläggning

PBL ställer omfattande krav på samråd och granskning i planläggning. Dessa är därför utmärkta tillfällen att även kommunicera om arbetet med riskhantering och inhämta kunskap och synpunkter. I både samråd och granskning kan det exempelvis komma fram information om risker som inte kartlagts tidigare eller information som gör att riskanalys eller riskvärdering behöver göras om eller kompletteras.

Kommunikation och samverkan kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning. Del 3 Strategi för riskhantering.

Regionplanering och samråd och granskning

Enligt 7 kapitlet PBL ska översiktsplanläggningens förfaranderegler i huvudsak tillämpas vid upprättande av en regionplan. Det innebär bland annat att innan en regionplan antas ska ett förslag upprättas och det ska vara föremål för samråd och granskning.

Regionen ska ge kommunerna i regionen, dess medlemmar, andra myndigheter, sammanslutningar och enskilda i övrigt som har ett väsentligt intresse av förslaget tillfälle att delta i samrådet.

Plan- och bygglag (2010:900) 7 kap. 5 §

Vid samråd och granskning redovisas beslutsunderlag och tolkning av dessa och här är resultaten från arbetet med riskhantering en del.

Länsstyrelsens roll under samråd och granskning

Bestämmelserna i 3 kapitlet 7 § 2 och 3 och 8–18 a §§ om samråd och granskning för översiktsplan gäller i tillämpliga delar också i fråga om förslag till regionplan eller förslag till ändring av regionplan.

Det innebär att länsstyrelsen ska verka för att bebyggelse och byggnadsverk inte blir olämpliga med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion under samrådet och i granskningsyttrandet vid granskningen av regionplanen.

Plan- och bygglag (2010:900) 3 kap. 10 §

Länsstyrelsens granskningsyttrande har sedan betydelse för att påvisa om regionen och länsstyrelsen har olika uppfattningar i de frågor som senare kan omfattas av länsstyrelsens tillsyn. Därför ska regionen alltid redovisa granskningsyttrandet tillsammans med regionplanen.

Länsstyrelsens roll kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 1 i kapitlet Roller och ansvar.

Översiktsplanering och samråd och granskning

Innan en översiktsplan antas ska kommunen upprätta ett förslag och det ska vara föremål för samråd och granskning.

Plan- och bygglag (2010:900) 3 kap. 7 §

Kommunen ska samråda med länsstyrelsen, regionen och de kommuner som berörs. Kommunen ska också ge kommunens medlemmar, de andra myndigheter, sammanslutningar och enskilda i övrigt som har ett väsentligt intresse av förslaget tillfälle att delta i samrådet.

Plan- och bygglag (2010:900) 3 kap. 8 §

Vid samråd och granskning redovisar kommunen beslutsunderlag och tolkning av dessa. Här är resultaten från arbetet med riskhantering en del. Det är centralt att riskfrågor förmedlas till alla som är, eller kan vara, intresserade. Även kommunens strategi för riskhantering inför planläggning är en del av underlaget vid samråd.

Organisationer som ingår i samrådskrets kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 1 i kapitlet Roller och ansvar.

Länsstyrelsens roll under samråd och granskning

Under samrådet och i granskningsyttrandet vid granskningen av planen ska länsstyrelsen verka för att bebyggelse och byggnadsverk inte blir olämpliga med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet, eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Plan- och bygglag (2010:900) 3 kap. 10 §

Länsstyrelsens granskningsyttrande har sedan betydelse för att visa om kommunen och länsstyrelsen har olika uppfattningar i de frågor som senare och i bindande detaljplaner kan omfattas av länsstyrelsens tillsyn. Därför ska kommunen alltid redovisa granskningsyttrandet tillsammans med översiktsplanen.

Plan- och bygglag (2010:900) 3 kap. 10, 16, 20 §§

Länsstyrelsens granskningsyttrande har också betydelse för kommunen när de ska ta fram områdesbestämmelser eller detaljplaner.

Länsstyrelsens roll kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 1 i kapitlet Roller och ansvar.

Länsstyrelsens roll i samråd för förslag till översiktsplan kan du läsa mer om på sidan Länsstyrelsernas roll i samrådsskedet.

[Länsstyrelsernas roll - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

Länsstyrelsens roll i granskning av förslag till översiktsplan kan du läsa om på sidan Granska översiktsplanen.

[Granska - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

Att ta fram områdesbestämmelser och samråd och granskning

PBL ställer omfattande krav på samråd, till exempel vad gäller vem kommunen ska samråda med, beslutsunderlag och tolkning av dessa.

Under samrådet ska kommunen redovisa förslaget, skälen för förslaget, det planeringsunderlag som har betydelse och hur kommunen avser att handlägga förslaget. Kommunen får låta bli att redovisa skälen för förslaget och planeringsunderlaget om det är uppenbart obehövligt.

Plan- och bygglag (2010:900) 5 kap. 11–13 §§

Organisationer som ingår i samrådskrets kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 1 i kapitlet Roller och ansvar.

Länsstyrelsens roll under samråd och granskning

Under samrådet och i granskningsyttrandet vid granskningen av planen ska länsstyrelsen bland annat verka för att bebyggelse och byggnadsverk inte blir olämpliga med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Plan- och bygglag (2010:900) 5 kap. 14 §

Plan- och bygglag (2010:900) 5 kap. 22 §

Länsstyrelsens roll kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 1 i kapitlet Roller och ansvar.

Detaljplanering och samråd och granskning

PBL ställer omfattande krav på samråd, till exempel vad gäller vem kommunen ska samråda med, beslutsunderlag och tolkning av dessa.

Under samrådet ska kommunen redovisa förslaget, skälen för förslaget, det planeringsunderlag som har betydelse och hur kommunen avser att handlägga förslaget. Kommunen får låta bli att redovisa skälen för förslaget och planeringsunderlaget om det är uppenbart onödigt.

Plan- och bygglag (2010:900) 5 kap. 11–13 §§

Samråd vid ett standardförfarande och utökat förfarande kan du läsa mer om på sidan Samråd vid standard och utökat förfarande.

[Samråd - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

Organisationer som ingår i samrådskrets kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 1 i kapitlet Roller och ansvar.

Länsstyrelsens roll under samråd och granskning

Under samrådet och i granskningsyttrandet vid granskningen av detaljplanen ska länsstyrelsen bland annat verka för att bebyggelse och byggnadsverk inte blir olämpliga med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Plan- och bygglag (2010:900) 5 kap. 14 §

Plan- och bygglag (2010:900) 5 kap. 22 §

Länsstyrelsens roll kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 1 i kapitlet Roller och ansvar.

Länsstyrelsens roll i samråd som rör detaljplaner för etablering av eller ändrad markanvändning i närheten av Sevesoverksamheter kan du läsa mer om i avsnittet Samråd och granskning – fokus Sevesoverksamhet under Länsstyrelsens roll under samråd och granskning av planer som rör Sevesoverksamhet.

Samråd och granskning – fokus Sevesoverksamhet

Vid planläggning för eller vid ändrad markanvändning i närheten av Sevesoverksamhet har samråd och granskning en viktig funktion. Alla som är berörda måste bli införstådda med att det rör sig om just Sevesoverksamhet. Här är samråd och granskning viktiga verktyg för att informera grannkommuner, länsstyrelsen, organisationer, verksamheter och berörda enskilda.

Samråd enligt Sevesodirektivet

I Sevesodirektivets 15 artikel finns krav på offentligt samråd och deltagande i beslutsfattande. Det vill säga att allmänhetens och berörda organisationers deltagande och tillgång till information vid beslut som rör markanvändning i närheten av Sevesoverksamheter. Enligt direktivet ska medlemsstaterna se till att alla behöriga myndigheter, däribland planmyndigheter med beslutsansvar inom detta område, inrättar lämpliga

samrådsförfaranden i samband med planering av markanvändning för, eller in närheten av, Sevesoverksamheter. Se Sevesodirektivet artikel 15.

[EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV 2012/18/EU av den 4 juli 2012 om åtgärder för att förebygga och begränsa faran för allvarliga olyckshändelser där farliga ämnen ingår och om ändring och senare upphävande av rådets direktiv 96/82/EG \(Sevesodirektivet på EUR Lex webbplats\)](#)

Sverige har huvudsakligen genomfört direktivet i svensk rätt genom lagen (1999:381) och förordningen (2015:236) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, det vi kallar Sevesolagen respektive Sevesoförordningen.

Krav på samråd i samband kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 2 – Sevesoverksamhet i planläggning i kapitlet Sevesodirektivet och Sevesoverksamhet i svensk lag.

Verksamhetsutövaren ska samråda om beredskap och omgivningsfaktorer

Enligt Sevesolagen ska verksamhetsutövare vars Sevesoverksamhet tillhör den högre kravnivån upprätta en intern plan för räddningsinsatser i samråd med kommunen och de anställda samt annan personal som kan påverka säkerheten.

Lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor 12 §

Verksamhetsutövaren ska också samråda med statliga och kommunala myndigheter, organisationer och enskilda som kan ha intresse i saken i arbetet med att utreda om det finns faktorer i omgivningen som kan påverka säkerheten.

Lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor 13 §

Syftet med samrådet är att utreda vilka omgivningsfaktorer som kan påverka säkerheten vid verksamheten så att hänsyn kan tas till dessa i verksamhetens säkerhetsarbete, eller alternativt om samrådet kan aktualisera förslag om, eller initiativ till, förändringar i givna förutsättningar för att höja säkerheten. Kommunen kan här verka som katalysator till dialog.

Sevesosamrådets syfte är inte att informera eller ta in synpunkter från de som kan bli berörda av en allvarlig kemikalieolycka. Att samråda och informera om riskerna för påverkan från verksamheten på den berörda allmänheten sker vid samråd och tillståndsprövning enligt miljöbalken vid

planarbete enligt plan- och bygglagen (2010:900), PBL, samt genom information till allmänheten enligt 14 § Sevesolagen.

Lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor 14 §

Sevesodirektivet och Sevesolagstiftningen kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 2 – Sevesoverksamhet i planläggning.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, har tagit fram information om samråd enligt Sevesolagen.

[Verksamhetsutövarens skyldigheter \(på MSB:s webbplats\)](#)

Länsstyrelsens roll under samråd och granskning av planer som rör Sevesoverksamhet

Ju tidigare länsstyrelsen kommer in i planarbetet desto bättre är det. Länsstyrelsen är operativ tillsynsmyndighet enligt Sevesolagen. Varje länsstyrelse har därför tillgång till handläggare med ansvar för Sevesoverksamhet. För att få del av deras sakkunskap är det viktigt att de engageras och är delaktiga under samråd och granskning av detaljplanen.

Lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor 15 §

Länsstyrelsens roll kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 1 i kapitlet Roller och ansvar.

Länsstyrelsens tillsynsansvar för Sevesoverksamhet kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 2 – Sevesoverksamhet i planläggning

Tillsyn enligt Sevesolagen kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 2 – Sevesoverksamhet i planläggning i kapitlet Sevesodirektivet och Sevesoverksamhet i svensk lag.

Information om olyckshändelse

Om det skulle inträffa en olycka som kan förorsaka allvarliga skador på människor eller i miljön ska anläggningens ägare eller verksamhetsutövaren på anläggningen, omgående informera den kommun där anläggningen är belägen och MSB. Redovisningen ska omfatta:

- Omständigheterna kring olyckan eller den befarade olyckan.
- Vilka farliga ämnen som finns i anläggningen och som kan orsaka allvarliga skador på människor eller i miljön och om några av dessa ämnen läckt ut.
- De uppgifter som finns tillgängliga för att möjliggöra en bedömning av följderna för människor och miljö.
- Vilka räddningsåtgärder som har vidtagits.

Så snart det kan ske ska information också lämnas om:

- Vilka sanerings- och restaureringsåtgärder som påbörjats och pågår eller planeras för att begränsa följderna
- Vilka åtgärder som planeras för att förhindra att en olycka inträffar igen.

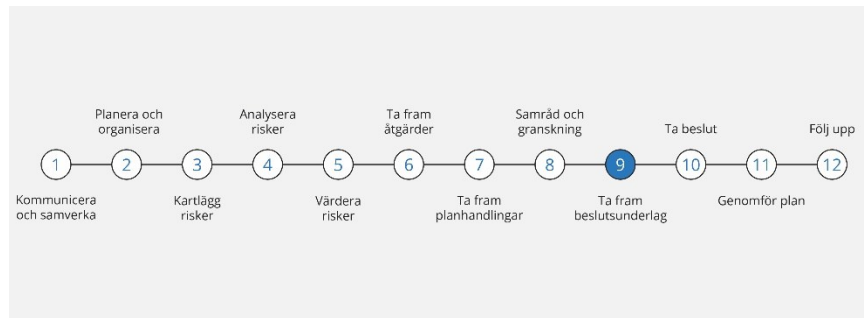
Förordning (2003:789) om skydd mot olyckor 2 kap. 4 §

Samråd och granskning – fokus farligt gods

Involvera de som transporterar farligt gods

Transportörer och verksamhetsutövare som kan vara avsändare eller mottagare av farligt gods har kunskapen om vad som transporteras, vilken väg godset transporteras och vilka eventuella brister som finns på vägarna. Dessa har därför mycket att bidra med i samråd och granskning av planförslag.

9 Ta fram beslutsunderlag

Figur 18: Nionde processteget för riskhantering vid planläggning är ta fram beslutsunderlag. Illustration: Boverket

Målet med processteget Ta fram beslutsunderlag är att regionen eller kommunen arbetar in resultatet från arbetet med riskhantering i underlag till beslut. Efter processteget Ta fram beslutsunderlag kommer steget Ta beslut.

Arbeta in resultat i underlag till beslut i planläggning

Under samrådet kan det ha kommit fram information som är av betydelse för arbetet med riskhantering och som medför att planhandlingarna behöver uppdateras. Resultaten från riskkartläggning, riskanalys och riskvärdering bör ingå i underlaget till beslut om att anta plan.

Granskning kan innebära omtag

Efter granskning får inte regionen eller kommunen göra några väsentliga ändringar. Om det under granskningen kommer in synpunkter som kräver en väsentlig ändring av planförslaget, ska regionen eller kommunen genomföra en ny granskning.

Plan- och bygglag (2010:900) 7 kap. 5 §

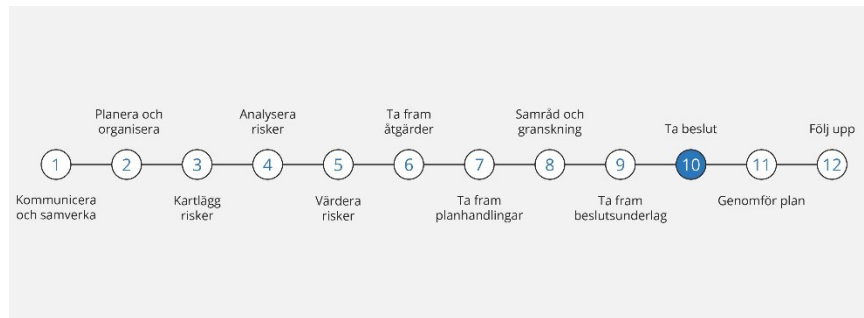
Plan- och bygglag (2010:900) 5 kap. 39 §

Plan- och bygglag (2010:900) 5 kap. 25 §

Det kan också innebära att regionen eller kommunen behöver göra om en del av arbetet med riskhantering, som kartlägga, analysera och värdera risker.

Att arbeta in resultat i planhandlingar kan du läsa om i avsnittet Ta fram planhandlingar.

10 Ta beslut

Figur 19: Tionde processteget för riskhantering vid planläggning är ta beslut. Illustration: Boverket

Processteget Ta beslut handlar om att ta beslut om plan, lov, start- och slutbesked samt tillsynsningripande. Processteget är egentligen inte en del av processen för riskhantering vid planläggning. Det är med för att få en komplett beskrivning av processen att anta plan eller fatta beslut om lov, start- och slutbesked och tillsynsningripande eftersom själva beslutet men också möjligheten att överklaga och överpröva beslutet kan påverka arbetet med riskhantering. Efter processteget Ta beslut kommer steget Genomför plan eller beslut.

Om länsstyrelsen överprövar kan det bli omtag

Vissa beslut, som beslut om att anta områdesbestämmelser och detaljplan samt bygglov kan länsstyrelsen överpröva om dessa blir olämpliga med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller risken för olyckor, översvämning eller erosion. Det kan innebära att kommunen behöver gå tillbaka i processen för riskhantering och göra om eller komplettera vissa delar.

Ta beslut att anta plan

Beslut om att anta en berättar om vilka avvägningar som de som beslutar har gjort vad gäller risker men också om det ansvar som kan ställas på de som fattat beslutet och för detaljplan även vilket ansvar som kan ställas på olika parter. Länsstyrelsen kan överpröva beslut om att anta områdesbestämmelser eller detaljplan om dessa blir olämpliga med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Beslut om att anta en plan eller områdesbestämmelser är ett ställningstagande

Regionens beslut om att anta en regionplan respektive kommuns beslut att anta översiktsplan eller områdesbestämmelser skänker legitimitet åt dess innehåll, berättar om vilka avvägningar som de som beslutar har gjort vad gäller risker men också om det ansvar som kan ställas på de som fattat beslutet. Med antagandet av detaljplanen anger kommunen utöver det vilket ansvar som kan ställas på olika parter.

Att planen antas innebär inte bara att regionens eller kommunens högsta beslutande organ fattar beslut om hur de ser på riskerna utan även hur riskerna bäst ska hanteras och hur mark- och vattenområden på lämpligaste vis ska användas. Detta medför att regionen eller kommunen ger sin bild av den framtida markanvändningen.

Beslut om att anta områdesbestämmelser eller detaljplan kan överklagas

Ett beslut om att anta, ändra eller upphäva områdesbestämmelser eller detaljplan får överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom eller henne emot. Den som vill överklaga måste också ha lämnat synpunkter på områdesbestämmelserna senast under granskningstiden.

Ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan som avser ett sådant byggprojekt som omfattas av kraven i MKB-direktivet (miljökonsekvensbeskrivning), ett så kallat MKB-projekt, får dock överklagas även om inga synpunkter har lämnats tidigare.

Plan- och bygglag (2010:900) 13 kap. 11 §

Plan- och bygglag (2010:900) 13 kap. 8 §

Förvaltningslag (2017:900) 42 §

MKB-projekt kan du läsa mer om på sidan [Prövning av MKB-projekt](#).

[Prövning av MKB-projekt - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

Vem som får överklaga beslut om att anta områdesbestämmelser kan du läsa mer om på sidan [Vem som får överklaga](#).

[Vem som får överklaga - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

Länsstyrelsen kan överpröva beslut om att anta områdesbestämmelser eller detaljplan

När kommunen har antagit områdesbestämmelser eller detaljplan kontrollerar länsstyrelsen att dessa inte blir olämpliga med hänsyn till bland annat människors hälsa eller säkerhet eller risken för olyckor, översvämning

eller erosion. Länsstyrelsen ska fatta beslut om överprövning inom tre veckor från det att bestämmelserna eller planen beslutades.

Plan- och bygglag (2010:900) 11 kap. 10 §

Om det vid överprövningen visar sig att kommunens antagandebeslut inte kan godtas ska länsstyrelsen upphäva kommunens antagandebeslut. Det kan upphävas helt eller, om kommunen medger det, i en viss del.

Plan- och bygglag (2010:900) 11 kap. 11 §

Länsstyrelsen kan också överpröva beslut om att anta områdesbestämmelser eller detaljplan om regleringen av sådana frågor om användningen av mark- och vattenområden som angår flera kommuner inte samordnas på ett lämpligt sätt. Det kan handla om riskfrågor som behöver hanteras i ett större sammanhang.

Plan- och bygglag (2010:900) 11 kap. 10 §

Länsstyrelsens tillsyn av kommunernas detaljplaner vad gäller frågor som rör mellankommunal samordning kan du läsa mer om i Tillsynsvägledning mellankommunal samordning.

[Mellankommunal samordning - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

Länsstyrelsens roll och överprövningsmöjlighet kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 1 i kapitlet Roller och ansvar.

Länsstyrelsens tillsyn över detaljplaner kan du läsa mer om på sidan Länsstyrelsens tillsyn.

[Länsstyrelsens tillsyn - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

Processen för länsstyrelsens tillsyn över detaljplaner kan du läsa mer om på sidan Processen för länsstyrelsens tillsyn.

[Processen för länsstyrelsens tillsyn - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

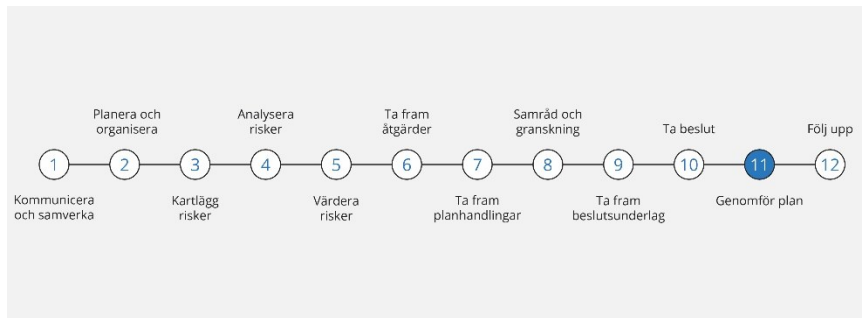
Få detaljplaner överprövas

Länsstyrelsen överprövar förhållandevis få detaljplaner inom ramen för statlig tillsyn enligt 11 kapitlet 10 § PBL. Den vanligaste orsaken till överprövning och upphävande av länsstyrelsen har de senaste åren varit att bebyggelsen anses bli olämplig med hänsyn till människors hälsa, säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Statistik kring länsstyrelsens tillsyn av detaljplaner kan du hitta på sidan
Uppföljning av plan- och bygglagens tillämpning.

[Uppföljning av tillämpningen av PBL - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

11 Genomför plan

Figur 20: Elfte processteget för riskhantering vid planläggning är genomför plan. Illustration: Boverket

Målet med processteget Genomför plan är att tydliggöra hur eventuella åtgärder för att hantera risker i planer ska genomföras. Efter processteget Genomför plan eller beslut kommer steget Följ upp.

Genomför plan

Planer genomförs inte i realiteten förrän i byggskedet men förutsättningarna för genomförandet läggs i de olika planinstrumenten: regionplan, översiktsplan, områdesbestämmelser och detaljplan.

Det ska framgå av regionplanen hur den ska genomföras

De hänsynstaganden och de eventuella åtgärder som finns med i regionplanen genomförs troligen inte förrän längre fram i planläggningsprocessen. Ett sätt att kontrollera genomförandet är att inventera kommunernas översiktsplaner för att se om det som finns med i regionplanen fått genomslag.

Av regionplanen ska det framgå hur den ska genomföras. Den ska dessutom utformas så att det tydligt går att utläsa dels vad regionplanen innebär, dels vilka konsekvenserna blir om planen genomförs. Detta för att planen ska få den vägledande funktion för det fortsatta planeringsarbetet för kommunerna och andra aktörer på regional och statlig nivå samt andra intressenter (jämför propositionen 2017/18:266 sidan 63).

[En ny regional planering. Prop. 2017/18:266 \(på Sveriges riksdags webbplats\)](#)

Plan- och bygglag (2010:900) 7 kap. 3 §

Plan- och bygglag (2010:900) 7 kap. 4 §

Det ska gå att utläsa vad översiktsplanen innebär

Översiktsplanen ska utformas så att det tydligt går att utläsa, dels vad planen innebär, dels vilka konsekvenserna blir om planen genomförs. Detta för att planen ska bli vägledande för detaljplaner och kommunens beslut enligt plan- och bygglagen (2010:900), PBL, men även för andra aktörer och intressenter.

Plan- och bygglag (2010:900) 3 kap. 6, 6 a §§

För områdesbestämmelser finns inte några regler om hur de ska genomföras

För områdesbestämmelser finns inte några regler om hur de ska genomföras. I områdesbestämmelser anges inte någon genomförandetid. Det saknas även regler om genomförandet och inlösen av mark för allmän plats samt byggrätter, vilket förenklar eventuella ändringar av områdesbestämmelser i jämförelse med detaljplaner. Om planläggningen behöver lösa genomförandefrågor är det sannolikt bättre att upprätta en detaljplan för området eller för en del av området.

Områdesbestämmelser kan du läsa mer om på sidan Områdesbestämmelser.

[Områdesbestämmelser - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

Efter att detaljplanen har fått laga kraft kan genomförandet påbörjas

Efter att detaljplanen har fått laga kraft kan genomförandet påbörjas. En väl genomtänkt planbeskrivning underlättar arbetet med genomförandet av detaljplanen.

Genomförandet av de eventuella skyddsåtgärder som finns i en detaljplan genomförs i praktiken inte förrän i byggskedet. Det är därför viktigt att sprida kunskap om olika risker och syftet med planbestämmelserna längs hela genomförandekedjan – från beslut om lov till byggherrar och entreprenörer och vidare till fastighetsägare och förvaltare. Detta för att skyddsåtgärderna ska bli beständiga över tid och för att det ska vara tydligt vad som ska göras, när det ska göras, hur det ska göras och vem som gör vad, både under byggprocessen och förvaltningen.

Beskrivningar, motiveringar och illustrationer i planbeskrivningen, hur plankartan och planbestämmelserna är avsedda att genomföras för att få de tänkta säkerhetshöjande effekterna, är ett sätt att få kunskaps- och informationsöverföring till genomförande- och förvaltningsskedena. Det är också viktigt att kommunicera värdet av skyddsåtgärder och samverka längs hela genomförande- och förvaltningsskedjan för att minska sannolikheten för olyckor.

Plan- och bygglag (2010:900) 6 kap. 2 §

Planbeskrivning kan du läsa mer om på sidan Planbeskrivning.

[Planbeskrivning och andra planhandlingar - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

Detaljplanens genomförande kan du läsa mer om på sidan Detaljplanens genomförande.

[Genomförande - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

Förutsättningar för plangenomförandet kan du läsa mer om på sidan Förutsättningar för genomförande.

[Förutsättningar för genomförande - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

Planbestämmelser garanterar inte genomförande

Det är viktigt att tänka på att bara för att åtgärder finns med i detaljplanen finns ingen garanti för att de faktiskt genomförs. Detaljplanen ger möjligheter, men inga skyldigheter för byggherren att genomföra planen. Det finns dock vissa möjligheter att villkora lov eller startbesked för att säkerställa att åtgärder genomförs enligt planens intentioner. Men om den åtgärd som kräver lov inte genomförs finns inte rekvisitet för villkoret kvar. Det går inte heller att reglera ansvarsfrågan med planbestämmelser.

Genomförandeavtal – ett sätt att säkerställa genomförandet

Eftersom planbeskrivningen inte har någon rättsverkan är det, i de fall det är angeläget att dessa åtgärder genomförs inom kvartersmark, lämpligt att det finns någon form av åtgärdsdokument, till exempel genomförandeavtal, där detta preciseras. För att säkerställa genomförandet av en detaljplan, kan kommunen i civilrättsliga avtal med fastighetsägare eller exploatör komma överens om vissa genomförandeåtgärder för att exempelvis behålla, utveckla eller skapa skyddsåtgärder. Det kan till exempel vara avtal om exploatering eller markanvisning. I detaljplanen får dock inte anläggandet av skyddsåtgärder på kvartersmark villkoras med krav på civilrättsliga avtal.

Om kommunen avser att ingå exploateringsavtal eller genomföra markanvisningar, ska dessa avtals huvudsakliga innehåll och konsekvenserna av att planen helt eller delvis genomförs med stöd av ett eller flera sådana avtal, redovisas i planbeskrivningen. Enligt PBL ska detta redovisas under samrådet av planförslaget.

Plan- och bygglag (2010:900) 4 kap. 33 §

Plan- och bygglag (2010:900) 5 kap. 13 §

Exploateringsavtal är avtal om genomförande av en detaljplan och medfinansieringsersättning

Exploateringsavtal regleras i PBL och definieras i lagen som ett avtal om genomförande av en detaljplan och om medfinansieringsersättning mellan en kommun och en byggherre eller en fastighetsägare avseende mark som inte ägs av kommunen, dock inte avtal mellan en kommun och staten om utbyggnad av statlig transportinfrastruktur.

Plan- och bygglag (2010:900) 1 kap. 4 §

De kommuner som avser att ingå exploateringsavtal ska anta riktlinjer som anger utgångspunkter och mål för sådana avtal.

Plan- och bygglag (2010:900) 6 kap. 39 §

Exploateringsavtal avser i första hand åtaganden för en byggherre eller fastighetsägare att vidta eller finansiera åtgärder för allmänna platser. Kommunen kan i exploateringsavtal bestämma relevanta kostnader för exempelvis:

- anläggande av gator, vägar och andra allmänna platser,
- avhjälpande av förorening,
- anläggningar för vattenförsörjning och avlopp samt
- andra åtgärder som är nödvändiga för att kunna genomföra planen.

Åtgärderna i byggherrens eller fastighetsägarens åtagande ska vara nödvändiga för detaljplanens genomförande samt rimliga i förhållande till dennes nytta av planen.

Plan- och bygglag (2010:900) 6 kap. 40 §

Vissa åtgärder för att hantera risker kan behöva vidtas i ett sammanhang för att den kvartersmark som planen möjliggör ska anses vara lämplig för bebyggelse. Detta finns möjlighet att reglera i ett exploateringsavtal. I avtalet kan kommunen ta med åtgärder både inom och utom det område som den aktuella detaljplanen avser. Men det ska vara för att de behövs för att den bebyggelse som planen medger ska kunna komma till stånd. Om sådana åtgärder behövs är exploateringsavtal lämpliga eftersom denna typ av åtgärder utgör såväl en ekonomisk kostnad som en nödvändig förutsättning för planens genomförande. (Jämför propositionen 2013/14:126 sidan 156–157).

[En enklare planprocess. Prop. 2013/14:126 \(på Sveriges riksdags webbplats\)](#)

De åtgärder som ska kunna ingå i byggherrens eller fastighetsägarens åtagande ska stå i rimligt förhållande till dennes nytta av planen. Det innebär att de överenskommelser som träffas ska vara skäliga med hänsyn till exploateringsarten och omfattning samt den nytta de avtalsslutande parterna har av att detaljplanen genomförs på ett bra sätt. (Jämför propositionen 2013/14:126 sidan 157).

[En enklare planprocess. Prop. 2013/14:126 \(på Sveriges riksdags webbplats\)](#)

I 6 kapitlet 40–42 §§ PBL finns bestämmelser om vad ett exploateringsavtal får innehålla. Exploateringsavtal får bara reglera sådant som har stöd i lagen. Avtalsvillkoren får inte gå längre än vad lagar som till exempel PBL och lagen om allmänna vattentjänster, LAV, medger eller i övrigt har stöd i annan lag. Till exempel kan inte krav ställas på byggstart.

Plan- och bygglag (2010:900) 6 kap. 40–42 §§

Markanvisningsavtal är avtal mellan kommun och byggherre

I PBL definieras markanvisning som ett avtal mellan en kommun och en byggherre som ger byggherren ensamrätt att under en begränsad tid och under givna villkor förhandla med kommunen om överlåtelse eller upplåtelse av ett visst av kommunen ägt markområde för bebyggande.

Plan- och bygglag (2010:900) 1 kap. 4 §

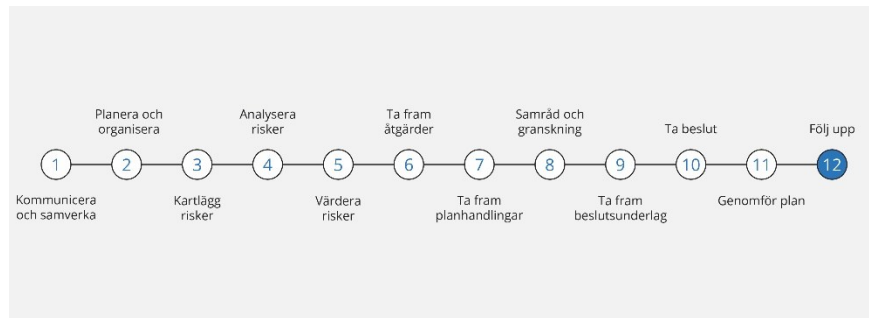
De kommuner som genomför markanvisningar ska, enligt lagen om riktlinjer för kommunala markanvisningar, anta riktlinjer för markanvisningar.

[Lag \(2014:899\) om riktlinjer för kommunala markanvisningar](#)

Markanvisningsavtalet i sig utgör inte en marköverlåtelse, utan behöver följas av en fastighetsöverlåtelse för att byggherren ska få äganderätten till marken.

Markanvisningsavtalet reglerar normalt förutom detaljerna kring själva överlåtelsen, även förutsättningarna för planläggningen av området, gestaltning, ansvarsfördelning för genomförande, ekonomiska frågor, tidplan och utbyggnadstakt. I ett markanvisningsavtal finns större möjligheter för kommunen att styra plangenomförandet och ställa större krav för att köparen ska få förvärva marken, än vad som är möjligt i ett exploateringsavtal.

12 Följ upp

Figur 21: Sista processteget för riskhantering vid planläggning är följ upp. Illustration: Boverket

Processteget Följ upp innebär att följa upp åtgärder samt återkoppla om strategi för riskhantering. Det handlar om att följa upp åtgärder i plan eller beslut samt återkoppla om hur det gick att utgå från strategin för riskhantering i arbetet med riskhantering. Processteget Följ upp är sista steget i den process som vi beskriver, men arbetet med riskhantering avslutas inte i egentlig mening.

Inledande information om att följa upp arbetet med riskhantering

Uppföljning är motorn i riskhantering

Uppföljning kan sägas vara motorn i arbetet med att riskhantering. Uppföljning av arbetet med riskhantering har två delar:

- Uppföljning av hur det fungerade att använda den strategi för riskhantering inför planläggning som Boverket föreslår att regionen eller kommunen tar fram.
- Uppföljning av hur riskfrågor togs om hand i gällande planer och hur eventuella åtgärder i som blev ett resultat av riskhanteringsprocessen har fått genomslag i efterföljande planläggning. Uppföljningen kan gälla dels om de rent faktiskt har genomförts, dels om de haft den effekt som avsetts.

Uppföljning av strategin samt åtgärder för att hantera risker kan du läsa om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 3 – Strategi för riskhantering.

Uppföljning av strategi för riskhantering

Boverket föreslår att regionen eller kommuner har en strategi för riskhantering inför planläggning som kan ligga till grund för arbetet med

riskhantering. Framför allt gäller detta när regionen tar fram en regionplan och kommunen tar fram en översiktsplan. Men strategin tjänar även som grund för arbetet med riskhantering i områdesbestämmelser och detaljplan.

För det fortsatta arbetet med riskhantering i samband med efterföljande planläggning eller en regionplan eller översiktsplan ändra, är det av vikt att följa upp hur det gick att utgå från strategin. Det handlar om att utvärdera om det gick att utgå från strategin i arbetet med planering av arbetet med riskhantering, kartläggning, analysering och värdering av risker samt om den var ett stöd vid val av åtgärder för att hantera risker. Det är även bra att återkoppla till de som ansvarar för strategin så de får chans att uppdatera, utveckla eller ändra strategin om det behövs.

Uppföljning av strategin samt åtgärder för att hantera risker kan du läsa om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 3 – Strategi för riskhantering.

Uppföljning och utvärdering av åtgärder utifrån effektivitet, kostnad och nytta

Det är värdefullt att följa upp åtgärder för att hantera risker som finns angivna i planer för att se om de har genomförts och fått avsedd effekt. Om det är möjligt att följa upp och utvärderar åtgärderna utifrån åtgärdernas effektivitet, kostnad och nytta, kan detta underlätta framtida val av åtgärder. Uppföljning kan ske

- i samband med att en ny plan ska ta fram
- genom egenkontroll av den egna verksamheten
- vid kontroll av byggprojekt som under arbetsplatsbesök
- genom extern granskning, som tillsyn kopplat till PBL eller de tillstånd verksamheten har enligt annan lagstiftning och så vidare.

Om lokaliseringen i grunden är olämplig, är det inte säkert att nyttan med åtgärder för att minska sannolikheten för risker är tillräcklig i förhållande till de insatser som krävs för att genomföra åtgärderna.

Att lämplig lokalisering är grundläggande och om åtgärder krävs för att skapa lämplighet kan du läsa mer om i kapitlet Ta fram åtgärder.

Ansvar och skadestånd kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 1 i kapitlet Roller och ansvar på sidan Kommunens roll och ansvar.

Följ upp strategi och åtgärder för att hantera risker i planläggning

Att följa upp arbetet med riskhantering i planläggning handlar om att följa upp hur riskfrågor i planen tagits omhand i efterföljande planläggning. Men det handlar också om att följa upp hur det gick att arbeta med riskhantering i planlägningsprocessen.

Återkoppla om strategin för riskhantering som underlag för riskhantering vid planläggning

Boverket föreslår att ni som planlägger utgår från strategin för riskhantering när ni tar fram planer, framför allt regionplan respektive översiktsplan. För utveckling av strategin är det av vikt att följa upp hur det gick att utgå från den och att återkoppla resultatet av uppföljningen till de som arbetar med att ta fram eller utveckla strategin för riskhantering.

Uppföljning av strategin kan du läsa om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 3 – Strategi för riskhantering.

Uppföljning av riskhanteringen i regionplanen

I samband med att regionen ska ändra eller ta fram ny regionplan är det lämpligt att följa upp hur riskfrågor togs om hand i den gällande planen, och i vissa fall kanske i tidigare regionplaner, inte minst då vissa risker introducerades eller blev kända. Syftet är att se över hur riskhanteringsprocessen ska gå till när regionen ska ta fram en ny plan. Ett sätt att göra uppföljningen är i samband med aktualitetsprövningen.

Följ upp riskfrågor i samband med aktualitetsprövning

I samband med aktualitetsprövningen eller att regionen ska ändra eller ta fram ny regionplan är det lämpligt att följa upp hur riskfrågor tagits om hand i den gällande regionplanen. Om det finns väsentliga förändringar i den regionala riskbilden sedan planen antogs kan den behöva revideras.

Regionen ska minst en gång under tiden mellan två ordinarie val till fullmäktige pröva om regionplanen är aktuell (aktualitetsprövning). Vid denna prövning ska regionen begära länsstyrelsens och berörda kommuners synpunkter i fråga om statliga och mellankommunala intressen som kan ha betydelse vid aktualitetsprövningen.

Plan- och bygglag (2010:900) 7 kap. 6 §

Länsstyrelsens synpunkter ska innehålla länsstyrelsens syn på hur statliga och mellankommunala intressen förhåller sig till regionplanen och om länsstyrelsens granskningsyttrande över planen inte längre gäller i någon del.

Plan- och bygglag (2010:900) 7 kap. 7 §

Till dessa intressen hör hänsyn till människors hälsa och säkerhet samt risk för olyckor.

Kommunens redovisning av kopplingen till regionplanen ett bra underlag för uppföljning av åtgärder för att hantera risker

Även om regionplanen inte är bindande för kommunernas beslut om översiktsplaner så är det av vikt att alla åtgärder och hänsynstaganden får genomslag i kommunernas översiktsplaner och detaljplaner.

En bra utgångspunkt vid uppföljningen är den redovisning kommunen ska göra i samband med att en översiktsplan antas. Kommunerna inom regionen är nämligen skyldiga att redovisa om deras översiktsplaner eventuellt avviker från regionplanen, och i så fall på vilket sätt, samt skälen för detta.

Plan- och bygglag (2010:900) 3 kap. 5 §

Genom att göra en uppföljning av de översiktsplaner som antagits under perioden får regionen underlag till utvärdering av om och hur regionplanen fått genomslag i kommunernas översiktsplaner. Uppföljningen kan gälla hur regionens syn på olika riskfrågor och förslag till åtgärder som behövs för att hantera riskerna i regionplanen fått genomslag. När det gäller åtgärder kan uppföljningen gälla dels om de genomförts, dels om de haft den effekt som avsetts.

Uppföljning av åtgärder kan du läsa om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 3 – Strategi för riskhantering.

Uppföljning av riskhantering i översiktsplanen

I samband med att kommunen ska ändra eller ta fram ny översiktsplan är det lämpligt att följa upp hur riskfrågor togs om hand i den gällande översiktsplanen och i vissa fall kanske i tidigare översiktsplaner, inte minst då vissa risker introducerades eller blev kända. Syftet är att se över hur riskhanteringsprocessen ska gå till när kommunen ska ta fram en ny plan.

Följ upp riskfrågor i samband med planeringsstrategin

Ett sätt att följa upp hur riskfrågor har tagits omhand är att göra det i samband med att kommunen ska ta fram en planeringsstrategi för översiktsplanläggning. Genom att göra en inventering av de områdesbestämmelser och detaljplaner som antagits och lov som beviljats under perioden kan kommunen följa upp synen på olika riskfrågor och förslag till åtgärder för att hantera risker i översiktsplanen fått genomslag. Uppföljningen kan gälla dels om de genomförts, dels om de haft den effekt som avsetts.

En del i riskkartläggningen kan också vara att gå igenom gällande detaljplaner. Tiderna förändras och detaljplaner kan ha blivit inaktuella och eller olämpliga. Det kan därför vara av vikt att se över detaljplanerna för att avgöra om någon eller några behöver ändras eller upphävas. På detta sätt kan också en del kontroverser och överklaganden av uppföljande bygglov förebyggas.

Kommunens redovisning om detaljplaner avviker från översiktsplan är bra underlag för uppföljning av åtgärder för att hantera risker

Översiktsplanen är inte bindande för beslut om detaljplaner eller lov, men det är i den som kommunens ställningstaganden till riskfrågor finns. Det är därför viktigt att alla åtgärder och hänsynstaganden i översiktsplanen får genomslag i efterföljande planering och beslut.

Kommunen är skyldig att redovisa om en detaljplan avviker från översiktsplanen, och i så fall på vilket sätt, samt skälen för detta. Kungörelsen om en detaljplan ska också meddela huruvida detaljplanen avviker från översiktsplanen, och i sådana fall på vilket sätt

Plan- och bygglag (2010:900) 4 kap. 33 §

Plan- och bygglag (2010:900) 5 kap. 11 d §

Uppföljning av åtgärder kan du läsa om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 3 – Strategi för riskhantering.

Uppföljning av riskhantering i områdesbestämmelser

Översiktsplanen ligger till grund för arbetet med riskhantering när kommunen tar fram områdesbestämmelser. Det är därför bra att göra en uppföljning av hur det fungerade att ha översiktsplanen som grund för arbetet med riskhantering när områdesbestämmelserna är antagna. Det kan handla om att följa upp om, och i så fall hur, översiktsplanen gav stöd vid kartläggning, analysering och värdering av risker samt om det fanns relevanta åtgärdsförslag med i översiktsplanen. Här är det bra att återkoppla resultaten till de som arbetar med översiktsplanering.

Uppföljning av åtgärder kan du läsa om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 3 – Strategi för riskhantering.

Uppföljning av åtgärder för att hantera risker i områdesbestämmelser

I PBL finns det inga krav på att genomförandet av områdesbestämmelser ska följas upp. Det sker därför ingen uppföljning per automatik om kommunen inte beslutat om en sådan. Men att du följer upp genomförandet av

de åtgärder för att hantera risker som finns med områdesbestämmelserna kan underlätta framtida val av åtgärder.

Uppföljning av åtgärder kan du läsa om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 3 – Strategi för riskhantering.

Uppföljning av beviljade lov som underlag för uppföljning

I samband med att kommunen ska ändra eller ta fram nya områdesbestämmelser kan det vara lämpligt att följa upp hur riskfrågor togs om hand i de gällande områdesbestämmelserna och i vissa fall kanske i tidigare områdesbestämmelser, inte minst då vissa risker introducerades eller blev kända. Syftet är att se över hur riskhanteringsprocessen ska gå till när kommunen ska ta fram nya områdesbestämmelser.

Genom att göra en uppföljning av de lovärenden som handlagts under perioden får kommunen underlag till utvärdering av om och hur områdesbestämmelserna fått genomslag. Uppföljningen kan gälla hur kommunens syn på olika riskfrågor och förslag till åtgärder som behövs för att hantera riskerna fått genomslag. När det gäller åtgärder kan uppföljningen gälla dels om de genomförts, dels om de haft den effekt som avsetts.

Uppföljning av riskhantering i detaljpaneläggning

Precis som för områdesbestämmelser är det framför allt översiktsplanen som ligger till grund för arbetet med riskhantering när kommunen tar fram detaljplan. Det är därför bra att kommunen gör en uppföljning av hur det fungerade att ha översiktsplanen som grund för arbetet med riskhantering när detaljplanen är antagen. Det kan handla om att följa upp om, och i så fall hur, översiktsplanen gav stöd vid kartläggning, analysering och värdering av risker samt om det fanns relevanta åtgärdsförslag med i översiktsplanen. Här är det bra att återkoppla resultaten till de som arbetar med översiktsplanering.

Uppföljning av åtgärder kan du läsa om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 3 – Strategi för riskhantering.

Inget krav på att följa upp om och hur detaljplanen genomförs

I PBL finns det inga krav på att kommunen ska följa upp genomförandet av detaljplaner. Det sker därför ingen uppföljning av detaljplaner med automatik eller förutbestämmdhet om kommunen inte beslutat om en sådan. Även om det kan ingå åtgärder för att hantera risker i detaljplanen, kan det bli svårt att ställa krav på genomförandet av sådana om de inte är villkorade för annan bebyggelse inom detaljplanen. Det är också bra att ta med i beräkningen att det inte sker någon prövning eller uppföljning för exempelvis

- åtgärder utanför egen fastighet

- åtgärder som inte är i anslutning till byggnaden
- åtgärder som handlar om höjdsättning men som inte omfattas av marklov
- materialval utanför en lovpliktig konstruktion.

Åtgärder som handlar om höjdsättning och som omfattas av marklov kan däremot ingå i byggtillsynen. Sådana krav och uppföljning av tillstånden kan samordnas med lovprövningen men också vara skild från denna.

Uppföljning av beviljade lov som underlag för uppföljning

I samband med att kommunen ska ändra eller ta fram ny detaljplan kan det vara lämpligt att följa upp hur riskfrågor togs om hand i den gällande planen och i vissa fall kanske i tidigare planer, inte minst då vissa risker introducerades eller blev kända. Syftet är att se över hur riskhanteringsprocessen ska gå till när kommunen ska ta fram en ny detaljplan.

Genom att göra en uppföljning av de lovärenden som handlagts under perioden får kommunen underlag till utvärdering av om och hur detaljplanen fått genomslag. Uppföljningen kan gälla hur kommunens syn på olika riskfrågor och förslag till åtgärder som behövs för att hantera riskerna fått genomslag. När det gäller åtgärder kan uppföljningen gälla dels om de genomförts, dels om de haft den effekt som avsetts.

Uppföljning av riskhantering i samband med uppföljning av strategisk miljöbedömning

Om regionen eller kommunen har gjort en strategisk miljöbedömning i samband med planläggning, och därmed tagit fram en miljökonsekvensbeskrivning, MKB, ska denna innehålla en redogörelse för de åtgärder som regionen eller kommunen planerar för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen medför.

Miljöbalk (1998:808) 6 kap. 11 §

Det kan vara en fördel att samordna uppföljning av arbetet med riskhantering i samband med planläggning med uppföljningen enligt MKB:n, inklusive eventuella åtgärder som framgår av miljökonsekvensbeskrivningen.

Uppföljning av betydande miljöpåverkan kan du läsa mer om i vägledningen Riskhantering i planläggning, del 1 i kapitlet Riskfrågor i strategisk miljöbedömning.

Naturvårdsverket har tagit fram vägledningar om miljöbedömning för planer och program med information om dels strategisk miljöbedömning,

dels specifik miljöbedömning. I vägledningarna finns information om uppföljning.

[Miljöbedömningar enligt kapitel 6 miljöbalken \(vägledning på Naturvårdsverkets webbplats\)](#)

Bilaga 1 – Utdrag ur författningar

I bilagan finns utdrag från de författningar som gällde när vägledningen publicerades som pdf.

Utdrag ur plan- och bygglagen (2010:900)

1 kap. 4 §

I denna lag avses med

allmän plats: en gata, en väg, en park, ett torg eller ett annat område som enligt en detaljplan är avsett för ett gemensamt behov,

bebygga: att förse ett område med ett eller flera byggnadsverk,

bebyggelse: en samling av byggnadsverk som inte enbart består av andra anläggningar än byggnader,

byggherre: den som för egen räkning utför eller låter utföra projekterings-, byggnads-, rivnings- eller markarbeten,

byggnad: en varaktig konstruktion som består av tak eller av tak och väggar och som är varaktigt placerad på mark eller helt eller delvis under mark eller är varaktigt placerad på en viss plats i vatten samt är avsedd att vara konstruerad så att människor kan uppehålla sig i den,

byggnadsnämnden: den eller de nämnder som fullgör kommunens uppgifter enligt denna lag,

byggnadsverk: en byggnad eller annan anläggning,

byggprodukt: en produkt som är avsedd att stadigvarande ingå i ett byggnadsverk,

exploateringsavtal: avtal om genomförande av en detaljplan och om medfinansieringsersättning mellan en kommun och en byggherre eller en fastighetsägare avseende mark som inte ägs av kommunen, dock inte avtal mellan en kommun och staten om utbyggnad av statlig transport-infrastruktur,

genomförandetiden: den tid för genomförandet av en detaljplan som ska bestämmas enligt 4 kap. 21-25 §§,

kvartersmark: mark som enligt en detaljplan inte ska vara allmän plats eller vattenområde,

markanvisning: ett avtal mellan en kommun och en byggherre som ger byggherren ensamrätt att under en begränsad tid och under givna villkor förhandla med kommunen om överlåtelse eller upplåtelse av ett visst av kommunen ägt markområde för bebyggande,

medfinansieringsersättning: ersättning som en byggherre eller en fastighetsägare i samband med genomförande av en detaljplan åtar sig att betala för en del av en kommuns kostnad för bidrag till byggande av en viss väg eller järnväg som staten eller en region ansvarar för,

miljönämnden: den eller de nämnder som fullgör kommunens uppgifter på miljö- och hälsoskyddsområdet,

nybyggnad: uppförande av en ny byggnad eller flyttning av en tidigare uppförd byggnad till en ny plats,

ombyggnad: ändring av en byggnad som innebär att hela byggnaden eller en betydande och avgränsbar del av byggnaden påtagligt förnyas,

omgivningsbuller: buller från flygplatser, industriell verksamhet, spårtrafik och vägar,

planläggning: arbetet med att ta fram en regionplan, en översiktsplan, en detaljplan eller områdesbestämmelser,
sammanhållen bebyggelse: bebyggelse på tomter som gränsar till varandra eller skiljs åt endast av en väg, gata eller parkmark,
studentbostad: en bostad avsedd för studerande på universitet, högskola, annan eftergymnasial utbildning eller vuxenutbildning,
tillbyggnad: ändring av en byggnad som innebär en ökning av byggnadens volym,
tomt: ett område som inte är en allmän plats men som omfattar mark avsedd för en eller flera byggnader och mark som ligger i direkt anslutning till byggnaderna och behövs för att byggnaderna ska kunna användas för avsett ändamål,
underhåll: en eller flera åtgärder som vidtas i syfte att bibehålla eller återställa en byggnads konstruktion, funktion, användningssätt, utseende eller kulturhistoriska värde, och
ändring av en byggnad: en eller flera åtgärder som ändrar en byggnads konstruktion, funktion, användningssätt, utseende eller kulturhistoriska värde.
Lag (2025:519).

2 kap. 2 §

Planläggning och prövningen i ärenden om lov eller förhandsbesked enligt denna lag ska syfta till att mark- och vattenområden används för det eller de ändamål som områdena är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov. Företråde ska ges åt sådan användning som från allmän synpunkt medför en god hushållning. Bestämmelserna om hushållning med mark- och vattenområden i 3 kap. och 4 kap. 1-8 §§ miljöbalken ska tillämpas. *Lag (2014:862).*

2 kap. 3 §

Planläggning enligt denna lag ska med hänsyn till natur- och kulturvärden, miljö- och klimataspekter samt mellankommunala och regionala förhållanden främja

1. en ändamålsenlig struktur och en estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse, grönområden och kommunikationsleder,
2. en från social synpunkt god livsmiljö som är tillgänglig och användbar för alla samhällsgrupper,
3. en långsiktigt god hushållning med mark, vatten, energi och råvaror samt goda miljöförhållanden i övrigt,
4. en god ekonomisk tillväxt och en effektiv konkurrens, och
5. bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet.

Även i andra ärenden enligt denna lag ska hänsyn tas till de intressen som anges i första stycket 1-5.

Den kommunala handlingsplanen för bostadsförsörjningen enligt lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar ska vara vägledande vid tillämpningen av första stycket 5.

Lag (2025:71).

2 kap. 4 §

Vid planläggning och i ärenden om bygglov eller förhandsbesked enligt denna lag får mark tas i anspråk för att bebyggas endast om marken från allmän synpunkt är lämplig för ändamålet.

2 kap. 5 §

Vid planläggning och i ärenden om bygglov eller förhandsbesked enligt denna lag ska bebyggelse och byggnadsverk lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till

1. människors hälsa och säkerhet,
2. jord-, berg- och vattenförhållandena,
3. möjligheterna att ordna trafik, vattenförsörjning, avlopp, avfallshantering, elektronisk kommunikation samt samhällsservice i övrigt,
4. möjligheterna att förebygga vatten- och luftföroreningar samt bullerstörningar, och
5. risken för olyckor, översvämning och erosion.

Bebyggelse och byggnadsverk som för sin funktion kräver tillförsel av energi ska lokaliseras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till energiförsörjningen och energihushållningen. *Lag (2018:636).*

2 kap. 6 §

Vid planläggning, i ärenden om bygglov och vid åtgärder avseende byggnader som inte kräver lov enligt denna lag ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till

1. stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan,
2. skydd mot uppkomst och spridning av brand och mot trafikolyckor och andra olyckshändelser,
3. åtgärder för att skydda befolkningen mot och begränsa verkningarna av stridshandlingar,
4. behovet av hushållning med energi och vatten och av goda klimat- och hygienförhållanden,
5. möjligheterna att hantera avfall,
6. trafikförsörjning och behovet av en god trafikmiljö,
7. möjligheter för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga att använda området, och
8. behovet av framtida förändringar och kompletteringar.

Första stycket gäller också i fråga om skyltar och ljusanordningar.

Vid planläggning och i andra ärenden samt vid åtgärder avseende byggnader som inte ingår i ett ärende enligt denna lag ska bebyggelseområdets särskilda historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden skyddas. Ändringar och tillägg i bebyggelsen ska göras varsamst så att befintliga karaktärsdrag respekteras och tillvaratas. *Lag (2014:477).*

2 kap. 6 a §

Vid planläggning och i ärenden om bygglov enligt denna lag ska bostadsbyggnader

1. . lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till möjligheterna att förebygga olägenhet för människors hälsa i fråga om omgivningsbuller, och
2. utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till möjligheterna att förebygga olägenhet för människors hälsa i fråga om omgivningsbuller.

Med olägenhet för människors hälsa avses en störning som enligt medicinsk eller hygienisk bedömning kan påverka hälsan menligt och som inte är ringa eller helt tillfällig.

Första stycket 1 tillämpas även i ärenden om förhandsbesked. *Lag (2014:902)*.

2 kap. 9 §

Planläggning av mark och vattenområden samt lokalisering, placering och utformning av byggnadsverk, skyltar och ljusanordningar enligt denna lag får inte ske så att den avsedda användningen eller byggnadsverket, skylten eller ljusanordningen kan medföra en sådan påverkan på grundvattnet eller omgivningen i övrigt som innebär fara för människors hälsa och säkerhet eller betydande olägenhet på annat sätt.

2 kap. 10 §

Vid planläggning och i andra ärenden enligt denna lag ska miljö kvalitetsnormerna i 5 kap. miljöbalken eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 kap. miljöbalken följas.

3 kap. 3 §

Kommunen ska i översiktsplanen redovisa grunddragen i fråga om den avsedda användningen av mark- och vattenområden för hela kommunen. Grunddragen ska framgå av en karta.

Av planen ska det även framgå hur kommunen anser att den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras. *Lag (2020:76)*.

3 kap. 4 §

Kommunen ska i översiktsplanen redovisa de förhållanden som med hänsyn till de allmänna intressena i 2 kap. kan ha en väsentlig betydelse för sådana beslut som avses i 2 § andra stycket. Riksintressen enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken ska alltid redovisas.

Av planen ska det även framgå hur kommunen anser att

1. riksintressen ska tillgodoses,
2. gällande miljö kvalitetsnormer enligt 5 kap. miljöbalken ska följas, och
3. förhållanden av väsentlig betydelse i övrigt bör beaktas. *Lag (2020:76)*.

3 kap. 5 §

Av översiktsplanen ska även följande framgå:

1. hur kommunen avser att tillgodose det långsiktiga behovet av bostäder,
2. hur kommunen i den fysiska planeringen avser att ta hänsyn till och samordna översiktsplanen med relevanta nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling inom kommunen,
3. sådana områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen som avses i 7 kap. 18 h § första stycket miljöbalken,
4. kommunens syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra,
5. om översiktsplanen avviker från en regionplan för länet, på vilket sätt den gör det och skälen för avvikelsen, och
6. sådana områden och verksamheter som angår två eller flera kommuner eller är av regional betydelse.

Om länsstyrelsen inte har godtagit planen i en viss del, ska det anmärkas i planen. *Lag (2025:514)*.

3 kap. 6 §

Översiktsplanen ska utformas så att innebörden av den tydligt framgår.

Planen får för en viss del av kommunen redovisas med en annan detaljeringsgrad än för kommunen i övrigt. *Lag (2020:76)*.

3 kap. 6 a §

Kommunen ska i översiktsplanen redovisa planens väsentliga konsekvenser. *Lag (2020:76)*.

3 kap. 6 b §

Om en betydande miljöpåverkan kan antas enligt det beslut som avses i 9 § andra stycket eller föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 6 kap. 4 § miljöbalken, ska kommunen redovisa miljökonsekvenser i översiktsplanen på ett sätt som uppfyller kraven i 6 kap. 11, 12 och 16 §§ miljöbalken.

Om en betydande miljöpåverkan inte kan antas enligt det beslut som avses i 9 § andra stycket, ska kommunen i planen redovisa skälen för sin bedömning i den frågan. *Lag (2020:76)*.

3 kap. 7 §

Innan kommunen antar en översiktsplan ska kommunen

1. upprätta ett förslag till plan som uppfyller kraven i 3-6 b §§,
2. vid upprättandet av förslaget genomföra ett samråd enligt 8-11 §§, och
3. låta förslaget granskas enligt 12-18 a §§. *Lag (2020:76)*.

3 kap. 8 §

När kommunen upprättar ett förslag till översiktsplan ska kommunen samråda med länsstyrelsen, regionen och de kommuner som berörs. Kommunen ska också ge kommunens medlemmar, de andra myndigheter, sammanslutningar och enskilda i övrigt som har ett väsentligt intresse av förslaget tillfälle att delta i samrådet.

Syftet med samrådet är att få fram ett så bra beslutsunderlag som möjligt och att ge möjlighet till insyn och påverkan.

Under samrådet ska kommunen redovisa förslagets innebörd, skälen för förslaget, förslagets konsekvenser och det planeringsunderlag som har betydelse för bedömningen av förslaget. *Lag (2020:76)*.

3 kap. 9 a §

Om genomförandet av översiktsplanen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan, ska kommunen inom ramen för samrådet enligt 8 § även uppfylla kraven på avgränsningssamråd i 6 kap. 9 och 10 §§ miljöbalken.

Trots det som sägs i 6 kap. 6 och 10 §§ miljöbalken om samråd med andra myndigheter som på grund av sitt särskilda miljöansvar kan antas bli berörda av planen, ska kommunen i fråga om statliga myndigheter enbart samråda med länsstyrelsen. *Lag (2020:76)*.

3 kap. 10 §

Under samrådet ska länsstyrelsen särskilt

1. ta till vara och samordna statens intressen,
2. tillhandahålla underlag för kommunens bedömningar och ge råd i fråga om sådana allmänna intressen enligt 2 kap. som hänsyn bör tas till vid beslut om användningen av mark- och vattenområden,
3. verka för att riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken tillgodoses, att miljökvalitetsnormer enligt 5 kap. miljöbalken följs och att redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen är förenlig med 7 kap. 18 h § första stycket miljöbalken,
4. verka för att sådana frågor om användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner samordnas på ett lämpligt sätt, och
5. verka för att bebyggelse och byggnadsverk inte blir olämpliga med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Länsstyrelsen ska dessutom ge råd i övrigt om tillämpningen av bestämmelserna i denna lag, om det behövs från allmän synpunkt. *Lag (2025:514).*

3 kap. 16 §

Länsstyrelsen ska under granskningstiden lämna ett granskningsyttrande över planförslaget.

Länsstyrelsen ska i yttrandet enbart ange om

1. förslaget inte tillgodoser ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken,
 2. förslaget kan medverka till att en miljökvalitetsnorm enligt 5 kap. miljöbalken inte följs,
 3. redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen inte är förenlig med 7 kap. 18 h § första stycket miljöbalken,
 4. sådana frågor rörande användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner inte samordnas på ett lämpligt sätt, och
 5. en bebyggelse blir olämplig eller ett byggnadsverk olämpligt med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.
- Lag (2025:514).*

3 kap. 20 §

Kommunen ska redovisa länsstyrelsens granskningsyttrande enligt 16 § tillsammans med översiktsplanen. *Lag (2020:76).*

4 kap. 1 §

Inom kommunen får mark- och vattenområdets användning, bebyggelse och byggnadsverk regleras med detaljplaner eller områdesbestämmelser enligt detta kapitel.

4 kap. 12 §

I en detaljplan får kommunen bestämma

1. skyddsåtgärder för att motverka markförorening, olyckor, översvämning och erosion,
2. skyddsåtgärder för att motverka störningar från omgivningen, och
3. om det finns särskilda skäl för det, högsta tillåtna värden för störningar genom luftförorening, buller, skakning, ljus eller andra olägenheter som omfattas av 9 kap. miljöbalken.

4 kap. 14 §

I en detaljplan får kommunen bestämma att lov eller startbesked för en åtgärd som innebär en väsentlig ändring av markens användning endast får ges under förutsättning att

1. en viss anläggning för trafik, energi- eller vattenförsörjning eller avlopp, som kommunen inte ska vara huvudman för, har kommit till stånd,
2. ett visst byggnadsverk på tomten har rivits, byggts om, flyttats eller fått den ändrade användning som anges i planen,
3. utfarten eller en annan utgång från fastigheten har ändrats,
4. markens lämplighet för bebyggande har säkerställts genom att en markförorening har avhjälpats eller en skydds- eller säkerhetsåtgärd har vidtagits på tomten,
5. åtgärder som förebygger olägenheter från omgivningsbuller har vidtagits. *Lag (2014:902).*

4 kap. 30 §

En detaljplan ska bestå av en karta över det område som planen omfattar (plankarta) och de bestämmelser i övrigt som behövs. Av plankartan ska det framgå hur planområdet delas upp för skilda ändamål och vilka bestämmelser som gäller för olika områden.

Om det behövs för att planen ska bli tydlig, får reglering av frågor som avses i 18 § andra stycket redovisas på en särskild plankarta. *Lag (2015:668).*

4 kap. 31 §

En beskrivning av hur detaljplanen ska förstås och genomföras (planbeskrivning) ska finnas tillsammans med planen.

4 kap. 32 §

En detaljplan får inte omfatta ett större område än vad som behövs med hänsyn till planens syfte och genomförandetid.

Den avsedda regleringen av bebyggelsen, byggnadsverk och miljön i övrigt ska tydligt framgå av planen.

Detaljplanen får inte vara mer detaljerad än som behövs med hänsyn till planens syfte. *Lag (2011:335).*

4 kap. 33 §

Planbeskrivningen ska innehålla en redovisning av

1. planeringsförutsättningarna,
2. planens syfte,
3. hur planen är avsedd att genomföras,
4. de överväganden som har legat till grund för planens utformning med hänsyn till motstående intressen och planens konsekvenser,
5. om planen avviker från översiktsplanen, på vilket sätt den i så fall gör det och skälen för avvikelsen, och
6. om något av de underlag som avses i 5 kap. 8 § har tagits fram av en enskild, vilket underlag det i så fall är och vem som har tagit fram det.

Planbeskrivningen ska innehålla det illustrationsmaterial som behövs för att förstå planen.

Av redovisningen enligt första stycket 3 ska framgå de organisatoriska, tekniska, ekonomiska och fastighetsrättsliga åtgärder som behövs för att planen ska kunna genomföras på ett samordnat och ändamålsenligt sätt samt vilka konsekvenser dessa åtgärder får för fastighetsägarna och andra

berörda. Vidare ska det framgå om kommunen avser att ingå exploateringsavtal eller genomföra markanvisningar, dessa avtals huvudsakliga innehåll och konsekvenserna av att planen helt eller delvis genomförs med stöd av ett eller flera sådana avtal. *Lag (2021:752)*.

4 kap. 34 §

Om en betydande miljöpåverkan kan antas enligt det beslut som avses i 5 kap. 11 a § tredje stycket eller föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 6 kap. 4 § miljöbalken, ska redovisningen enligt 33 § första stycket 4 i fråga om miljökonsekvenserna ha det innehåll som följer av 6 kap. 11, 12 och 16 §§ miljöbalken.

Redovisningen ska också uppfylla kraven i 6 kap. 35 § 1-7, 36, 37 och 43 §§ miljöbalken och föreskrifter som har meddelats i anslutning till dessa bestämmelser, om genomförandet av detaljplanen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan på grund av att planområdet får tas i anspråk för att anlägga

1. ett industriområde,
2. ett köpcentrum, en parkeringsanläggning eller något annat stadsbyggnadsprojekt,
3. en skidbacke, skidlift eller linbana med tillhörande anläggningar,
4. en hamn för fritidsbåtar,
5. ett hotellkomplex eller en fritidsby med tillhörande anläggningar, utanför sammanhållen bebyggelse,
6. en campingplats,
7. en nöjespark,
8. en djurpark,
9. en spårväg, eller
10. en tunnelbana.

Lag (2021:785).

4 kap. 42 §

Med områdesbestämmelser får kommunen endast reglera

1. grunddragen för användningen av mark- och vattenområden för bebyggelse, fritidsanläggningar, kommunikationsleder och andra jämförbara ändamål, om det behövs för att säkerställa syftet med översiktsplanen eller för att tillgodose ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken,
2. användningen och utformningen av mark för gemensam användning,
3. största tillåtna byggnads- eller bruksarean för fritidshus och storleken på tomter för sådana hus,
4. omfattningen av kraven på bygglov enligt det som anges i 9 kap. 7 och 8 §§, rivningslov enligt 9 kap. 10 § första stycket 2 och marklov enligt 9 kap. 13 §, och
5. placering, utformning och utförande av byggnadsverk och tomter och i samband med det bestämma
 - a) om vegetation och markytans utformning och höjdläge inom sådana områden som avses i 9 kap. 13 § 1,
 - b) om skyddsanordningar för att motverka sådana störningar från omgivningen som avses i 12 § 1, och
 - c) i frågor som avses i 16 § 2, 4 och 5.

I samband med en reglering enligt första stycket 2 eller 5 får kommunen även reglera skydd för sådana särskilt värdefulla byggnadsverk, tomter och bebyggelseområden som avses i 2 kap. 6 § tredje stycket och 8 kap. 13 § samt för sådan mark för gemensam användning som är särskilt

värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt. *Lag (2014:900)*.

4 kap. 43 §

Kommunen ska redovisa områdesbestämmelserna och skälen för dem i en särskild handling. Handlingen ska utformas så att det tydligt framgår hur bestämmelserna reglerar bebyggelse, byggnadsverk och miljön i övrigt.

Ett beslut om att ändra eller upphäva områdesbestämmelser och skälen för det ska också redovisas i en särskild handling.

5 kap. 11 §

I arbetet med att ta fram ett program enligt 10 § eller ett förslag till en detaljplan ska kommunen samråda med

1. länsstyrelsen, lantmäterimyndigheten och de kommuner som berörs,
2. de kända sakägarna och de kända bostadsrättshavare, hyresgäster och boende som berörs,
3. de kända organisationer av hyresgäster som har avtal om förhandlingsordning för en berörd fastighet eller, om någon förhandlingsordning inte gäller, som är anslutna till en riksorganisation inom vars verksamhetsområde en berörd fastighet är belägen, och
4. de myndigheter, sammanslutningar och enskilda i övrigt som har ett väsentligt intresse av förslaget.

Kommunen behöver dock inte samråda med bostadsrättshavare, hyresgäster, boende eller organisationer av hyresgäster, om det är uppenbart att förslaget saknar betydelse för dem.

För samråd enligt första stycket 2-4 är det tillräckligt att kommunen ger tillfälle till samråd. *Lag (2020:76)*.

5 kap. 11 b §

Om genomförandet av detaljplanen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan, ska kommunen inom ramen för ett samråd enligt 11 § om ett planförslag även uppfylla kraven på avgränsningssamråd i 6 kap. 9 och 10 §§ miljöbalken.

Trots det som sägs i 6 kap. 6 och 10 §§ miljöbalken om samråd med andra myndigheter som på grund av sitt särskilda miljöansvar kan antas bli berörda av planen, ska kommunen i fråga om statliga myndigheter enbart samråda med länsstyrelsen. *Lag (2021:785)*.

5 kap. 11 d §

En kungörelse ska anslås på kommunens anslagstavla och föras in i en ortstidning. Av kungörelsen ska det framgå

1. att kommunen har tagit fram ett förslag till att anta, ändra eller upphäva en detaljplan,
2. vilket område detaljplanen avser och planens huvudsakliga innehåll,
3. om förslaget avviker från översiktsplanen,
4. om genomförandet av planen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan,
5. om samråd ska ske med ett annat land enligt 6 kap. 13 § miljöbalken,
6. när, var och på vilket sätt förslaget och det underlag som kommunen ska tillhandahålla enligt detta kapitel finns tillgängliga och hur lång samrådstiden är,

7. att den som vill lämna synpunkter på förslaget ska göra det under samrådstiden,

8. till vem synpunkter på förslaget ska lämnas, och

9. tid och plats för ett offentligt möte, om ett sådant möte kommer att anordnas.

Kungörandet ska ske enligt lagen (1977:654) om kungörande i mål och ärenden hos myndighet m.m. *Lag (2021:785)*.

5 kap. 12 §

Samrådet ska syfta till att få fram ett så bra beslutsunderlag som möjligt och att ge möjlighet till insyn och påverkan.

5 kap. 13 §

Under ett samråd om ett planförslag ska kommunen redovisa förslaget, skälen för förslaget, det planeringsunderlag som har betydelse och hur kommunen avser att handlägga förslaget. Kommunen får låta bli att redovisa skälen för planförslaget och planeringsunderlaget om det är uppenbart obehövligt.

Kommunen ska i förekommande fall även redovisa

1. en grundkarta enligt 8 §,

2. en fastighetsförteckning enligt 8 §,

3. ett program enligt 10 §,

4. det huvudsakliga innehållet i exploateringsavtal eller markanvisningar och konsekvenserna av att planen helt eller delvis genomförs med stöd av ett eller flera sådana avtal, och

5. sådana synpunkter på omfattningen eller detaljeringsgraden av redovisningen av miljökonsekvenserna som kommunen har fått under ett avgränsningssamråd.

Den information som kommunen är skyldig att redovisa enligt denna paragraf ska, med undantag av fastighetsförteckningen, finnas tillgänglig på kommunens webbplats under samrådet.

Skyldigheterna att redovisa och hålla information tillgänglig enligt denna paragraf gäller inte i den utsträckning det skulle strida mot lag eller annan författning. *Lag (2021:785)*.

5 kap. 14 §

Under samrådet ska länsstyrelsen särskilt

1. ta till vara och samordna statens intressen,

2. verka för att riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken tillgodoses, att miljökvalitetsnormer enligt 5 kap. miljöbalken följs och att strandskydd enligt 7 kap. miljöbalken inte upphävs i strid med gällande bestämmelser,

3. verka för att sådana frågor om användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner samordnas på ett lämpligt sätt, och

4. verka för att en bebyggelse inte blir olämplig eller ett byggnadsverk olämpligt med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Under samrådet ska länsstyrelsen också särskilt ge råd om tillämpningen av 2 kap. Länsstyrelsen ska dessutom ge råd i övrigt om tillämpningen av bestämmelserna i denna lag, om det behövs från allmän synpunkt. *Lag (2020:76)*.

5 kap. 21 §

Under granskningstiden ska kommunen hålla förslaget tillgängligt för alla som vill granska det. Kommunen ska också se till att de grundkartor och den fastighetsförteckning som avses i 8 §, det program som avses i 10 § och den samrådsredogörelse som avses i 17 § finns tillgängliga, liksom det planeringsunderlag som kommunen anser har betydelse för bedömningen av förslaget. Kommunen ska hålla informationen, med undantag av fastighetsförteckningen, tillgänglig på sin webbplats under granskningstiden.

Dessa skyldigheter gäller inte i den utsträckning det skulle strida mot lag eller annan författning.

Om förslaget är ett sådant som avses i 7 a § och kungörandet har samordnats enligt 18 a § andra stycket, får kommunen fullgöra sin skyldighet enligt första stycket genom att hålla en kopia av handlingarna i det andra ärendet tillgänglig i den mån informationen finns där. *Lag (2021:785).*

5 kap. 22 §

Under granskningstiden ska länsstyrelsen yttra sig över planförslaget, om förslaget enligt länsstyrelsens bedömning innebär att

1. ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken inte tillgodoses,
 2. en miljö kvalitetsnorm enligt 5 kap. miljöbalken inte följs,
 3. strandskydd enligt 7 kap. miljöbalken upphävs i strid med gällande bestämmelser,
 4. regleringen av sådana frågor om användningen av mark- och vattenområden som angår flera kommuner inte har samordnats på ett lämpligt sätt, eller
 5. en bebyggelse annars blir olämplig eller ett byggnadsverk olämpligt med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.
- Lag (2020:76).*

5 kap. 25 §

Om kommunen efter granskningstiden ändrar sitt förslag väsentligt, ska kommunen låta granska det ändrade förslaget enligt 18 § första och andra styckena samt 19-24 §§. Om kommunen bedömer att förslaget är ett sådant som avses i 7 § och det inte har kungjorts tidigare, ska kommunen dessutom kungöra det ändrade förslaget på det sätt som anges i 11 d §. Det som sägs om samrådstid i 11 d § ska då i stället avse granskningstid. *Lag (2020:76).*

5 kap. 39 §

I fråga om förslag till och beslut om att anta, ändra eller upphäva områdesbestämmelser ska kommunen tillämpa bestämmelserna om förslag till och antagande av en detaljplan i 7 §, 8 § förutom i den del som avser grundkartor, 9, 10 och 11 §§, 11 c § första stycket, 11 d-15, 17, 18, 19 och 20 §§, 21 § första och andra styckena, 22 och 22 a §§, 23 § första stycket, 24, 25, 27, 29-31 §§, 32 § 1 och 2, 33-35 och 38 §§. Vid tillämpningen ska det som sägs om detaljplan avse områdesbestämmelserna. *Lag (2021:785).*

6 kap. 2 §

Genomförandet av en detaljplan ska grundas på den planbeskrivning som kommunen har gjort enligt 4 kap. 31 och 33 §§. *Lag (2014:900).*

6 kap. 39 §

Om kommunen avser att ingå exploateringsavtal, ska kommunen anta riktlinjer som anger utgångspunkter och mål för sådana avtal. Riktlinjerna ska ange grundläggande principer för

1. fördelning av kostnader och intäkter för genomförandet av detaljplaner,
2. medfinansieringsersättning, om kommunen avser att avtala om sådan ersättning, och
3. andra förhållanden som har betydelse för bedömningen av konsekvenserna av att ingå exploateringsavtal. *Lag (2017:181).*

6 kap. 40 §

Ett exploateringsavtal får avse åtagande för en byggherre eller en fastighetsägare att vidta eller finansiera åtgärder för anläggande av gator, vägar och andra allmänna platser och av anläggningar för vattenförsörjning och avlopp samt andra åtgärder. Åtgärderna ska vara nödvändiga för att detaljplanen ska kunna genomföras.

Ett exploateringsavtal får omfatta medfinansieringsersättning, under förutsättning att den väg eller järnväg som kommunen bidrar till medför att den fastighet eller de fastigheter som omfattas av detaljplanen kan antas öka i värde.

Byggherrens eller fastighetsägarens åtagande ska stå i rimligt förhållande till dennes nytta av planen. *Lag (2017:181).*

6 kap. 41 §

Ett exploateringsavtal får inte innehålla ett åtagande för en byggherre eller en fastighetsägare att helt eller delvis bekosta byggnadsverk för vård, utbildning eller omsorg som kommunen har en skyldighet enligt lag att tillhandahålla.

Lag (2014:900).

6 kap. 42 §

Ett exploateringsavtal får inte avse ersättning för åtgärder som har vidtagits före avtalets ingående i andra fall än när detaljplanen avser ett steg i en etappvis utbyggnad eller avtalet omfattar medfinansieringsersättning. *Lag (2017:181).*

7 kap. 3 §

Av regionplanen ska det framgå

1. hur hänsyn har tagits till allmänna intressen enligt 2 kap., hur riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken har tillgodosetts och på vilket sätt miljökvalitetsnormer enligt 5 kap. miljöbalken har följts,
2. hur hänsyn har tagits till och hur planen har samordnats med den regionala utvecklingsstrategin, länsplanen för regional transportinfrastruktur, trafikförsörjningsprogram och kommunala riktlinjer för bostadsförsörjning samt nationella och andra regionala och kommunala mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling i länet, och
3. hur planen är avsedd att genomföras.

Planen ska även ha det innehåll som följer av 3 kap. 6 b §. Vid tillämpningen ska det som sägs där om översiktsplan i stället gälla regionplan och det som sägs om kommunen gälla regionen.

Länsstyrelsens granskningsyttrande över planförslaget ska redovisas tillsammans med regionplanen. Om länsstyrelsen inte har godtagit planen i en viss del, ska det anmärkas i planen.
Lag (2020:76).

7 kap. 4 §

Regionplanen ska utformas så att innebörden och konsekvenserna av den tydligt framgår. *Lag (2018:1732).*

7 kap. 5 §

Bestämmelserna i 3 kap. 7 § 2 och 3 och 8-18 a §§ om samråd och granskning gäller i tillämpliga delar också i fråga om förslag till regionplan eller förslag till ändring av en sådan plan. Vid tillämpningen ska det som sägs där om översiktsplan i stället gälla regionplan och det som sägs om kommunen gälla regionen. Granskningstiden ska dock vara minst tre månader. *Lag (2020:76).*

7 kap. 6 §

Regionen ska minst en gång under tiden mellan två ordinarie val till fullmäktige pröva om regionplanen är aktuell i förhållande till kraven i 2-4 §§ (aktualitetsprövning). Vid denna prövning ska regionen begära länsstyrelsens och berörda kommuners synpunkter i fråga om sådana intressen som anges i 7 och 8 §§. *Lag (2020:76).*

7 kap. 7 §

När regionen begär länsstyrelsens synpunkter enligt 6 §, ska länsstyrelsen i ett underlag till regionen redovisa sådana statliga och mellankommunala intressen som kan ha betydelse vid aktualitetsprövningen. I underlaget ska länsstyrelsen ange

1. hur dessa intressen förhåller sig till regionplanen, och
2. om länsstyrelsens granskningsyttrande i någon del inte längre gäller.

Lag (2020:76).

9 kap. 13 §

Det krävs marklov för schaktning, fyllning, trädfällning och skogsplantering i ett område utanför detaljplan, om

1. åtgärden ska genomföras i ett område som är avsett för bebyggelse eller i närheten av en befintlig eller planerad anläggning för totalförsvaret, statlig flygplats, annan flygplats för allmänt bruk, kärnreaktor, annan kärnenergianläggning eller annan anläggning som kräver ett skydds- eller säkerhetsområde, och

2. kommunen i områdesbestämmelser har bestämt att det krävs sådant marklov i området.

9 kap. 37 a §

Om kommunen i en detaljplan med stöd av 4 kap. 14 § har bestämt att lov endast får ges om en viss förutsättning är uppfylld, får ett lov ges med villkoret att förutsättningen i stället ska vara uppfylld för att startbesked ska få ges. *Lag (2014:900).*

11 kap. 10 §

När länsstyrelsen enligt 5 kap. 30, 38 eller 39 § har fått ett meddelande om att en kommun beslutat att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser, ska länsstyrelsen inom tre veckor besluta om den ska överpröva kommunens beslut eller inte.

Länsstyrelsen ska överpröva kommunens beslut, om beslutet kan antas innebära att

1. ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken inte tillgodoses,
2. regleringen av sådana frågor om användningen av mark- och vattenområden som angår flera kommuner inte samordnas på ett lämpligt sätt,
3. en miljökvalitetsnorm enligt 5 kap. miljöbalken inte följs,
4. strandskydd enligt 7 kap. miljöbalken i strid med gällande bestämmelser upphävs eller fortsätter att vara upphävt, eller
5. en bebyggelse blir olämplig eller ett byggnadsverk olämpligt med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion

Lag (2025:514).

11 kap. 11 §

Länsstyrelsen ska upphäva kommunens beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser i dess helhet, om beslutet har en sådan innebörd som anges i 10 § andra stycket. Om kommunen medger det, får beslutet upphävas i en viss del.

Beslut enligt första stycket ska fattas inom två månader från det att länsstyrelsen har beslutat om överprövning enligt 10 § första stycket om inte längre tid är nödvändig med hänsyn till ärendets omfattning eller andra särskilda omständigheter. *Lag (2017:424).*

13 kap. 8 §

Bestämmelser om vem som får överklaga beslut som avses i 2 a, 3, 5 och 6 §§ finns i 42 § förvaltningslagen (2017:900). *Lag (2018:845).*

13 kap. 11 §

Ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser får överklagas endast av den som före utgången av granskningstiden skriftligen har framfört synpunkter som inte har blivit tillgodosedda.

Den inskränkning i rätten att överklaga som följer av första stycket gäller inte

1. om beslutet har gått emot sakägaren genom att förslaget ändrats efter granskningstiden,
2. om överklagandet grundas på att beslutet inte har tillkommit i laga ordning, eller
3. ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan vars genomförande kan antas medföra en betydande miljöpåverkan på grund av att planområdet får tas i anspråk på ett sådant sätt som anges i 4 kap. 34 § andra stycket. *Lag (2022:1055).*

Utdrag ur Boverkets föreskrifter (BFS 2020:5) om detaljplan

4 kap. 9 §

Skydd

Användningen skydd ska tillämpas för områden för åtgärder som skyddar mot störning, markförorening, olyckor, översvämning och erosion. I användningen ingår även komplement som behövs för skyddets funktion.

Tabell 4.15 Skydd

Formulering av bestämmelse	Bestämmelsekod
Skydd	DP_AP_Skydd

Tabell 4.16 Precisering av bestämmelsen skydd

Formulering av precisering	Bestämmelsekod
Översvämningsyta	DP_AP_Skydd_Oversvamning
Översvämningsskydd	DP_AP_Skydd_Oversvamningsskydd
Bullerskydd	DP_AP_Skydd_Bullerskydd

7 kap. 1 §

Endast de egenskapsbestämmelser som är reglerade i 2–26 §§ får användas vid reglering med egenskapsbestämmelser i detaljplan.

Formuleringar av bestämmelser och bestämmelsekoder ska följa det som anges i tabellerna nedan. Formuleringen [fritext] får endast användas när tillämbbar formulering saknas.

Hakparentesen [text vid behov] ska antingen ersättas med text eller tas bort. Övriga hakparenteser ska ersättas med siffra eller text.

Där tabellen inte anger formulering av bestämmelser ska i stället egen formulering användas och sorteras under rätt underkategori med tillhörande underkategorikod enligt tabellerna nedan.

7 kap. 18 §

Skydd mot störningar

Bestämmelser om skydd mot störningar ska tillämpas på kvartersmark för att reglera skyddsåtgärder för att motverka markföroreningar, olyckor, översvämning och erosion, skyddsåtgärder för att motverka störningar från omgivningen samt högsta tillåtna nivåer på störning.

Tabell 7.21 Skydd mot störningar

Underkategori	Underkategorikod
Buller	DP_KM_Eg_Skydd_Buller
Vibration	DP_KM_Eg_Skydd_Vibration
Ljus	DP_KM_Eg_Skydd_Ljus
Markföroreningar	DP_KM_Eg_Skydd_Markfororening
Olyckor	DP_KM_Eg_Skydd_Olyckor
Översvämning	DP_KM_Eg_Skydd_Oversvamning
Erosion	DP_KM_Eg_Skydd_Erosion
Högsta tillåtna värden	DP_KM_Eg_Skydd_HogstaTillatnaVar- den

Underkategori	Underkategorikod
Annat skydd mot störningar	DP_KM_Eg_Skydd_AnnatSkyddMotStorning

7 kap. 21 §

Villkor för lov

Bestämmelser om villkor för lov ska tillämpas på allmän plats och kvartersmark för att reglera att lov för en åtgärd som innebär en väsentlig ändring av markens användning inte får ges förrän en viss annan åtgärd först har genomförts.

Tabell 7.28 Villkor för lov, allmän plats

Underkategori	Underkategorikod
Trafikanläggning	DP_AP_Eg_VillkorLov_Trafikanl
Energianläggning	DP_AP_Eg_VillkorLov_Energianl
Anläggning för vattenförsörjning	DP_AP_Eg_VillkorLov_Vattenanl
Avloppsanläggning	DP_AP_Eg_VillkorLov_Avloppsanl
Ändring av utfart eller annan utgång	DP_AP_Eg_VillkorLov_Utfart
Skydds- eller säkerhetsåtgärd	DP_AP_Eg_VillkorLov_SkyddSakerhet
Bulleråtgärd	DP_AP_Eg_VillkorLov_Buller

Tabell 7.29 Villkor för lov, kvartersmark

Underkategori	Underkategorikod
Trafikanläggning	DP_KM_Eg_VillkorLov_Trafikanl
Energianläggning	DP_KM_Eg_VillkorLov_Energianl
Anläggning för vattenförsörjning	DP_KM_Eg_VillkorLov_Vattenanl
Avloppsanläggning	DP_KM_Eg_VillkorLov_Avloppsanl
Ändring av utfart eller annan utgång	DP_KM_Eg_VillkorLov_Utfart
Skydds- eller säkerhetsåtgärd	DP_KM_Eg_VillkorLov_SkyddSakerhet
Bulleråtgärd	DP_KM_Eg_VillkorLov_Buller
Rivning av byggnadsverk	DP_KM_Eg_VillkorLov_Rivning
Ombyggnad av byggnadsverk	DP_KM_Eg_VillkorLov_Ombyggnad
Flytt av byggnadsverk	DP_KM_Eg_VillkorLov_Flytt
Ändrad användning av byggnadsverk	DP_KM_Eg_VillkorLov_AndradAnv
Avhjälpande av markförorening	DP_KM_Eg_VillkorLov_Markfororening

7 kap. 22 §

Villkor för startbesked

Bestämmelser om villkor för startbesked ska tillämpas på allmän plats och kvartersmark för att reglera att startbesked för en åtgärd som innebär en väsentlig ändring av markens användning inte får ges förrän en viss annan åtgärd först har genomförts.

Tabell 7.30 Villkor för startbesked, allmän plats

Underkategori	Underkategorikod
Trafikanläggning	DP_AP_Eg_VillkorStart_Trafikanl
Energianläggning	DP_AP_Eg_VillkorStart_Energianl

Underkategori	Underkategorikod
Anläggning för vattenförsörjning	DP_AP_Eg_VillkorStart_Vattenanl
Avloppsanläggning	DP_AP_Eg_VillkorStart_Avloppsanl
Ändring av utfart eller annan utgång	DP_AP_Eg_VillkorStart_Utfart
Skydds- eller säkerhetsåtgärd	DP_AP_Eg_VillkorStart_SkyddSakerhet
Bulleråtgärd	DP_AP_Eg_VillkorStart_Buller

Tabell 7.31 Villkor för startbesked, kvartersmark

Underkategori	Underkategorikod
Trafikanläggning	DP_KM_Eg_VillkorStart_Trafikanl
Energianläggning	DP_KM_Eg_VillkorStart_Energianl
Anläggning för vattenförsörjning	DP_KM_Eg_VillkorStart_Vattenanl
Avloppsanläggning	DP_KM_Eg_VillkorStart_Avloppsanl
Ändrad användning av byggnadsverk	DP_KM_Eg_VillkorStart_AndradAnv
Skydds- eller säkerhetsåtgärd	DP_KM_Eg_VillkorStart_SkyddSakerhet
Bulleråtgärd	DP_KM_Eg_VillkorStart_Buller
Rivning av byggnadsverk	DP_KM_Eg_VillkorStart_Rivning
Ombyggnad av byggnadsverk	DP_KM_Eg_VillkorStart_Ombyggnad
Flytt av byggnadsverk	DP_KM_Eg_VillkorStart_Flytt
Ändring av utfart eller annan utgång	DP_KM_Eg_VillkorStart_Utfart
Avhjälpande av markförorening	DP_KM_Eg_VillkorStart_Markfororening

Utdrag ur Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2020:8) om planbeskrivning

2 kap. 1 §

Detaljplanens syfte

I planbeskrivningen ska kommunen redovisa detaljplanens syfte. Detaljplanens syfte ska kortfattat uttrycka vad detaljplanen ska möjliggöra samt vilka värden på platsen eller i omgivningen som detaljplanens reglering ska förhålla sig till.

2 kap. 2 §

Beskrivning av detaljplanen

I planbeskrivningen ska kommunen redovisa

1. vilken markanvändning och utveckling som kommunen har avsett med detaljplanen,
2. detaljplanens omfattning och lokalisering,
3. huvudmannaskap och genomförandetid för detaljplanen,
4. hur kommunen hanterat och avvägt olika intressen enligt 2 kap. plan- och bygglagen (2010:900), och
5. de prövningar enligt annan lagstiftning som genomförts under detaljplaneprocessen.

2 kap. 3 §

Motiv till detaljplanens reglering

I planbeskrivningen ska kommunen redovisa motiven till de enskilda regleringarna i detaljplanen. Redovisningen ska göras utifrån detaljplanens syfte och 2 kap. plan- och bygglagen (2010:900).

2 kap. 4 §

Detaljplanens genomförande

Om det inom detaljplanen finns allmän plats ska det av planbeskrivningen framgå vilka rättigheter och skyldigheter som följer av huvudmannaskapet. Det som kommunen ska redovisas är

1. mark- och utrymmesförvärv som måste ske för att genomföra detaljplanen,
2. mark och utrymme som huvudmannen är skyldig att lösa in,
3. mark och utrymme som staten är skyldig att lösa in,
4. mark och utrymme som huvudmannen får lösa in, och
5. rättigheter som kommunen får lösa in.

2 kap. 5 §

Om kommunen i detaljplanen bestämmer markreservat för allmänna ändamål eller gemensamhetsanläggningar ska kommunen i planbeskrivningen redovisa möjligheterna till markåtkomst.

2 kap. 8 §

I planbeskrivningen ska kommunen redovisa vem som ska ansvara för utbyggnad och drift av allmänna platser.

I planbeskrivningen ska kommunen även redovisa vem som ska ansvara för utbyggnad och drift av vatten- och avloppsanläggningar.

Allmänt råd

Kommunen bör redovisa om särskild standard eller utformning av en teknisk anläggning på en allmän plats med kommunalt huvudmannaskap krävs för att tillgodose de behov eller uppfylla de krav som ställs på anläggningen.

Kommunen bör redovisa en tidplan för när och i vilken ordning detaljplanen är avsedd att genomföras.

2 kap. 9 §

I planbeskrivningen ska kommunen redovisa en ekonomisk bedömning över väsentliga delar av vad genomförandet av detaljplanen kan antas innebära för berörda parter. Även den kostnadsfördelning och det betalningsansvar som kan uppkomma för berörda parter ska redovisas.

2 kap. 10 §

I planbeskrivningen ska kommunen redovisa om kommunen avser att ta ut planavgift i samband med bygglov.

2 kap. 13 §

Planeringsunderlag

I planbeskrivningen ska kommunen redovisa en sammanställning av de planeringsunderlag som legat till grund för detaljplanens omfattning och utformning.

Kommunen ska även redovisa en sammanfattning av innehållet i dessa och vilka slutsatser som varit relevanta för detaljplanens utformning och omfattning.

Utdrag ur miljöbalken (1998:808)

5 kap. 1 §

Regeringen får för vissa geografiska områden eller för hela landet meddela föreskrifter om kvaliteten på mark, vatten, luft eller miljön i övrigt, om det behövs för att varaktigt skydda människors hälsa eller miljön eller för att avhjälpa skador på eller olägenheter för människors hälsa eller miljön (miljökvalitetsnormer).

Regeringen får överlåta till en myndighet att meddela miljökvalitetsnormer som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

6 kap. 10 §

Avgränsningssamrådet ska ske med de kommuner, länsstyrelser och andra myndigheter som på grund av sitt särskilda miljöansvar kan antas bli berörda av planen eller programmet. *Lag (2017:955).*

6 kap. 11 §

Miljökonsekvensbeskrivningen ska innehålla

1. en sammanfattning av planens eller programmets innehåll, dess huvudsakliga syfte och förhållande till andra relevanta planer och program,
 2. en identifiering, beskrivning och bedömning av rimliga alternativ med hänsyn till planens eller programmets syfte och geografiska räckvidd,
 3. uppgifter om
 - a) miljöförhållandena och miljöns sannolika utveckling om planen eller programmet inte genomförs,
 - b) miljöförhållandena i de områden som kan antas komma att påverkas betydligt,
 - c) befintliga miljöproblem som är relevanta för planen eller programmet, särskilt miljöproblem som rör ett sådant område som avses i 7 kap. eller ett annat område av särskild betydelse för miljön, och
 - d) hur hänsyn tas till relevanta miljökvalitetsmål och andra miljöhänsyn,
 4. en identifiering, beskrivning och bedömning av de betydande miljöeffekter som genomförandet av planen eller programmet kan antas medföra,
 5. uppgifter om de åtgärder som planeras för att förebygga, hindra, motverka eller avhjälpa betydande negativa miljöeffekter,
 6. en sammanfattning av de överväganden som har gjorts, vilka skäl som ligger bakom gjorda val av olika alternativ och eventuella problem i samband med att uppgifterna sammanställdes,
 7. en redogörelse för de åtgärder som planeras för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen eller programmet medför, och
en icke-teknisk sammanfattning av 1-7.
- Lag (2017:955).*

6 kap. 12 §

Miljökonsekvensbeskrivningens omfattning och detaljeringsgrad ska vara rimlig med hänsyn till

1. bedömningsmetoder och aktuell kunskap,
 2. planens eller programmets innehåll och detaljeringsgrad,
 3. var i en beslutsprocess som planen eller programmet befinner sig,
 4. att vissa frågor kan bedömas bättre i samband med prövningen av andra planer och program eller i tillståndsprövningen av verksamheter eller åtgärder, och
 5. allmänhetens intresse.
- Lag (2017:955).*

6 kap. 16 §

I ett beslut att anta en plan eller ett program som omfattas av kravet på strategisk miljöbedömning eller i en särskild handling i anslutning till beslutet ska det finnas en redovisning av

1. hur miljöaspekterna har integrerats i planen eller programmet,
2. hur hänsyn har tagits till miljökonsekvensbeskrivningen och inkomna synpunkter,
3. skälen för att planen eller programmet har antagits i stället för de alternativ som övervägts, och
4. vilka åtgärder som planeras för att övervaka och följa upp den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen eller programmet medför.

Lag (2017:955).

Utdrag ur förvaltningslagen (2017:900)

42 §

Ett beslut får överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom eller henne emot.

Utdrag ur lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor

10 §

För verksamheter som tillhör den högre kravnivån ska en säkerhetsrapport upprättas.

Säkerhetsrapporten ska ges in till länsstyrelsen i det län där verksamheten ligger.

Lag (2015:233).

12 §

Verksamhetsutövare vars verksamhet tillhör den högre kravnivån ska i samråd med kommunen och de anställda samt annan personal som kan påverka säkerheten upprätta en intern plan för räddningsinsatser. Planen ska ges in till länsstyrelsen i det län där verksamheten ligger.

Lag (2015:233).

13 §

I säkerhetsarbetet ska verksamhetsutövaren, utöver förhållandena vid den egna verksamheten, även ta hänsyn till andra faktorer i omgivningen som kan påverka säkerheten.

Närheten till annan verksamhet som omfattas av lagen ska särskilt beaktas.

Vid utredningen av om det finns faktorer som avses i första stycket ska verksamhetsutövaren samråda med statliga och kommunala myndigheter, organisationer och enskilda som kan ha intresse i saken. Om det behövs för utredningen, får verksamhetsutövaren begära hjälp från tillsynsmyndigheten enligt 21 §.

Dessa faktorer och åtgärder ska redovisas i anmälan och i säkerhetsrapporten.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur samråd enligt andra stycket ska ske och om undantag från samrådsskyldigheten. *Lag (2015:233).*

13 a §

Om utredningen enligt 13 § visar att två eller flera verksamheter kan påverka varandra ska de berörda verksamhetsutövarna utbyta lämplig information för att kunna beakta arten och omfattningen av den sammanlagda faran för en allvarlig kemikalieolycka i sina handlingsprogram, säkerhetsledningssystem, säkerhetsrapporter och interna planer för räddningsinsatser.

De verksamhetsutövare som omfattas av första stycket ska gemensamt ta fram informationen och lämna den till den kommun eller de kommuner där verksamheterna ligger. *Lag (2015:233).*

14 §

Den kommun där en verksamhet ligger ska se till att allmänheten får tillgång till aktuell information om de verksamheter som omfattas av denna lag.

För verksamheter som tillhör den högre kravnivån ska informationen också innehålla uppgift om vilka säkerhetsåtgärder som ska vidtas och hur de personer som löper risk att påverkas ska handla vid en olycka. Detta gäller även i förhållande till personer i en annan kommun.

Verksamhetsutövaren ska svara för kostnaderna för den information som ska lämnas. *Lag (2015:233).*

15 §

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och länsstyrelsen (tillsynsmyndigheterna) ska ha tillsyn över att denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen följs.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om tillsyn enligt denna lag. *Lag (2015:233).*

Utdrag ur lagen (2003:778) om skydd mot olyckor

2 kap. 4 §

Vid en anläggning där verksamheten innebär fara för att en olycka ska orsaka allvarliga skador på människor eller miljön, är anläggningens ägare eller den som utövar verksamheten på anläggningen skyldig att i skälig omfattning hålla eller bekosta beredskap med personal och egendom och i övrigt vidta nödvändiga åtgärder för att hindra eller begränsa sådana skador.

Den som utövar verksamheten är skyldig att analysera riskerna för sådana olyckor som anges i första stycket.

Första och andra styckena gäller även flygplatser som har meddelats drifttillstånd enligt 6 kap. 8 § första stycket luftfartslagen (2010:500) och verksamheter som omfattas av lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor. *Lag (2015:234).*

Utdrag ur lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster

6 §

Om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behöver ordnas vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang för en viss befintlig eller blivande bebyggelse, ska kommunen

1. bestämma det verksamhetsområde inom vilket vattentjänsten eller vattentjänsterna behöver ordnas, och

2. se till att behovet snarast, och så länge behovet finns kvar, tillgodoses i verksamhetsområdet genom en allmän va- anläggning.

Vid bedömningen av behovet enligt första stycket ska särskild hänsyn tas till förutsättningarna att tillgodose behovet av en vattentjänst genom en enskild anläggning som kan godtas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön.

Lag (2022:1249).

Utdrag ur förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd

28 §

Det är förbjudet att utan anmälan till tillsynsmyndigheten vidta en avhjälpandeåtgärd med anledning av en föroreningsskada i ett mark- eller vattenområde, grundvatten, en byggnad eller en anläggning enligt 10 kap. miljöbalken, om åtgärden kan medföra ökad risk för spridning eller exponering av föroreningarna och denna risk inte bedöms som ringa.

Första stycket gäller inte i fråga om områden som förklarats som miljöriskområden enligt 10 kap. 15 § miljöbalken.

Vad gäller anmälan enligt första stycket tillämpas bestämmelserna i 22-25 §§. *Förordning (2025:751).*

Boverket

Box 534, 371 23 Karlskrona
Telefon: 0455-35 30 00
Webbplats: www.boverket.se